

Průmysl

Domáci
Z A H R A D A.

NAPSAL

ČENĚK KALANDRA.

[1. vyd.]

1 8 9 5.

Nákladem

redakce „Hospodáře“ v Miloticích u Hranic.

Tiskem Fr. Vaňka ve Val. Meziříčí.

Ú V O D.

Nejedna píseň národní opěvá „pod okny zahrádku“, „zahrádku jako dlaň“, „před chatou malý ráj“; o jednotlivých květinách a kvetoucích keřích — od nádherné růže a sněžné lilie po skromnou fialku a zardělou chudobku — pějí písně nesčíslné. Která báseň lyrická nečiní zmínku o některé květině?

A co říci o květomluvě, tak staré skoro jako lidstvo samo? Jak mnohonásobným způsobem mluví jí pestré a vonné dítky Květeny k srdcím našim!

Neposledním rysem v povaze starých Slovanů, našich předků, byla též záliba ve květinách, v zahradnictví a sadařství. Ve mnohých krajinách našich vlastí, zvláště v jihovýchodní Moravě, posud zachoval se krásný obyčej, že šohajové jdouce do kostela, na jarmark, na hody a j. ozdobují si klobouky květinami, a děvušky nesou kytičky v rukách. Ba popatřte i na naše velkoměstské dlažbošlapy: při veškeré své škrobené omrzelosti málo jich uvidíte bez květinčky ve knoflíkové dírce.

Tato všeobecná přízeň, jižto se květiny těší u mladých i starých, u obyvatelů měst i vesničanů, sama již volá k nám: „Zřizujte zahrádky!“

Před chatou malý ráj! jak snadno lze si takový malý ráj zařídit! Netřeba k tomu téměř ničeho, než trochu dobré vůle a dvě pilných rukou. Výlohy jsou tak nepatrné, že o nich ani nemluvíme.

Nechť jenom nemyslí nikdo, že čas věnovaný zahrádce, a byť pouze květinové, je časem zmařeným. Menší domácí zahrádě dostačí zajisté čas, který členům rodiny po vykonání jiných, nutných prací v hospodářství zbývá. Tuť pak mnohý, kdo by prázdné své chvíle strávil zábavou někdy malichernou

někdy škodlivou, pro péči o zahrádku na plané tlachy a potulky ani nevzpomene.

Obcováním s přírodou, zvláště však pěstováním a ošetrováním květin zjemní se a zušlechťuje povaha, že málo bývá mezi mládeží, květinářem se bavící, lidí hrubých či drsných. A to již samo o sobě je užitek velkým, nikdy a ničím k zaplacení!

Kromě milé zábavy a prospěchu mravního poskytuje nám však domácí zahrádka, rozumně-li hleděna, i značného užitku hmotného, ovšem v poměru ku své rozloze. Malá zahrádka jen když dá přes léto zeleninu pro denní spotřebu v polévce neb v omáčce; i to jest výhodou pro vesničana nemalou.

Ve větší zahradě, pomíjejíce sadů výhradně ovocných, naleznou místa vedle květin a zeleniny angrešt, rybíz, maliny, jahody, vinná réva, broskve, merunky a zákrsky ovocné všech druhů. Ještě větší hostiti může v místech odlehlejších, dle poměrů a dle vkusu majitele i na místech čelných keře a nižší stromy.

Opatrná hospodyně ráda shledá v zahradce šalvěj, diviznu, ibiš, sladké dřevo, zeměžluč, pelyněk a jiné, v domácím lékařství užívané rostliny, dařící se mnohdy v zapomenutém koutě, který by jinak pustým zůstal a neužitým. —

Kterak předkové naši pilně dbali zahradnictví, o tom zachovalo se nám zpráv dosti četných. Tak na př. čísti můžeme v listinách kapitoly Vyšehradské z r. 1088. o zahradách v Žitonicích u Litoměřic. V listině kláštera Kladubského r. 1115. činí se zmínka o zahradě v Ouhercích.

Léta 1133. daroval kníže Soběslav I. Vyšehradské kapitole zahradu na podhradí Pražském a dvě zahrady ve Vršovicích. Kapitola Pražská držela r. 1132. kromě jiných zahradu v Ouněticích.

První botanická zahrada v Čechách, ba v celé střední Evropě zřízena v Praze asi r. 1360. Byla to tak zvaná „andělská“ zahrada, poimenovaná dle majitele a zakladatele, lékárníka Angeliusa de Florentia*), ve které i všeliké byliny léčivé pěstoval.

Pozdějších zpráv a udání dějepisných pomíjeje, nemohu jinak, než vysloviti své hluboké politování nad tím, že zahrad-

*) Mvlné je tedy, co píše »Vesmír« r. 1893., že první botanická zahrada v Evropě založena dekretem vlády republiky Benátské ze dne 31. července 1545. v Padově, v severní Itálii.

nictví a sadařství v Čechách i na Moravě během staletí valně pokleslo, tak že zvláště v zahradnictví okrasném jsme za svými sousedy daleko zůstali pozadu. Než pohříchu ani naše zelinářství a ovocnictví nestojí na té výši, na které by státi mělo a mohlo.

Co je toho příčinou?

Netečnost, předsudek, půda, podnebí či něco ještě jiného?

Přiznejme se, že skoro výhradně oboje první. Protož budiž snahou naší, abychom netečné příkladem povzbuzovali, zakořeněné předsudky poučením rozptylovati pomáhali.

Kéž skrovné dílko jehož napsání jsem před se vzal, něčím k tomu přispěje!

Práce přípravné.

Buď si zahrada veliká či skrovná, jednoho a tohotéž pro začátek vyžaduje: Néležitě upravené půdy. O místo samo při venkovských hospodářstvích zpravidla nebývá nouze. Jen kdyby všechny ty pusté, ladem ležící kouty, neužitečná rumiště a těm podobná místa zdělána byla! Za krátko vypadalo by to v našich vískách jako v pohádkovém kraji, samá vůně, samý květ!

Kdo má na vybranou, zvolí pro zahrádku místo výslunné, polohou rovné, možno-li před severními větry chráněné. To arci každému není dáno. Podle polohy řídí se pak i rostliny, kterými zahrádku osázíme. Než o tom později.

* * *

Nejpřednějším výkonem ovšem jest **rytí**.

Půda musí se zrytí hluboko; kde možno, nejlépe ji pro začátek zorati a pak teprve zrytí. Oboje staniž se na podzim, aby plevel přes zimu spíše vyhynul a země působením větrů a mrazů zkyprěla.

Při prvním rytí zkoumejme zároveň *povahu* půdy, a to nejen do jaké hloubky sahá, nýbrž také má vlastnosti jiné. Kde úrodná prst příliš jest mělká, nutno navežením země odjinud vrstvu její sesílit. Půda pro zahradu určená, jako ornice vůbec, může býti jílovitá, těžká, nebo písčitá, lehká, nebo vápenitá horká, též křemenitá, kamenitá či jinak znešvařená. Všeho moc škodí také v půdě. Proto půdu těžkou spravíme přísadou písku, shnilého dříví, popela, spadalého listí, setlelého drnu; půdě písčné přidáme zemi těžší, hlinitou, bláto silniční, bahno. Totéž prospěje půdě vápenité. Však nespolehejme se jenom na

mrazy, že plevel zhubí. Jsoutě mezi plevelem jednotlivci tak otužilí, že zimu přežijí i bez kožichu. Proto musí při rytí plevel býti pečlivě vybírán, a jen co očím v zemi zůstane skryto, ponecháno buď k zahubení žvlům.

Půda špatná, mělká ornice, pod níž blízko povrchu je země mrtvá, nebo vůbec hubená, vyžílá, napraví se rýhováním čili obracením. Toto koná se tím způsobem, že se země přímou čarou, nejlépe dle šňůry, as na 60 cm. hloubky vyryje a vedle rýhy vyklopí; když první rýha je hotova, vyhází se podél ní druhá tak, že země z ní se vhodí do rýhy první. Takto pokračuje se po celé zahradě.

Takovýmto obracením smísí se spodní, slehlá a často mnohaletým nezkeypřením zmrtvělá země se svrchní úrodnou prstí, učiní přístupnou větrům i dešti. mrazu i slunci, stane se způsobolou vyživovati rostliny, poskytovati jim vzrůstu a života.

Země zryhovaná budiž zbavena kamení, plevele, kořenů a jiných neužitečných a škodlivých hmot.

Rýhování nutno však, jako první rytí, provést na podzim, z těchž příčin jak svrchu vytknuto.

* *

Ku pracem přípravným náleží také **hnojení**.

Naskytuje se otázka: čím, kdy a jak hnojit?

Předem již pravím, že hnojiva strojená či umělá pro zahrady odporučovati nelze. Jediné snad chilský ledek. Guano, ptačí trus vůbec, ať slepičí ať holubí, řadím ovšem mezi hnojiva přirozená. Hlavní účel hnojení jest přidati zemi těch látek výživných, jichž vůbec neměla anebo jichž delším upotřebením zbavena byla. Kromě toho se hnojením prst kypří a stává se kořínkům rostlin přístupnější, jedním slovem řečeno úrodnější.

Nejpříhodnějším hnojivem pro zahrady je dobře setlelý, proleželý *hnoj hovězí*. Jeť mírně teplý a má výživných látek množství půdám našim nejprůměrnější.

Jemu podobá se složením i působením *obyčejný hnoj*, který se v hospodářstvích shromažďuje a smíšením hnoje hovězího, lejna, moče, ptačího trusu a pod. se tvoří. Lejno za čerstva se žádné ke hnojení nehodí, nýbrž teprve když zemí nebo hnojem delší dobu bylo přikryto a zahnilo. To především platí o lejnu lidském.

Hnůj koňský je palčivý, pročež se ho užívá k zakládání pařeníšť, o čemž pojednáme později. Do zahrady lze jej s prospěchem přimísiti půdám chladným, jílovitým. Totéž platí o *hnoji ovčím*.

Podobné vlastnosti má i *trus holubi a slepičí*. (Obojí za sucha roztlučeny a po zahradě rozházený je výborným hnojivem.)

Naproti tomu je *hnůj dobytka vepřového* neboli *svíňský* chladný a svědčí proto půdám horkým, vápenitým.

Hnůj rostlinný jsou dlouhým nakupením setlé látky rostlinné, jako drn, sláma, nať, chvoj, tráva. Strouchnivěním těchto látek nabudeme velmi dobré přísady každé zemi zahradní.

Dlužno zmíniti se též o *hnoji živočišném*. Tento povstává zahníváním a rozkladem látek živočišných, mrtvých zvířat, kostí, rohů, chlupů, paznehtů, různých odpadků a krve. Smísen se zemí také dobře poslouží.

Velmi důležitým činitelem v zahradnictví je *kompost*. Je to hnůj zvrstvený se zemí tak, aby vrstva hnoje, nejlépe obyčejného chlévního, přikryta byla vrstvou země, tato zase hnojem a ten opět zemí. Takováto hromada má se často polévati hnojůvkou a aspoň dvakráte do roka překopati a přeházeti. Při tom odstraňuje se čerstvá tráva (nebo se dovnitř zahrabe) kamení a jiné věci nepotřebné. Po dvou letech stane se kompost velmi dobrým a působivým hnojivem.

Jako ne každé půdě, tak též ne každé rostlině svědčí totéž hnojivo. O tom promluvíme až v částech pozdějších.

Otázku *kdy hnojit* rozhodli zkušeni hospodáři a zahradníci dávno již a rádi vesměs *hnojení podzimní*. Z příčin mnohých.

Hnůj nedosti setlelý v zemi přes zimu dohnije, součástky méně rozpustné podzimními dešti a vsakujícím sněhem rozpouští se, k čemuž ovšem dosti mají času, vůbec během zimy proveden bývá rozklad veškerých ve hnoji obsažených látek výživných, a takto působnost hnoje začne ihned z jara. O hnojení jarním plodiny týž rok mnoho nevědí; přes léto pak rytím a okopáváním uniká většina výživných látek rozličnými, hnitím se vyvinujícími plyny do vzduchu.

Ke hnojení jarnímu hodí se proto spíše polévání močůvkou, vůbec hnojivo řidké.

Jak hnojit závisí jednak od povahy půdy, jednak na tom, jaké nebo které rostliny chceme pěstovati.

Tedy především *jak mnoho?* Tučnou, samu sebou úrodnou zemí ovšem skrovněji než zemí chatrnou. Jaký hnůj do které země dle vlastností jejich, o tom bylo již zmíněno. *Hluboko nebo mělko?* Čím hlouběji pouští rostlina kořeny, tím hlouběji musíme hnojit. Pravidlo velmi jednoduché. Dbejme ho! Aby hnůj náležitě byl se zemí smísen, doporučuje se dělati rýhy, mělčí nebo hlubší, jak potřebujeme, naplniti hnojem a přikryti zemí. Při jarním rytí se pak hnůj přes zimu setlelý se zemí snadno náležitě promísí.

Každým způsobem hledme, aby hnůj co nejdříve byl zemí přikryt. Při obyčejném způsobu hnojení, když hnůj na povrchu se rozhází a takto někdy den, někdy více dní nezadělaný zůstává, prchne veliká část nejvýživnějších látek do vzduchu.

Hnůj patří do země a nikoli na zemí. —

Domácí zahrádka, má-li býti zahrádkou, tedy *místem ohraženým*, jakousi ohradou zavřeným, musí býti náležitě a bezpečně *oplotěna*, proti škůdcům chráněna. Proti zvířatům, proti špatným nebo zlým lidem, proti živlům.

Nejbezpečnější a nejtrvalejší ohradou je arci *zed*, čím vyšší tím lepší. Má však své stinné stránky. Je nejdražší ze všech ohrad a zabere mnoho místa, se kterým při menších zahrádkách musíme šetřit.

Majetnější radíme *plot železný*. Je sice pětkrát dražší dřevěného, vytrvá však za těchto deset. A jak ozdobnější je vzhled zahrádky s plotem železným než s tyčkovým nebo laťkovým!

Podobně lze doporučiti *ploty drátěné*, pletené. Nevytrvají tolik, jako železné tyčkové, za to jsou však lacinější. Vypadají také zcela slušně.

Nejlevnější jsou *ploty dřevěné*. Zhotoví se buď z latí, tyček nebo i z prken, dle potřeby a přání majitele.

Každý plot budiž značné výše, nejméně 1½ m. a s dostatek hustý, aby drůbež ani přelétati ani prolézali nemohla. Časně z jara a pozdě na podzim sice neškodí, ba sbírajíc a vyhrabujíc hmyz i prospívá, v zahradě zdělané a vysázené nadělá však dosti škod.

Rozsáhlejší zahradám lze s výhodou doporučiti *ploty rostlé*, čili tak zvané *živé*.

Náležitě hleděný živý plot je nejen obrubou překrásnou, nýbrž zároveň hradbou téměř neproniknutelnou. Zařízení živých plotů věnujeme později zvláštní kapitolu, ku které prozatím odkazujeme.

* * *

Tak, nyní jsme naši zahrádku zryli, pohnojili, plotem obehnali, — jen vysázet! Ale čím? Snadná otázka, na niž odpověď je poněkud obtížnější.

Především nutno vzít v úvahu položení zahrady, pak vlastnosti půdy, též velikost zahrady a účel, za jakým byla založena; s tímto ovšem souvisí naše vlastní záliba.

Co do položení zahrady všimneme si především výslunní a stínu. Většina květin i plodin daří se nejlépe v plném jasu slunečních paprsků, méně jich vyžaduje polostín, ještě méně prospívá v úplném stínu. Polostín i stín snadno zřídíme způsobem umělým, vysazením hustě listnatých křovin a pod., však slunce do míst, kam bychom si přáli zavésti nemůžeme. Proto v zahradách stromy a domy zastíněných, nelze docílit ani té rozmanitosti rostlinstva jako na výslunní. Které rostliny se daří ve stínu a které nikoli, o tom zmíníme se při jednotlivých druzích.

Důležitým činitelem v zahradě je rovina. Kde jí není, hleďme se jí dodělati, aneb aspoň svahu co možno mírného, způsobem umělým. S místa výše položeného půdy uběříme a na níže položené přidáme. Při větší rozloze anebo příkřejším spádu lze zahradu upravit stupňovitě či terasovitě, tak aby vždy pruh nad pruhem měl polohu rovinatou. Nejen že zahrada takto zřízená má vzhled pěknější, nýbrž poskytuje tu výhodu, že silnějším deštěm ani pršel s výše položených míst, ani písek s cestíček odplaven nebývá; s prstí splákne se často nejedna rostlinka, ba prudkým přívalem nejednou se zničí práce dlouhé doby. —

Volba rostlin do zahrady řídí se též vnitřními vlastnostmi půdy: mnoho-li výživných látek a jakého druhu obsahuje, je-li písčná, vápenitá, jílovitá. Kterak půdu příliš těžkou, naopak lehkou, nebo též palčivou poněkud spravit přimísením zemin jiných a hnojem, o tom bylo již zmíněno. Při jednotlivých rostlinách udáme zvláště, do jaké půdy se hodí.

Nejrozhodnějším činitelem při vysazování zahrady je však účel, za jakým jsme zahradu zřídili a velikost její plochy.

Abych předešel všem možným a snad mylným výkladům, připomínám opět, co již ve předmluvě bylo řečeno, že dílko moje pojednává o *zahrádce domácí*, jaká by při každém domě *venkovském* býti měla a skoro při každém i býti mohla, nikoli tedy o zahradách odborníků obchodních, zařízených hlavně, ba skoro výhradně pro užitek.

Účelem domácí zahrádky pokládám především příjemnou, ušlechtilou zábavu, užitek teprve v řadě druhé. Z výměru tohoto patrně, že štěpníci pouštím tuto zcela se zřetele, ponechávaje ji do zahrad velkých, v nichž místa s dostatek a hospodářům sadařům, kteří se zabývají rozsáhlejším ovocnářstvím.

Čím menší zahrada, tím více potřeba šetření místem, abychom i na skrovné prostoře měli rostlin mnoho, totiž rozmanitých.

Někdo by arci malou zahrádku vysázel veskrz jen zeleninou, aby z toho přece něco měl; jiný dal by přednost květinám, nacházeje potěšení v pestrých, oku lahodících barvách květů a v libé vůni. Rozhodnutí toto závisí ovšem také na zámožnosti a jiných vlastnostech majitele.

Mou radou jest: *Od každého něco.*

Zahrádky docela malé připouští ovšem pouze květiny a zeleninu; tolik, co se vejde. Do větších dáme obého druhu více. Ještě rozsáhlejší dovolí zvláštní místa pro kypré trávníky, větší záhonky, skupiny květin vyšších i nižších; oddělení pro květníci a pro zelníci. V zahradách ještě větších zřídíme paříště, ozdobné záhonky kobercové, skupiny růží a křovin okrasných, loubí a besídky, snad i vodojemy s vodotrysky — vše dle záliby a kapsy.

Cesty řídí se rovněž velikostí plochy. V zahradách menších nechť jsou užší a přímočaré, v zahradách větších širší a rozličně vinuté; (v zelníci ovšem jen přímé.) Vždy však bedlivě hleděny a dle možnosti pískem vysypány. Cesty plevelem zarostlé anebo smetím, suchým listím a pod. poházené, kazí příznivý dojem zahrady třeba jinak vzorně zřízené.

Co do rozdělení zahrady přidržíme se jisté určité soustavy:

1. Zahrádky zcela malé, méně než 1 ar rozlohy.
2. Zahrádky od 1 do 3 arů.
3. Zahrady od 3 do 5 arů.
4. Zahrady přes 5 arů.

Zahrádky malé.

(Viz plán č. 1.)

V takových, jak již uvedeno, pěstovati lze jen květiny a zeleninu, ač nedá-li majitel přednost pouze květinám. Jaký také užitek z plochy tak nepatrné? Avšak nepouštějme se zřetele, že často přijde vhod i skrovná hrstka zeleniny, nedostává-li se a není-li v místě ke koupi.

Rozdělíme tedy plochu spravedlivě: polovici oku, polovici žaludku. Poněvadž nelze pro každý možný tvar měřický kreslit a vyličovovati rozdělení zvláštní, přidržíme se nejobyčejnějších, obdélníka a čtverce, jiné tvary důvtipu čtenáře ponechávající. Možno arci též tvar upravit a rozdělit způsobem nejrozmanitějším.

Samo sebou se rozumí, že zeleninu pěstovati budeme v zahradě jakkoli velké dle možnosti vždy více v ústraní, květiny pak na místě vynikajícím.

V takovéto malé zahrádce umístíme zeleninu podél zdi nebo plotů nešírokým pruhem, pak vedeme úzkou cestičku, v prostřed zřídíme záhon květinový. Jakou zeleninu pěstovati, to záleží jednak na poloze zahrádky, jednak na vůli a chuti majitele; pěkně se vyjímá, střídáme-li druhy tak, aby nastala jakási pestrost barev lupení jednotlivých záhonků.

U volbě květin dovolím si v menších zahrádkách raditi vedle aspoň čtyř růží, jež by nikde scházeti neměly, některou lilii, zvláště překrásnou lilii bílou, z cibulovitých ještě narcisky, tulipány a modřence, vyznamenávající se krásným květem a nevyžadující téměř žádné péče. Jiné květiny vytrvalé, jako na př. pivoňky, plaměnky a pod. do menších zahrádek se hodí méně, poněvadž tvoří rozložitě trsy a mnoho by se jich nevešlo. Mimo to vyznamenávají se květiny jednoleté pestřejšími barvami. Jmenuji pro menší zahrádky k výběru pouze tyto: astrý, antirrhinium majus (hledík), fialy anglické plnokvěté,

caliopsis bicolor, cínie, petunie, verbeny, resedu. Na obrubky záhonků květinových radím sedmikrásu čili chudobku (*Bellis perrenis*), trávníčku (*Armeria maritima*) nebo karafiát pětý (*Dianthus plumarius*). Ostatně cenníky našich obchodních zahrádků, kteří s ochotou každému je zdarma zasílají, poskytnou výběru bohatějšího. Vůbec nelze o tak skrovné zahrádce mnoho napsati; často poradí při rozdělení prostory vlastní vkus nejlépe. Střed, po případě rohy květnice vyplní lépe než cokoli jiného královna květin, růže.

Zahrádka od 1 do 3 arů.

(Plán č. 2.)

Plocha tato připouští již větší rozmanitost. Nakreslil jsem schválně plán s půdorysem nepravidelným, abych ukázal, že i takovýto, ba vůbec každý tvar lze upravit tak, aby souladem svým oku lahodil. Všakť tvary pravidelné spíše každý sám rozdělití a přiměřeně vysázení dovede.

Zásady, aby zelenina přišla více v ústraní, květiny do popředí, přidržíme se vždy. Naskytá se otázka, jak a čím vyplnití zbylé kouty? Taková místa, kam by se zelenina ani květiny dátí nemohly, osázíme buď okrasnými křovinami, jichž výběr při zahradách větších jmenovitě uvedu, anebo malinami, též lískovým ořeším.

Zelnice bude poměrně rozsáhlejší, dle možnosti na jediném souvislém místě, oddělena od květnice širší přímou stezkou. Podél zelnice blíže cest nebudou na škodu stromky rybízu a angreštu, v poloze dobře chráněné špalír vinné révy. Pozadí u plotu dobře vyplní řada obrovských slunečnic, okrasné tykve anebo pyramidy kvetoucích rostlin popínavých, svlačců (*Convolvulus* a *Ipomoea*), oplotníků (*Calystegia pubescens*), plamének (*Clematis*) a mnoho jiných.

Květnici vyzdobíme více druhy a učiníme ji rozmanitější zaokrouhlenými cestičkami, trávníčky kruhovitými, oválnými, esovitými, srdcovitými a j., dle místa, jež máme pohotově. Krásně vyjímá se v takovém trávníčku vysokokmenná růže, obklopená pestrolistou skupinou květin, nebo věncem vyrostlým z begonií, pelargonium scarlet, *Lobelia Erinus*, *Primula veris* (prvosěnka), *Primula aurikula*, rozchodníku a j. Také skupiny

vyšších rostlin, jako jirín, dosny (Canny), durmanu s dvojitým květem, stromkovitých fuksií, lilie obrovské i některých jiných mečíků (gladiolus) a t. d. pěkně se v trávnících nesou.

Cím větší zahrada, tím více lze doporučiti rostlin vytrvalých, jako jsou mnohé lilie, komonky korunové, jiné četné květiny cibulovité a hlízovité, funkcie, kosatce, srdéčka (diclitra, též dicentra spectabilis), pivoňky, plaměňky (phlox), jirnice (Polemonium), orlíčky (Aquilegia), vedle množství jiných, které buď koupíme u zahradníka, buď ze semene vypěstujeme a pak dělením trsů množíme. Květiny dvouleté a jednoleté doporučuje se při zahradce tohoto rozměru koupiti u zahradníka, neboť setba domácí vždy kvete později, a při menší spotřebě to nestojí za práci, leda bychom ve pěstování ze semene nacházeli svou zvláštní zábavu. (O pěstování těchto květin ze semene platí totéž, co uvedeno v mém dílku „*Pěstování květin v pokojí*“ str. 14. a 15.) Zvláštnosti jednotlivých druhů budou zmíněny později.

Zahrada od 3 do 5 arů.

(Plán č. 3).

S krásným užitečné! Lze-li kde heslo toto přivést k platnosti, jesti to zajisté v takovéto již poněkud větší zahradce. V té již najdeme vedle zelnice též místo pro záhonek velkoplodných jahod, pro perlové i jiné fazole, sladkožrný hrách, v teplejších polohách melouny. Také ozdobných křovin vysázíme hojněji, zvláště takových, které ani příliš do výšky nevyhánějí, ani do šířky se nerozkládají a přece krásným květem se honosí, jako šeřík, pustoryl (jasmín český), trojpuk (dentzia), mandloň (amygdalys), odur čínský a pontický (azalea mollis a pontica), čimíšník (caragana), čilimník (cytissus, prudce jedovatý), tavolník (spirea), prosvírník (hibiscus), vaigelia, meruzalka (ribes, odruda sanguineum) a j. Dle chuti majitele zříditi možno besídku, zastíněnou jmenovanými již druhy květin otáčivých, též kozím listem, zvláště červenokvětým (Caprifolium punicea), podražcem (Aristolochia Siphon), zvláště krásnou vistarií (Glycine), pnoucími růžemi a chceme-li rostlinu lacinou a co nejrychleji rostoucí, tedy divokou révou (Ampelopsis quinquefolia).

Zelnici od květnice oddělíme i v takovéto větší zahradě cestou přímočárnou, vroubenou řadami angreštů, rybízů, anebo dle přání a vkusu stromky růžovými. O rozdělení zelnice šířiti se nebudeme; vlastní potřeba bývá vodítkem nejlepším. Avšak připomínáme, že podél hlavních cest pěkně sluší obruba z pažitky, nízkých druhů kadeřavé petržele, salátu, vůbec zeleniny, tvořící husté nevysoké trsy.

Květnici věnovati musíme již více péče, abychom od jara do zimy měli hojnost květů. Proto nasázejme více květin cibulovitých, které většinou na jaře kvetou, po odkvetení i s listím zavadnou a takto uprázdni místo nástupcům později kvetoucím. Rostlin vytrvalých zvláště na větší skupiny, pěstovati budeme také hojněji. Při sestavení skupin mějme stále na zřeteli, aby vyšší květiny přišly do pozadí (při skupinách volně stojících do středu), nižší v popředí, nejnižší na obruby.

Cím větší květnice, tím členitější její rozdělení. Velmi úhledně vypadají záhonky osázené týmž druhem květin, vroubené rostlinami nižšími, na př. záhonek aster nebo cinií s obrubou lobelií erinus, nebo rozchodníků, záhonek portulaku s obrubou štavelu (*Oxalis tropaeoloides*) tmavolistého, záhonek verben s obrubou netřesků (*echeveria*).

V ostatním uspořádání květnice trváme při tom, co již řečeno při zahrádkách menších; zvětšením prostoru zvětšíme i rozměry, rozšíříme poněkud cesty, vybereme rozmanitějších květin. Nezapomeneme také na nějaké ústraní, kam bychom zanášeli a uklízeli smetí, odpadky, vytrhaný plevel; ovšem zakryjeme takové místo křovinami anebo vůbec vysokými a hustými rostlinami.

Zahrady větší.

(Plán č. 4.)

Radíme předem, aby majitelé větších zahrad přibrali ku prvnímu jich zařízení zkušeného zahradníka. Nejlepší popis a nejpodrobněji vylíčené rady a pokyny zůstávají daleko za praktickým přiložením obratných rukou. Že však přece není každému možno zjednatí k upravení zahrady zahradníka, aniž je tento všude pohotově, pokusíme se o to, abychom dle vlastního

vědění podali i k zařízení takovýchto větších zahrad návod co nejzevrubnější.

Rozdělení vhodně a vkusně plochu neznámou, pouze myšlenou, je ovšem práce velmi nesnadná. K tomu nutno přede vším znáti *tvář* plochy, na níž zahrada upravena býti má. Značný vliv má i sousedství; kde je stavení, kde zeď, kde plot, kde dvéře.

A opět padá velmi na váhu, chceme-li míti zahradu více pro potěšení, anebo pro užitek.

V zahradách prvního druhu pamatovati budeme na příhodné místo pro besídku; volíme takové, jež není daleko do stavení obytného ani blízko hnojiště. Besídku nahradí vhodně smuteční jasan, skupina thuyí, liliodendronů, šefříků, růží smutečních. Tvar i jakost besídky závisí na vkusu a financích majitele. Zvláště ozdobné jsou železné přenosné stany. Okolí besídky věnována buď péče největší. Zde soustředíme vše to nejkrásnější, především skupiny nebo záhonky růžové.

Opodál, asi uprostřed květnice zbudovati dáme vodojem, vroubený různými kosatci, Monbretií, mečíky a j.

(*Vůbec pamatujeme na vodu při každé zahradě!* Nejlepší vodou k zalévání je voda dešťová a z řek i potoků, tedy „měkká“. Voda ze studní měla by vždy dříve aspoň půldne státí na slunci, než se k zalévání užije. Postavme tudíž na příhodných místech kádě nebo zřídme nádržky.)

Ovšem ne všude možno zříditi vodojem a ne každý by naň chtěl obětovati peníze. Je sice ve větších zahradách žádoucí, nikoli však nutný. Jeho místo velmi pěkně, ač s menším prospěchem vyplní květinový koberec, skupina růží, magnolií anebo jiná.

Stezky ve květnici vedeme čarami lehce zahýbanými, vlnitými, dle vůle či potřeby okrouhlými, a jen kde nutno přímými. Přímočárným rozdělením stala by se větší zahrada jednotvárnou i při nejpestřejší směsici květů.

Menší záhonky osázíme květinami tak, aby od kraje do středu co do výšky stoupaly a aby každé pásmo bylo z téhož druhu. Počet a rozmanitost těchto pásem řídí se rozlohou a tvarem záhonků. Velké záhonky dobře snesou zasazení rozličnou směsí květin, všehochutí barev; avšak i těmto dejme obrubu jednobarevnou, byť i z rostlin vyšších. Obruby travnaté

vypadají sice dosti slušně, mají však vadu, že se tráva rozlízá mezi květinami. Jako zevnější obrubu radím ku květinovým záhonům oblázkové kameny; dodávajice zahradě úhlednosti, jsou zároveň ohradou pevnou i lacinou

K osázení záhonů větších a pokud možno k obrubám upotřebíme co nejvíce květin *vytrvalých*, které naši zimu venku snadno přežijí.

Tuto malý výběr květin vyšších, pokud jsme jich dosud nejmenovali: *Aconitum* (oměj čili šalomúnek), *Delphinium grandiflorum* (ostružka), *Dianthus barbatus* (hvozdík čili karafiát bradatý), *Dianthus Caryophyllus* (karafiát zahradní), *Lychnis* (smolníčka) mnohé odrudy, *Potentilla formosa* (mochna krásná), *Ranunculus asiaticus* (pryskyřníky plné), *Veronica elegans* (rozrazil krásný). Kromě těchto květiny dvouleté, které kvetou ve druhém roce po zasetí, po uzrání semene však hynou. Především jinými zasluhují doporučení všelike odrudy *Campanula* (zvonců), *Digitalis* (náprstníků) a slezů.

Z vytrvalých nízkých, na obrubky se hodících jmenujeme prozatím: *Hepatica triloba* (jaterník trojlaločný), *Sedum roseum* (rozchodník růžový), *Vinca major* i *minor* (brčál větší i menší), *Viola odorata* (violka vonná).

Na záhonky menší a zvláště tam, kde nám na určitých, význačných barvách záleží, vysázíme květiny jednoleté, žijící pouze jediné léto. K těmto patří nejčtenější druhy naší zahradní květeny.

Přesycení škodí ve všem, tedy také v zahradě; hledme proto, aby zahrada honosila se pestrostí lahodnou, nikoli aby byla přecpána. Není vždy krásné, co je strakaté. Lépe zajisté pěstovati méně a za to vybraných druhů než nezřízenou smíšeninu. To platí také o záhonech s t. zv. všehochutí.

Pozadí květnice malebně vyplní skupiny anebo souvislé řady ozdobných křovin, nižších stromků, skalní partie, snadno pořízené z naházeného kamení a vyzdobené rostlinami popínavými či jinými, k tomu se hodícími. —

Kam se zelníci? Jako vždy — poněkud stranou anebo dále od domu.

Podélné strany krajních záhonků při hlavních cestách využítujeme pro pěstování zákrsků ovocných, zvláště chutnějších druhů ovoce tabulového, ač nezřídíme-li zvláštní oddíl pro

stromoví užitečné, tedy část zahrady ovocné. Na angrešt, rybíz, révu vinnou, jahody, maliny také nezapomeneme.

Zkrátka: *Spojme pokud lze užitečné s příjemným, krásné s prospěšným.*

Máme-li pozemek ohražený, půdu zrytou, pohnojenou, dokonale upravenou, pláněk načrtnutý (ne-li na papíře, tož aspoň v hlavě), přikročíme k vlastnímu zařízení zahrady, totiž k vysazování a pěstování květin, zeleniny, křovin, plodin, štěpů. (1) tom všem pojednáme v částech následujících.

II.

Květnice.

Pěstování květin věnuje se obyčejně v domácnostech méně pile a péče, než ke zdárnému jich vývinu a vzrůstu potřebí; proto také zřídka spatříme vkusně a účelně zařízenou květnici a ještě řidčeji bujně se dařící květiny v ní.

Jakož jsem obšírněji uvedl ve svém spisku „Pěstování květin v pokoji“ nedaří se každé rostlině v každé zemi. Abych se uvaroval opakování, poukazuji ve příčině rozdílů a přípravy jednotlivých půd či zemin na toto jmenované dílko.*)

Menší spotřebu květin koupíme u zahradníka, čímž uspoříme času a docílíme bezpečněji příznivějších výsledků. Však na vysazení květnic rozsáhlejších, potřebujeme-li tedy sazenic počet značnější, přejeme-li si snad zvláštních, neobvyklých druhů, koupíme v některém osvědčeném závodě, jichž je v Čechách dosti četně, semena a z nich vypěstujeme květiny.

Setí.

K tomu nám ovšem velmi platně poslouží paříště, o jehož zařízení promluvíme v části následující, při pěstování zeleniny. Komu není možno, paříště si zříditi, ať z příčin jakýchkoli, tomu radíme síti do bedniček anebo mísek.

O setí do paříště platí následující jednoduchá pravidla:

Nesejme, dokud v nově zařízeném paříšti země příliš se paří. Výpary nadbytečné, které by zahnívání semene i vzešlých rostlinek měly v zápětí, vypouští se nadzdvižením oken, větráním, které musíme bedlivě prováděti, tak aby v paříšti vzduch často se obnovoval a přece jarním mrazíky příliš nevystydnul.

*) U redakce „Hospodáře“ v Miloticích u Hranic za 1 korunu.

Síti radno vždy na povrch země, načež teprve semeno vrstvou hlíny zasypeme a to dle velikosti zrněk silnější nebo slabší; příliš drobounké semeno nepřikryjeme vůbec, nýbrž pouze dlaní k zemi přitlačíme.

Netřeba ovšem dokládati, že ku snadnějšímu rozeznání sejeme každého druhu semeno na zvláštní dílek a dle potřeby označíme jménem.

Sejme raději řidce. Hustá setba často a snadno se zkazí hnilobou. A kdyby i to se nestalo, jsou sazeničky hustě vzešlé slabé, vyčouhlé, musí se záhy protrhávati, při čemž vytahané sazeničky musíme vyházeti, poněvadž je na venek pro sychravé dosud počasí vysazovati nesmíme (nemáme-li totiž paříště dosti prostranné, abychom je přesázeli v něm).

Zaseté semeno nezalévejme, nýbrž raději kropme kartáčem anebo štětkou, aby se nevypláchlo; čím drobnější, tím pozorněji.

Příliš tvrdá semena močí se 12 až 24 hodin ve slabém roztoku kuchyňské soli, anebo se nožikem slabě naříznou; jinak nevzejdou buď vůbec, buď teprve po dlouhé době a nepravidelně.

Po zasetí udržujeme v paříšti co možno stejnou mírnou teplotu a čerstvý vzduch. Obcíího dosáhneme opatrným větráním. prováděným v hodinách poledních. Avšak při mírné a vlhké povětrnosti musíme větrati častěji a déle, ba někdy nutno ponechat okno přitopené chráněné rohožkou, i přes noc. Dodrží-li však tužší mrazíky, větráme skrovněji a přikrýváme okna paříště rohožemi třeba za dne. Těmi chrániti musíme setbu také před paprsky slunečními.

Zkouškami dokázáno, že ve tmě každé semeno dříve klíčí a lépe vzhází než při denním světle. Příčiny zvláštního toho úkazu nejsou sice s dostatek známy, avšak jest to skutečnost a musíme s ní tedy počítati.

Zasetá semena udržujeme lehkým kropením v mírné vláze; kropme vždy jen v poledne, vodou vlažnou.

Vzešlé sazeničky potřebují čím dál více světla a vzduchu. Větráme tedy častěji a rohožemi kryjeme pouze na noc anebo před sluncem příliš prudkým. Palčivé teplo mělo by podobný účinek jako mráz: zničilo by setbu.

Při větrném počasí necháme paříště vždy přikryté; nebývajíť jarní větry bez škodlivých vlivů. Nejvíce opatrnosti potřebí s odkrýváním paříště za dnů jarních plískanic, při po-

časí proměnlivém, abychom při náhlé chumelenici anebo zdvihne-li se nenadále mrazivý vítr, nezapoměli paříště otevřené.

Častějším větráním a nenáhlým působením slunečních paprsků sazeničky se otužují, silí a každým dnem patrně prospívají. Pak li seznáme, že je setba příliš hustá, vytrhejme bez váhání slabší sazeničky; rovněž dbejme, aby mezi květinami všeliký plevel se neudržel.

Při pletí třeba si počínati opatrně, abychom s plevelem nevytrhali i květiny.

V paříšti rády se zahrnují sviňky a všeliký jiný hmyz. Časté prohlížení a čištění je nezbytno. Ještě nebezpečnější je plíseň. Zpozorujeme-li dosti malé stopy, vytrhejme ihned sazeničky jí postižené, ba i nejbližší na pohled zdravé; jestli plíseň velice nakažlivou chorobou a v začátcích málo patrnou. —

Sejeme-li do bedniček, dbejme hlavně toho, aby zaseté semeno při mírné vláze mělo dostatek tepla, vzešlé sazeničky pak světlo a čerstvý vzduch. Země k seti buď kyprá a lehká, se silnou přísadou písku, ne však příliš tučná, hnojná. Jakékoli součástky neshnilé, drobtý dřeva, slámy, listí mohly by přivoditi hnilobu vzešlého semene.

Však netřeba každou květinu sít do bedniček nebo do paříště; mnohá semena klíčí také při teplotě u nás a taková sítí můžeme na připravený záhonek a odtud pak vysázeti na patřičné místo. Jsou také rostliny jednolété, které přesazení buď vůbec nesnesou anebo velmi nesnadno se ujímají a zakořeňují; ty buďtež sety hned na místo, již napřed pro ně určené.

Při návodu o jednotlivých květinách výslovně to podotkne.

Oseté záhonky chraňme před drubeží. Nejsnadněji trním nebo chvojím.

Vysazování.

Jestli to výkon, v němž velmi snadno a brzy nabudeme sběhlosti a zručnosti náležité.

Doba, kdy s vysazováním na záhonky počneme, u rozličných květin je rozdílná. U většiny hodí se k tomu měsíc květen. Květinčky útlejší vysazujeme později než ony, které si ze slabšího mrazíku mnoho nedělají.

K vysazování vybíráme sazeničky silnější, vyvinutější; slabší rozsázíme v pařístí, aby sesílily.

Nejvíce skoro při vysazování květinových sazeniček záleží na tom, abychom vytahováním z původního místa kořínky nepoškodili.

Nevytahujeme také mnoho sazeniček najednou, aby ty, které by déle do země nepřišly, mezi tím nežavadly.

Ku přesazování hodí se nejlépe den podmráčný; nechceme-li nebo nemůžeme-li na takový čekati, musíme vysázené sazeničky stíniti, nejlépe přiklopením prázdným květníkem, který chrání před sluncem, před větrem, před nočními mrazíky a přece propouští vzduch.

Že před vysazováním květin musí býti půda rytím náležitě zkytěna, a hráběmi srovnána, o tom netřeba snad mluvíti.

Kolikem prohloubíme jamku, vsadíme do ní rostlinku až po semenní lístky anebo trochu nad ně, ale nikoli tak, aby snad korunka rostlinky přišla do země, a pak zemi přihrneme a zlehka přitlačíme.

Vysázené květiny hned zalejeme a to vodou vlažnou. Zalitím vodou studenou zdržely bychom sazeničky ve vzrůstu aspoň o 14 dnů, ba choulostivější by zakrněly na dlouhou dobu. Zalévejme opatrně, konví kropící, sice by mnohá zazenička byla vypláchnuta.

Jak daleko jednotlivé sazeničky od sebe sázeti máme, závisí od toho, jak se která květina vzrůstem rozvine, rozšíří; také od toho, sázíme-li skupiny, které bývají řídčí, anebo obruby, které musí tvořiti souvislý pruh. O vysazování na záhony kobercové pojednáme zvlášť.

Vysázené záhonky udržujeme pokud možná ve stejnoměrné mírné vláze zaléváním kropenkou, jež konejme za chladnějšího počasí zrána, za teplejšího k večeru, nikdy ne za slunečního jasu v poledne, leč by země příliš byla vypráhlá, také nikdy vodou příliš studenou.

O skupinách a kobercích květinových.

V našich domácích zahrádkách spatřujeme nejčastěji květinovou směs. Zřídka soulad. A jak ta směs na mnoze vypadá! Mnohý takový pěstitel květin myslí, že dosti učinil, nasázel-li

bez ladu a skladu, co mu do rukou přišlo a kam mu právě napadlo; někomu stačí pouze vysetí semene.

O dalším pěstování, okopávání, pleti atd. se mu ani nezdá. Takto hleděná či nehleděná zahrada špatné vydává o svém majiteli svědectví.

Zanedbáním, pustnutím zahrady ovšem je vinnen majitel její či ten, komu péče o ni uložena. Nelze však mu vždy přikládati za vinu nesoulad v uspořádání.

Mnohý měl by dobrou vůli, ale — neumí si poraditi, co a jak.

Pro domácí zahrady jsou květinové skupiny příhodnější, poněvadž sestavení jich je o mnoho snadnější než záhonů kobercových. Avšak ani nejkrásnější skupiny nečiní takový dojem, jako ladně srovnaný koberec.

Skupiny umísťují se obyčejně do trávníků, na záhonky buď větší nebo menší, podle místa, jež máme pohotově. V zahrádkách zcela malých trávnik sítí nebudeme, nýbrž zřídívše obrubu květinovou, nasázíme za obrubu, do vnitř záhonku, vždy po několika sazeničkách téhož druhu květin a jsou-li nám milější druhy vyšší a rozložitější, tedy jednotlivé sazenice, aby se tyto jednotlivé skupinky střídaly dle toho, kolikeré druhy pěstujeme. Také můžeme sestaviti skupinky tak, že vsadíme do středu jedinou rostlinu vyšší a vůkol ní kruh či jiný tvar květin nižších, nejlépe barev květu i listí jiných, než stojí uprostřed. Dáme-li na př. do středu stříbrolistou *Cineraria maritima*, vysázíme vůkol buď červenohnědou *Perille nankinensis*, modrokvětou nízkou *Lobelia erinus*, s krvavým květem a vyšší *Lobelia Cardinalis* anebo podobně.

Týmž způsobem sestavíme skupiny barev libovolných. Slovanské trikolory nabudeme, vřadíme-li mezi obě svrchu jmenované červenou *Achyranthes*. Tedy *Cineraria maritima*, *Achyranthes*, *Lobelia erinus*. Pěstitelům růží méně zkušeným budiž zde připomenuto, že růže milují okolo kmenu volno, že tedy není radno, obklopiti je skupinou květin.

Ve větších zahrádkách staví se skupiny do trávniku, jenž vysévá se na záhonky různých buď přímočárných anebo, což dodává celku vzhledu rozmanitějšího, rozličně zaokrouhlených tvarův

Rozumí se samo sebou, že nemůžeme vysazovati květiny přímo do trávníku samého. Buď musíme hned při setí trávního semene vytýčiti místa pro jednotlivé skupiny a síti pozorně jen vůkol nich anebo po vzejtí trávník z nich vyjmouti a novou zemí nahraditi. V obou případech, z nichž prvnější lépe se odporučuje pro větší skupiny, druhý pro jednotlivé rostliny, nejlépe učiníme, přidáme-li v místa, pro květiny určená, země tolik, aby půda skupiny nad trávník vynikla. Nezapomeňme však okolo skupiny vyhloubiti mělkou rýhu, aby voda tak snadno neodtékala a skupina suchem netrpěla.

Jako jednotlivé rostliny do trávníků doporučují se všechny výše rostoucí, ať již chvojnaté, jako thuya (zerav), cypřiš, listnaté, na př. *Lavatera ricinus* (skočec), některé druhy palem, které ovšem na podzim časněji musíme odkliditi do pokoje, neb rostliny pro květ pěstované. Mezi těmito přednost náleží růži, ač některé jiné rovněž krásně se vyjímají, na př. *magnolia* (šácholan), *Yucca filamentosa*, *Lilium giganteum*, *Canna indická*, *jiřiny*, *Campanula pyramidalis*. V novější době někteří zahradníci doporučují jako osamotnělé květiny do trávníku i nižší květiny cibulovité, zvláště tulipány, pro něž se vydloubne jamka, vyplní dobrou písčitou zemí a do této cibule zasadí.

Při volbě květin pro skupiny nejpřednější práci vykonává vkus majitele. —

* * *

Květinářství kobercové patří k nejobtížnějším pracem ozdobnického zahradničení. Domácí ochotník setká se v začátcích s mnohým nezdarem, než-li se mu podaří utvoření pěkného, oku lahodícího koberce.

Kobercovým záhonkem rozumíme záhonek osázený různě zbarvenými květinami, sestavenými tak, aby tvořily vzhled skutečného koberce. Nutno tedy, aby květiny sázeny byly tak hustě, aby splývaly v řady a obrazce, kterých míníme docíliti.

Radím proto začátečníkům, aby se obmezili na pokusy s koberečky malými, tvarů jednoduchých, sestavených nejvíce ze čtyř, lépe jen ze tří druhů květin a vyvýšeného středu.

K pořízení květinového koberce hodí se rostliny s listím jinak zbarveným, než obvyklou zelení anebo s květem, tvořícím hustou korunu, vzrůstem raději nižší než vyšší. Z těchto

sestavují se při větších kobercích význačnější body uvnitř. Výběr květin, hodících se na koberce, podáme v oddíle pozdějším.

Hodlajíce zříditi záhon kobercový, bude naší nejprvnější prací nakresliti půdorys či plánec, dle něhož bychom se při vysazování mohli řídit.

Na plánu tom naznačíme také jména rostlin buď celým jménem, začátečními písmenami anebo písmenami *a) b) c) d)*, k nimž dole si připišeme jména rostlin, jež zastupují.

Dle plánu narýsujeme tvary koberce hůlkou nebo kolíkem na záhonku samém a ke snadnějším rozpoznání vytyčíme kolíčky.

Jsme-li s touto prací hotovi, spočítejme bedlivě, kolik asi rostlin každého druhu k osázení koberce potřebujeme, neboť by se mohlo státi, že bychom některého druhu měli málo a že by týž nebyl na rychlo k dostání. A týž druh květin musí býti vysázen současně, aby stejně prospíval. Připravivše si květiny, vysazujeme koberce od středu ku kraji. Proč? netřeba snad ani dokládati. Jak daleko sázeti od sebe, uvedeme při jednotlivých. Jsou-li některé druhy květin, jako na př. *Oxalis* nebo *Lobelia erinus*, útlé, vysázejme je o týden dříve než vedlejší. aby se ujaly, sesílily a později sousedem stísněny nebyly.

Avšak vysazením není práce s kobercem hotova. Velice důležitým nástrojem při udržování jeho jsou nůžky.

Bujnějším či slabším vzrůstem jednotlivých sazenic ztrácely by tvary koberce své rázovitosti, a tu musíme bedlivě přistříhovati, cokoli by pravidelnost porušovalo.

Ku snadnějšímu pochopení a zároveň k napodobení podávám výkres tři menších koberců.

Rozumí se samo sebou, že při osázení kobercových záhonků především rozhoduje záliba a vkus majitele zahrady.

Radíme tuto výběr květin ku kobercům:

Achyranthes borbonica s listím čokoládově hnědým, **Achyranthes argentea** má listí tmavočervené. Sázejí se na 15 cm. od sebe.
Aethionema grandiflora, růžově hojně kvetoucí. Sazeničky na vzdálenost 10 cm.

Alternanthera amoena, růžová, velmi nízká, 10 cm.

" **paronsichydes**, hnědá, 10 cm. od sebe.

Alyssum argenteum, stříbřitě šedá, 10 cm.

„ **saxatile**, časně z jara žlutě kvetoucí, 30 cm vysoká, též na 10 cm od sebe.

Amaranthus rozličných odrud hodí se jednotlivě do středu neb míst význačných.

Aubrietia bledě nachová nebo i modrá, 10 cm.

Bellis perennis, chudobka, 10 až 15 cm od sebe.

Celosia cristata nana, kohoutí hřeben 20 cm vzdálí, krvavě červený.

Centaurea argentea stříbrobilá, do význačnějších míst.

Cineraria maritima téhož upotřebení a podobné barvy listů, však ozdobnějších.

Coleus Hero téhož užití, 20 cm od sebe, má listí téměř černé.

„ **multicolor** s listím hnědočerveným.

„ **Verschaaffelti**, jehož listí v počátku červenožluté později zčervená.

Echeweria metallica podobná netřeskům, avšak větší, může se sázeti dvojřadně, 15 cm od sebe. Též jiné podobné odrudy.

Gnaphalium lanatum s bílým vlnatým listím, 15 cm.

Helichrysum augustifolium nízká hustá slaměnka s listím šedo-bílým, 20 cm.

Iberis, rozličné odrudy s kvítky bělavými, 15 cm.

Leptosyphon hybridus barvy pomerančové, v suchu se nedaří, pouze 10 cm vysoký, sází se též tak daleko od sebe.

Leucophaea candidissima s listy tuhými, plsňnatými barvy bílé, 15 cm. od sebe.

Lobelia erinus může se také sázeti dvojřadně, 15 cm od sebe. Obyčejná barva je krásně modrá, jsou však i odrudy bílé nebo růžové.

Lobelia Cardinalis s listím tmavým a květem krvavě červeným hodí se na význačnější místa, neboť roste až 60 cm vysoko.

Matricaria aurea nana crispa, nízká zlatožlutá, jemně zkadeřená, 15 cm vzdálí.

Melisa candidissima s listím bílým, 15 cm.

Mesembrianthemum cordifolium má listí bělavě pestré a růžové květy, 15 cm.

Myosotis, pomněnka, 15 cm. Odruda **compacta fol.** má listí žluté, které však svou původní barvu záhy mění.

Nierenbergia s kvítky bělavými do modra a listím tmavozeleným, 10 až 14 cm.

Oxalis tropaeoloides má listí tmavohnědé, kvítky žluté, 10 cm, sází se i dvojřadně.

Perille nankinensis na větší skupiny, 20 cm od sebe. Odruda „**atropurpureis laciniatis**“ je nižší a ozdobnější.

Pyrethrum parthenifolium aureum 15 cm od sebe, známá zlatožlutá.

Salvia argentea s listím stříbrobílým 20 cm.

Santoline tomentosa má listí okrouhlé, stříbrobílé, roste nízko a hustě, 15 cm.

Sedum roseum s listím tmavozeleným, 15 cm.

Sempervivum na 10 cm od sebe, sází se dvojřadně.

Spergula pilifera aurea zlatožlutá 15 cm od sebe.

Stellaria graminea aurea též zlatožlutá s jemně stříhaným ozdobným listím, 15 cm.

Trifolium signata purpureum, tmavě nachový jetelík, 15 cm. od sebe.

Umbilicus sempervivum v době květu obalen zářivě červenými květy, 15 cm.

Vinca major i minor tmavozelené, též 15 cm vzdálí.

Těmito však seznam květin na záhonky kobercové se hodičích nikterak není vyčerpán; uvedli jsme pouze druhy známější.

Kromě těchto možno však s prospěchem užití mnohých zakrslých odrud mnoha jiných květin, které se na kobercích v době květu velmi krásně vyjímají. Připomínáme jen *Antirrhinum Tom Thumb*, zákrsky *aster*, nízké odrudy *Dianthus* (karafiátů), *Phlox*, *Scabiosa*, *Tropaeolum*; též některé zpředu již vypsané květiny, jako: *Armeria*, *Hepatica triloba*, *Portulac*, *Silene*, *Viola odorata*, *Viola tricolor*. —

Snad nepodaří se mnohému začátečníkovi zřízení pěkného koberce hned na poprvé; každý začátek jesti těžký. Však

nedejž se nikdo zastrašiti prvním nezdarem. Co se nepovedlo letos, zdaří se snad za rok, — za dvě léta jistě; námaha bude pak hojně odměněna pohledem na krásnou ozdobu zahrady.

Nuže, jen chutě k dílu!

Okopávání, pletí a další hledění květin.

Země sama svou vlastní tíží a působením dešťů i zaléváním slehne a slepí se znenáhla tak, že tvořivá hmota tvrdou, pro kořínky zvláště útlejších rostlinek neprostupnou.

Takovouto zatvrdlou půdu skypříme *okopáváním*; čím častěji okopáváme, tím lépe se květinám daří. Netřeba připomínati, že práci tu konati musíme s náležitou opatrností, aby-
chom kořínků nepoškodili.

Okopávání dějž se za počasí vlhkého, je-li pod mrakem. Suchá země vyschla by zkypřením ještě více. Je také lépe, okopávati k večeru, aby květiny přes noc, kdyby kořínky bylo hnuto, se zotavily. Okopané záhony hned s kropící konví zalějme; tím zkypřená země přilne ke kořenům. Schyluje-li se k dešti a prší-li pak skutečně, tím lépe.

Kromě toho, že kořínky zkypřenou zemí snadno prostupují a tím i hojněji potravu přijímají mohou, má okopávání jinou výhodu v tom, že vláha, ať deštěm, ať zaléváním, rychleji a hlouběji proniká a voda se záhonků zbytečně na cestičky nestéká. —

Jiným důležitým výkonem je *pletí a hubení plevelů*.

Kdo by jediný měsíc nechal na záhonku mezi nasázenými květinami růsti, co by chtělo, seznal by hojný sice, však málo vítaný přírůstek nejrozličnějšího bylí a plevelů. Bedlivý majitel zahrady pečuje vždy o to, aby květiny byly plevely prostory.

Pletí koná se nejsnadněji po mírném dešti nebo zalití a po okopávání. Za trvalého sucha utrhnávají se jen vršky plevelů, kdežto kořínky zůstanou v zemi a znovu pučí. Ze země okopané a zvlhlé vytahuje se plevel s kořenem a tím zničí. Ale pozor, abychom trhající plevel nevytrhali s ním květiny, což ve vzrostlé nedávno setbě snadno se stává.

K dalšímu hledění květin patří též náležité *přivazování k tyčkám*. Vyšší neuvázané, zvláště slabšího kmene rostliny

by větrům neodolaly; buď by byly zpřelámány nebo ze země vyvráceny aneb aspoň scuchány.

Také neopomeňme často přihlídnouti na housenky, mšice, škvory a jiné podobné pomahače v zahradnictví, o nichž si později také ještě promluvíme.

Nejlepším prostředkem proti nim je bedlivé vyhledávání a hubení jich. —

O zalévání bylo již zmíněno. Tuto budiž jen doloženo, že by v žádné zahradě neměla scházeti vydatná ruční stříkačka ku kropení květin v čas dodržujícího sucha.

Sklízení a uschování semen.

Opatrný květinář hledí, aby nemusel každoročně kupovati semeno těchže květin. Nadchází-li podzim, dohlédne ve květnici a dozralé semeno sklízí.

Nemohu nepřipomenouti, že obyčejně každé semeno se průběhem několika pokolení pozmění tak, že květiny rok od roku z původně krásných se stávají chatrnějšími a že chtějíce pak míti pravé, krásné druhy, musíme je znovu z větších závodů objednat. Buď jsme sami měli v zahradě odrudy chatrné a z těch se pel přenesl na pěknější a pokazil jich anebo rostou ty špatnější druhy v zahradě sousedově. Semeno se takto zvrhne. Přece však radím ke sklízení semene. Někdy naopak vykvetou příštím rokem odrudy vzácnější.

Chceme-li si zajistiti semeno „pravé“, oddělme ty vybrané druhy od ostatních, třeba vsazením do květníků a postevením za okna, která však musíme často otvírati, aby rozličný hmyz medosavý mohl na květiny přilétati a pel přenášeti; ač nezabýváme-li se umělým oploďňováním (přenášením pelu z květu na květ jemnou štětičkou).

Jen úplně vyzralé semeno je ke klíčení spolehlivé. Poznáme je snadno. Na téměř trsu nezraje ovšem na všech větvích současně a proto sklízení neodbudeme najednou.

Sklizené semeno necháme rozestřené na papíře vyschnouti, pak je vyčistíme od plev, vsypeme každý druh zvlášť do papírových pytlíčků, tyto opatříme nápisy a uložíme v místě bezmrazném, před myšmi a červy bezpečném.

Semeno u některých květin při dozrávání vypadává (u resedy, petunii, godecií a j.), samo se vysévá; takové ovšem nenecháme dozrati na keříku, nýbrž sklídíme je dříve, utrhnuvše je s lodyhou či stopkou a necháme doschnouti za oknem na rozestřeném papíře. Šešulky jiných (na př. balsamín, macošek), dozrávající pukají a semeno se rozstříkne; tyto otrháme také před dozráním a sušíme je v papírových pytlíčkách, aby semeno se neroztrousilo.

Semena sklízíme vždy za počasí suchého.

Pěstování jednotlivých druhů květin.

A. Květiny vytrvalé.

(Perenny.)

Tyto rozdělím ve dvě třídy:

1. Které naši zimu venku předrží.
2. Které na zimu domů vzítí musíme.

(K tomu vztahovati se bude vždy číslice v závorce za jménem květiny.)

Acanthus mollis. (2.) *Paznehtík* roste do výše asi 1 m. Daří se v písčnaté půdě na výslunní. Rozmnožuje se buď semenem anebo rozdělováním odnožů, vyrážejících od mateční rostliny. Kvete bíle a honosí se pěkným listem, jehož tvary ozdobeny hlavice sloupů Korintských. Hodí se do středu menších skupin i jednotlivě do trávníku. Je více odrud. Špetka semene stojí 10 kr.

Aconitum. (1.) *Šalamúnek, oměj* vyskytuje se v několika odrudách, barev: bílé, modré, bílé s modrou obrubou a žluté. Tato prudce jedovatá bylina pěstováním v zahradách stala se méně nebezpečnou; pouze *oměj pravý* (*Aconitum Stoerkianum*) tuto vlastnost podržel. Oměj znám je všeobecně. Rozmnožuje se nejlépe rozdělováním trsů; též ze semene, které sítí můžeme venku na záhonek buď v podzim nebo z jara. Poněvadž jest velmi tvrdé, potřebuje hojného zalévání. Mladé sazeničky nutno před mrazy chrániti pokryvkou ze slámy, suchého listí a p.

Daří se na výslunní. Kvete uprostřed léta. Jednotlivé trsy prodávají se po 5 až 10 kr., dávka semene za 10 kr.

Achillea rosea. (1.) *Rebříček růžový* vyrůstá přes metr výšky; prospívá nejlépe na výslunní, v půdě spíše suché, písčité. Semeno seje se ven v měsíci dubnu. Starší trsy mohou se rozdělovati v podzim nebo na jaře. Je několik odrud, mezi nimi žluté jsou nejnižší.

Cena jako u předešlého.

Anemone. (2.) *Sasanky* jsou ozdobné nízké květinčky. V zahradách neshledáváme se s nimi často, poněvadž vyžadují větší péče. Květy podobají se obyčejným lesním sasankám, jsou však větší, u některých odrud značně veliké, barev rozličných. Kvetou v červnu.

Kořeny jsou kyjovité nebo bambulinovité. Sázejí se v měsíci dubnu na 10 cm vzdálí, asi 5 cm hluboko, očkem vzhůru. Po odkvetení přestanou se sasanky zalévati a když pak zavadly, vyjmou se kořeny ze země, očistí a osuší, uloží pak v suchém, bezmrazném místě až do příštího sázení. Některé druhy mohou se sázeti v říjnu a předrží pod dobrou přikrývkou zimu venku. Sasanky daří se v dobré písčité zemi, s kravským lejmem smísené, v polostínu.

Cena řídí se dle odrudy. Rostliny nebo hlízky od 2 do 10 kr., špetka semene 10 až 15 kr.

Antirrhinum majus (2.) *Hledík* patří bez odporu k nej-ozdobnějším květinám našich zahrad. Pěstuje se sice obyčejně jako roslina jednoletá ze semene, které se sítí musí záhy, v první polovině března, do pařístě anebo do bedniček; avšak v hrnkách při skrovném zalévání ve světlé místnosti, kde nemrzne, dobře zimu přetrvá. Tak se zachovávají obyčejně krásnější odrudy, které se rozmnožují i řízkem.

Barvy květů jsou nejrozmanitější, od bílé do nejtemnější hnědé, ze dvou až tří smíšené. Tvar je vůbec známý květův pyskatých. Výška obnáší nejčastěji přes $\frac{1}{2}$ m, avšak jsou také druhy zakrslé, sotva 20 cm vysoké (odrudy *Tom Thumb*), hodící se na obruby.

Nenecháme-li semeno uzráti, nýbrž seřežeme-li větvičky po odkvětu, vydrží pod pokrývkou po dvě až tři zimy i venku.

Hledík daří se v kypré, tučné zemi na výslunní a kvete od června až do mrazů.

Špetka semene prodává se za 10 až 15 kr.

Aquilegia. (1.) *Orlíčky* jsou květiny vůbec známé, zvláště v odrudách modré, růžové a nachové; vzácnější jsou zlato-žluté a pruhované. Plné odrudy bývají více hledány. Také délka ostruh nebývá vždy stejná; některé odrudy mají ostruhy velmi dlouhé, jiné zcela krátké. Některé dosahují výše skoro 1 m, jiné sotva $\frac{1}{2}$ m.

Doba květu spadá v polovinu května, kdy květiny jednoleté bývají sotva způsobilé k vysazování. Jiná dobrá vlastnost této květiny je, že se daří v polostínu, ba i ve stínu.

Semeno sítí můžeme z jara venku; také později hned po jeho uzrání. Sazeničky kvetou příštím jarem. Rozmnožují se též rozdělováním trsů na podzim nebo na jaře.

Cena rostliny dle vzácnosti odrudy 5 až 20 kr., špetky semene též taková.

Armeria (1.) *Trávníčka* velmi vhodná květinka k obroubení záhonků, též na vyplnění v záhonech kobercových. Jaký tvar mají listy, prozrazuje samo jméno. Květy tvoří koulovitě chomáčky barvy nejčastěji růžové a vyskytují se často dvakrát, z jara a v pozdní podzim. Nejsnadnější způsob množení je rozdělování. Miluje výsluní. Jednotlivé sazeničky koupiti. lze po 1 až 2 kr., špetku semene za 5 kr.

Bellis perennis. (1.) *Chudobka* čili *sedmikráska zahradní*, vůbec známá květinka, jedna z nejvděčnějších na obruby záhonků i skupin, ba pro jasnou zeleň svých listů hodí se i do skromnějších koberců. Květy jsou bílé, růžové, červené.

Daří se na výslunní, žádá však v létě častějšího zalití, nechceme-li, aby listí žloutlo. Přes zimu dbejme, aby neobtěžovala vodou, která kdyby na sazeničkách zmrzla, vyhubila by je. Rozmnožuje se nejspolehlivěji rozdělováním. Sítí můžeme chudobku ven, kdykoli na jaře nebo v létě a sazeničky rozsázeti; bývá jich však mnoho s květy jednoduchými. Lépe je koupiti plnokvěté u zahradníka; stojí obvykle 2 kr., při větším počtu 100 za 1 zl. Semeno stojí dávka 20 kr.

Bryonia dioica. (1.) *Posed bílý* sází se ku pokrytí besídek, též neúhledných zdí a plotů. Roste velmi rychle, má však jedovaté účinky, pročež ho neradím. Semeno seje se do bedniček, misek nebo ven a klíčí teprve po několika měsících; dávka stojí 5 kr.

Calystegia pubescens. (1.) *Opletník pyřitý* je méně známý, než by pro krásný růžový plný květ a snadné pěstování zasloužil. Hodí se k besídkám i na květné pyramidy. Daří se v každé skoro půdě na výsluní a rozmnožuje se velmi snadno rozdělováním plazivých kořenů z jara nebo na podzim.

Cena rostliny 20 kr.

Centaurea (2.) a **Cineraria maritima** (2.) Tyto obě hodí se pro svůj ozdobný, stříbrobílý list na skupiny, též do středu a význačných míst větších koberců. Rostou ovšem pro koberce poněkud vysoko. O druhé z nich psal jsem již ve svém spisku *»Pěstování květin v pokoji.«*

Centaurea je více odrud. Některé čistě bílé, jiné kanárkově žluté, nažloutlé, šedé

Pěstují se ze semene a z odnožů, od kořene vyrážejících. Daří se na výsluní a dosahují výše 2 až 3 m.

Cena pěknějších odrud 20 kr., špetka semene 10 kr.

Clematis (2.) *plamének*, velmi ozdobná rostlina popínavá. Viz *»Pěstování květin v pokoji.«*

Cobaea scandens (2.) Již přijímá „scandens“ (vinoucí) prozrazuje, k čemu se kobeá hodí.

Poněvadž velmi rychle roste, široce se rozvětvuje a dosahující až 8 m výše, k tomu krásným zvoncovitým květem barvy fialové se honosí, lze ji pro zahrady k besídkám, sloupům, pyramidám a pod. s prospěchem užití.

Pěstuje se ze semene a řízky pod sklem. Na zaseté semeno musíme býti opatrní, poněvadž při hojnějším zalití snadno zahnívá a přece ve vlhku drženo býti musí. Je sploštělé a radno je vsaditi jednotlivě, hranou dolů. Vzešlé sazeničky rozsadí se do malých hrnčků a když sesílily, vyklopí se i se zemí a vysadí na určité místo. Mají-li brzy kvést, musí se časně z jara siti, ovšem do pařístě, do bedniček nebo na mísky. Ven se vysazuje koncem dubna.

Cobea daří se v tučné písčnaté zemi s přísadou vřesovky nebo suchého, na drobno rozsekaného mechu, při častém zalévání.

Cena rostliny 15 až 30 kr., špetky semene 15 kr., asi 1 zrno za krejcar.

Delphinium (1.) *Ostrožka* je rostlina vůbec známá. Daří se v každé zahradní půdě na výsluní a nevyžaduje téměř žádné

péče. Tvoří silné trsy, až 2 m vysoké, ač jsou odrudy pouze 1 m. Barva květu je bílá, bledě nachová, světleji či temněji modrá.

Rozmnožují se ze semene a dělením. Prvnějšímu sluší dáti přednost, poněvadž je semeno laciné (5 kr.) a venku se síti může.

Dianthus (1. i 2., dle odrudy). *Karafiátů hvozdiků* je tolik odrud, že aspoň ty nejhlavnější nutno rozlišiti.

Nejsnadněji se pěstuje, nepatří však mezi nejpěknější.

Dianthus barbatus, (karafiát vousatý, kohoutek zahradní), s odrudami »kartouzskými« dosahuje výše 40 cm. kvete v okolicích jednoduše neb plně, tmavohnědě, červeně, růžově, bíle, kroupnatě. V době květu (v červnu) poskytuje pěkný pohled, avšak při dozrávání semene lodyhy žloutnou, zasýchají a rostliny hyzdí. Proto je lépe ostříhati je po odkvetení. Necháme-li semeno dozrati, samo se vysévá, rostlina však zřídka zimu přežije. Daří se v dobré zemi na výsluní. Dávka semene stojí 5 až 10 kr.

Dianthus plumarius (karafiát pyřitý) vidáme často na obrubách větších záhonků i skupin. Má květy nejčastěji poloplné, růžové nebo bílé, libovonné.

Daří se na výsluní a rozmnožuje se semenem i rozdělováním, též řízký. Semeno stojí špetka 15 až 20 kr.

Dianthus Caryophyllus (karafiát zahradní) nejrozšířenější ze všech. Vyskytuje se ve mnoha odrudách, z nichž nejkrásnější v nádobách se pěstují.

Ze semene obyčejně málo se vydaří plných. Síti se může v měsíci květnu i venku do dobré, ne však čerstvě hnojené země s přísadou písku; vzešlé sazeničky vysázejí se na husto a teprve příštím jarem na záhonky určité. V době květu pak můžeme plné druhy nechat na místě, jednoduché vytrhat. Když vybrané druhy sesílily, odhrneme zemi okolo trsů, odnože ve kloubku do polou nařízíme a háčkem do země připevníme. Takovéto rozvody se v několika týdnech zakoření. V podzim oddělíme je od rostlin matečných, nasázíme do malých hrnčků a v místě před mrazy chráněném prezimujeme.

Cena je rozdílná a kolísá mezi 5 až 50 kr. za kus, dle krásy květu; špetka semene prodává se za 10 až 30 kr.

Dianthus chinensis, *Dianthus Hedderwigii*, *Dianthus diadematus* pěstují se většinou jako jednoleté, poněvadž rychle rostou a hojně semene nasazují.

Mívají někdy velmi pěkné, pruhované a žíhané květy. Rostou nízko, pročež se jich užívá nejčastěji k obrubám.

Dicentra též **Diclitra spectabilis** (1.) překrásná *srdčeka*, obvykle růžová, někdy též bílá, vidáme v zahradách dosti často. Prospívají v syké půdě na výsluní.

Rozmnožování provádí se dělením v podzim, u silných trsů také na jaře. Semeno v zahradách velmi zřídka dospívá.

Srdčeka dají se též ve květnicích rychliti a kvetou v pokoji velmi brzy.

Cena trsu 10 až 50 kr., dle velikosti a odrudy.

Fritillaria Imperialis. (1.) *Řebříček královský*, též *korunka korunová* je krásná sice, avšak velmi jedovatá cibulovitá květina s přeslenem zvoncovitých, dolu visících květů barvy nejčastěji cihlově červené. Kvete koncem dubna nebo v začátku května. Po odkvetení lodyha sežloutne a později uschne. Tu můžeme cibuli vyjmouti, za sucha uschovati a na koncem srpna opět vsaditi, oddělivše mladé cibulky. Takovéto přesazování netřeba však prováděti každoročně. *Fritillaria* hodí se na skupiny i jednotlivě. Daří se ve hluboké pisečnaté zemi na výsluní.

Cena dle odrudy 10 kr. až 1 zl.

Galanthus. (1.) *Sněženky* rostou sice také místy ve volné přírodě, avšak pro pěkný květ a snadné pěstování sází se i v zahradách, nejčastěji na obrubách záhonků. Bílý, zelenavě pruhovaný květ dosti je známý. Vždy za několik let jednou se cibulky vyjmou ze země a po odstranění mladých opět vsadí; to učiníme v srpnu nebo v září.

Cena je levná, po 1 až 2 kr. za cibulku.

Georgina (Dahlia). (2) *Fířiny* jsou z nejznámějších květin v našich zahradách. Pěstují se v odrudách velkokvětých plných i jednoduchých, též zakrslé „liliputky.“

V podzim, když mrazy listů do žluta přizřehly, odřízne se nať, hlízovité kořeny vyjmou se ze země, na vzduchu osuší a uloží v místě suchém, před mrazy chráněném, do jara. Na začátku března se hlízy obloží vlhkým mechem, který ob čas pokropíme; když pak se objeví pupeny, rozdělíme hlízy a nasá-

zíme do květníků, kdež brzy pučí; v polovině května, vysází se ven na určité místo. Přímo na záhonek hlízy vysazovati se neodporučuje, poněvadž pozdě pučí. Nastanou-li po vysázení vzešlých jiřin mrazíky, musíme sazeničky chrániti přiklopením hrnků anebo aspoň přikrnutím země.

Ačkoli jiřiny také ze semene vypěstovati lze, radím přece, aby si každý raději koupil hlízy (po 10 až 40 kr kus).

Jiřiny žádají hlubokou půdu a výslunní; po nedávném hnojení však ženou příliš do listí a méně kvetou.

Gladiolus (1. i 2., dle odrudy.) *Mečiky* jsou rostliny cibulovité, o nichž jsem psal ve svém „Pěstování květin v pokojí.“ Některé odrudy přetrvávají naši zimu pod pokrývkou i venku, na př. *G. Byzantinus*.

Heloborus niger (1.) *Čemeřice černá*, jedovatá bylina, jejíž květy, bílé, nažloutlé, též červené, vyskytují se často již o Hromnicích.

Rozmnožuje se v podzim dělením kořenů. Také ze semene se pěstuje.

Odrudy velkokvěté prodávají se nyní za 20 kr.

Hepatica triloba. (1.) *Jaterník trojlaločný* zahradní je plná odruda v hájích rostoucího jednoduchého. Kvete časně z jara v barvách, bílé, jasně modré nebo bledě nachové a hodí se na obruby do stínu; žádá vlhkou tučnou zemi, do níž můžeme přimíchat rozsekaného mechu.

Rozmnožuje se dělením trsů i ze semene, které se vysévá venku na záhonek. Vzešlé sazeničky se nasází zprvu na husto a teprve příštím jarem na určité obruby.

Špetka semene stojí 10 kr., sazenička 10 až 30 kr.

Iberis sempervirens. (1.) Totiž *Iberis* „*vždy zelený*“. Vyrůstá do výše asi 15 cm a tvoří rozložitě keříky s květy bílými, namodralými nebo narůžovělými, složenými ve plochých okolikách. Daří se na výslunní a má raději sucho než vlhko. Pro nízký vzrůst hodí se na obruby.

Množení děje se nejlépe semenem, které síti může v měsíci květnu venku týmž způsobem jako jaterník.

Špetka je za 10 kr.

Iris. (1. i 2. dle odrudy.) *Kosatce* vůbec jsou známy. Kořeny tvoří hlízovité oddenky, z něhož vyrůstají ploché, me-

čovitě listy. Lodyha asi 60 cm vysoká nese 3 až 5 květů, dle odrudy rozličně zbarvených.

Iris germanica (1.) kvete modře. Je nejobyčejnější zahradní kosatec, daří se skoro v každé půdě, na výslunní i v polostínu; vždy po něko ika letech potřebí jej přesaditi a kořeny rozdělit. Cena 10 kr.

Iris susiana (2.) je vlastně jen odrudou předešlého. Cena 50 kr.

Některé druhy kosatce rostou nízko a pěstují se ve skleníku nebo v pokoji

Lathyrus (1.) *Hrachor*, jehož některé odrudy jsou pouze jednoleté, daří se ve hluboké tučné zemi na výslunní. Je rostlinou popínavou. Rozmnožuje se ze semene i rozdělováním.

Lathyrus latifolius má květ bílý nebo červený, *Lath. sibiricus* růžový, *L. venosus* bílý s růžovým.

Lilium (1. i 2.) *Lilie* patří mezi nejkrásnější květiny květiny našich zahrad. Jako bez růže nelze si také bez lilí květnici téměř ani mysliti. A nejkrásnější ze všech je přese všechno vychvalování rozličných cizozemských, přece jenom naše obyčejná lilie bílá (*Lilium candidum*), ať s květy jednoduchými, ať plnými.

Skoro všechny lilie vydrží buď bez příkrývky nebo přikryty suchým listím venku přes zimu. Daří se ve hluboké písčité zemi na výslunní a jednou za tři až čtyři léta se přesazují, zároveň rozdělují.

Pro zahrady hodí se kromě lilie bílé *lilie obrovská* (2.), *Lilium giganteum*; *lilie turecká* (1.), *Lilium tigrinum*, jejíž plná odruda zvláště je pěkná; *lilie žlutá* (1.) *Lilium croceum*; *lilie černá* (1.), *Lilium nigrum*; *lilie zlatohlávek* (1.) *Lilium Martagon*, která tu i tam pořádku v hájích na divoko roste.

Cena lilie obrovské je posud vysoká, až 4 zl. za větší, 1 až 2 zl. za menší cibuli; ostatní ze jmenovaných stojí 10 až 30 kr.

Lychnis chalcidonica (1.) *Smolníčka plamenná*, též *heřmálka* nebo i knotovka přezvaná, seje se na záhonek, a vzešlé sazeničky se pak rozsazují. Roste půl metru i výše a má květy zářivě červené. Žádá polostín a dobrou sypkou zemi. Též se množí rozdělováním trsů.

Špetka semene stojí 5 kr.

Lychnis grandiflora, smolníčka velkokvětá (2) a jiné odrudy plnokvěté jsou dražší.

Mimulus tigrinus (2.) uvedeno v mém »Pěstování květin v pokoji«. Některé odrudy pěstují se také v zahradách; pro nízký vzrůst hodily by se na obruby, kdyby trsy byly hustší.

Myosotis palustris (1.) *Pomněnka bahenní* a některé její odrudy sázívají se na obruby ve stinné poloze.

Semeny může se sít venku, avšak neklíčí dlouho a vzchází nepravidelně.

Špetka z obyčejné pomněnky se prodává za 5 kr., z cizích odrud až i za 30 kr.

Narcissus poeticus (1.) *Narcisek zahradní* kvete časně z jara bíle nebo žlutě, jednoduše i plně. Květy stojí po jednom na každé lodyze. Daří se ve hluboké tučné zemi na výsluní; cibulky dlužno sázeti 4 cm hluboko. Narcisky nechávají se obyčejně na husto po více let, však výhodnější je, když se cibulky po zavadnutí listů vyjmou ze země, na výsluní osuší a do října uschovají. Tu pak se znovu vsadí a to na určené místo jen ty nejsilnější, 10 až 15 cm od sebe; slabší pěstujeme zvlášť, až sesílí.

Cena cibulky 3 až 5 kr.

Při kupování nutno činiti rozdíl od *Narcissus Poliantus* (*tacety*), který se ku pěstování venku nehodí.

Oxalis esculenta (2.) *Šťavel jedlý* sází se na obrubky; prospívá na výsluní v tučné písčité zemi. Bambulínovité kořeny se v podzim vyjmou ze země a přes zimu v suché bezmrazné místnosti přechovají; na začátku května vysází se opět na určité místo.

Rozmnožování děje se oddělováním hlízek anebo setím. Semeno vysévá se v březnu do pařístě neb do bedniček v teple. Špetka 10 kr.

Odruda *Oxalis roseum* (šťavel růžový) je na zimu choulostivější. Semeno stojí 15 kr.

Oxalis tropaeoloides (šťavel černý) pěstuje se obyčejně jako bylina jednoletá. Je pouze 10 cm vysoký, má listy černohnědé a užívá se ho na záhonky kobercové.

Phlox decussata (1.) *Plaménka* daří se v každé dobré zemi zahradní a množí se dělením trsů. Semeno nesnadno

vzchází. Je množství odrud všech barev, kromě žluté. Výška 60 až 100 cm.

Cena 5 až 20 kr. za sazenici; semeno 15 kr.

Paeonia (1.) *Pivoňka* jest z nejznámějších květin a daří se téměř všude, na výslunni lépe, v zemi hluboké. Před květem a v době květu žádá mnoho vody.

Rozmnožuje se obyčejně dělením kořenů v měsíci září. Z jara přesazované v témže roce málo květou.

Cena 20 kr. Čínské odrudy s květem bílým nebo růžovým, s listem drobněji stříhaným stojí kus 30 kr. až 1 zl. Jsou na zimu choulostivý, pročež vyžadují přikrytí.

Potentilla formosa (1.) *Mochna krásná* je květina asi 1 m vysoká s listím jahodovému podobným a s květem nejčastěji pomerančově žlutým.

Rozmnožuje se ze semene anebo rozdělováním. Semeno seje se v dubnu do paříště anebo do bedniček v místě teplém. Vzešlé sazeničky se v květnu vysází na záhonky a kvetou příštím rokem. Daří se na výslunni ve hluboké tučné půdě. Cena trsu 20 až 40 kr., špetky semene 15 kr.

Primula (1.) *Prvosenka*, *petrklič*, též *podléstku* pěstuje se v zahradách nejčastěji s odrudami *Primula acaulis*, obyčejná nejnížší, *Primula veris*, o něco vyšší, obě v barvách od pomerančové do černohnědé; *Primula auricula* s květem sametově černavým a listem tuhým, sivě zeleným.

Rozmnožují se buď semenem nebo rozdělováním. Sítí můžeme venku, avšak tu semeno vzchází až teprve za rok. Lépe se doporučuje sítí na misky nebo do bedniček již v prosinci; tu semeno vzchází již na jaře. Rozdělování provedeme v podzim, neboť z jara dělené sazeničky v tom roce málo kvetou. Obyčejná doba květu je sice časně jaro, někdy však objeví se v říjnu květ druhý. Cena 10 až 20 kr. za sazeničku, rovněž tolik za špetku semene.

Odrudy bílé a jinak nápadně zbarvené jsou dražší

Pyrethrum (1.) *Řimbaba* dochází v zahradách rozličného upotřebení, na obyčejné květinové záhonky, na skupiny, též na koberce, dle odrudy buď vyšší nebo nižší, s listím obyčejně zelené nebo zlatově žlutým.

Prvější druhy mají květ jako plné astry, dosahují 60 cm výšky a kvetou v měsíci červnu bíle, růžově nebo červeně.

Ořežeme-li zaschlé květy, vypučí později k podzimu nové. Rozmnožují se nejlépe rozdělováním. Sazenička stojí 5 až 20 kr.

Druhy nízké mají květ nepatrný, který se odstřihává, aby nerušil barvitost listů jasně žlutých, jemně stříhaných. V zahradnictví kobercovém nejvýhodněji se upotřebuje *Pyrethrum aureum parlatiiifolium selaginoides*. Veškeré nízké odrudy pěstují se snadno ze semene, jež sítí můžeme v polovině dubna venku. Špetka stojí 20 kr.

Ranunculus asiaticus (1. i 2.) *Pryskyřník pestrý* tvoří v kořenech bambuliny, s nimiž zachází se jako s kořeny Anemonek. Některé odrudy předrží zimu venku. Barva květů bývá nejčastěji žlutá, jsou však také odrudy bílé a tmavěji či světleji červené.

Cena rostliny je mírná, 3 až 10 kr., protože je lépe ji koupiti než sítí.

Růže, královna květin. Nelze jinak, než věnovati jí zvláštní kapitolu, což učiníme po vyličení květin ostatních způsobem zevrubnějším.

Salvia agentea. (1.) *Šalvěj stříbrolistý* hodí se na skupiny, v prvním roce, kdy bývá nízký, též na obruby a koberce. Seje se koncem února do pařítě nebo do bedničky v teple a v květnu se vysazuje na místo. Semeno stojí 10 až 20 kr.

Sedum roseum, (1.) *Rozchodník růžový* roste nizounko a velmi rychle se rozmnožuje. Hodí se proto na obrubky. Listí má tmavozelené, tuhé, květ růžový, sestavený v okolíky. Množení děje se nejlépe oddělováním plazivých úponků, které po nasazení ani nezavadnou a hned bujně rostou, též semenem. Daří se všude na výsluní. Cena je velmi nízká, 2 až 5 kr. za sazeničku, 10 kr. za špetku semene.

Sempervivum. (1. i 2.) *Netřesk* zahradní, lišící se od obyčejného, na šindelových střeších a starých zdech rostoucího netřesku hlavně většími palicemi, rozděluje se dle barvitosti svých tučných a tupých lupenů a dle velikosti na množství odrud. V zahradnictví kobercovém nelze ho téměř postrádati; rovněž výborně se hodí na obruby. Žádá písčitou zemi a výsluní. Seje se do pařítě, nebo do bedniček záhy z jara a roste zpočátku dosti pomalu.

Cena je dle odrudy 5 až 30 kr., špetka semene 15—20 kr.

Tulipa Gesneriana (l.) *Tulipán* pěstuje se v nescíslných odrudách plných i jednoduchých, barev nejrozličnějších, většinou skvělých. zářivých, péče vyžaduje v celku malé, a přece jej vidíme v našich venkovských zahradách dosti zřídka.

V některých krajinách přikládají jméno toto rostlinám zcela jiným. Tak ve východních Čechách, v okolí Vysokého Mýta říkají „tulipán“ různým denívkám (*Hemerocallis*), v severo-východních Čechách mezi Jičínem a N. Bydžovem dokonce vlčímu máku.

Pěstování je totéž jako u narcisku. O užití do trávníku bylo na svém místě již zmíněno. Cena 3 až 20 kr. za cibulku.

Vinca major i minor. (l.) *Brčál větší a menší* jsou známé plazivé rostliny s květy modrými nebo bledě nachovými. Oba druhy rozlišují se velikostí svých tuhých, temně zelených listův. Daří se ve stínu v každé skoro půdě a hodí se na obruby. Rozmnožování lze provést oddělováním úponků, nebo řízky, které se snadno ujímají. Cena za sazeničku 5 až 20 kr.

Viola odorata. (l.) *Violka vonná*, nejčastěji fialka březnová jmenovaná, sází se na obruby a daří se ve stínu nebo v polostínu. Rozmnožuje se rozdělováním nebo ze semene. Toto sítí můžeme na záhonek, tu však vzhází teprve po několika měsících. Lépe je sítí do pařístě. První přezimování mladých sazeniček je bezpečnější v hrnečkách doma. Je několik odrud. Cena špetky semene 10 až 20 kr.

Tímto jsme o květinách víceletých skončili.

Jest ovšem ještě nescíslně jiných, avšak na výběr pro obyčejnou *domácí* zahrádku myslíme, že uvedené zde druhy úplně stačí.

Jen sběžně doporučujeme pozornosti ještě následující:

Achyranthes s červeným lupením, zvláště pěkný na skupiny, venku zimu nepředrží.

Adonis, kvete žlutě, tvoří husté keříky, 30 cm vysoké.

Alyssum, tařice skalní, s drobným žlutým květem, na obrubky.

Aratis alpina, housenník, s květem bílým, též nízký.

Arum Dracunculus, hodí se na skupiny, palicokvětý.

Coreopsis, kvete žlutě paprskovitě, 60 cm vysoký.

Linum perenne, vytrvalý lniček, na skupiny

Muscari racemosum, modřenec, krásný na obruby,

Pentstemon, venku s odrudami vytrvalými hodí se též na skupiny.

Polemonium, jirnice s květem bílým nebo modrým, asi 60 cm. vysoká.

Rheum, rebarbora, do větších trávníků, široce se rozkládá.

Verbascum gigantea divizna obrovská do skupin.

Veronica elegans, rozrazil, 1 až 1½ m vysoký, hodí se též na skupiny.

B. Květiny dvouleté.

Tímto jménem označují se které byvše z jara zasety, v témže roce do květu nedospívají, nýbrž až v roce příštím. (Některé při velmi ranném zasetí kvetou v roce prvním.) Po uzrání semene rostlina hyne. Příroda ukazuje tu péči o zachování rodu. Toto jeví se u mnohých zvláště ještě tím, že ořežeme-li lodyhy jejich po odkvetení, aby semeno vyvinoutí se nemohlo, nezřídka předrží dvě i tři zimy, ač by jinak zašly.

Květin dvouletých není tak mnoho jako víceletých a těch, které žijí jediné léto.

Známější jsou následující:

Adlumia cirrhosa. Je ozdobná rostlina otáčivá s jemným stříhaným listem a řídkými hrozny růžových kvítků. Hodí se na balkony, pilíře, verandy, pyramidy a j. Semeno zasévá se z jara do vlhké a chladné země, a sazeničky se v podzim vysází na určitá místa. Špetka semene stojí 15 kr.

Althaea rosea. *Topolovka růžová*, obvykle sléz římský nebo zahradní zvaná, roste do výše 2 až 3 m a užívá se proto na skupiny nebo na špalíry. Má květ růžovitý, plný nebo prázdný, barev rozličných. Seje se v měsíci květnu venku a rozsadí se nejprve na husto, když pak sazeničky poodrostly, vysadí se, kde jich potřebí. Druhým rokem vyrazí z oddenku mláďata, které byvše odděleny a vsazený, budoucí léto taktéž kvetou. —

Sléz daří se ve hluboké tučné zemi na výslunní a žádá mnoho vody.

Semeno prodává se za 20 kr., sazenice za 20 až 35 kr.

Campanula. *Zvonce* rozličných odrud, barev bílých, modrých a nachových, plné i prázdné, daří se v dobré zahradní zemi na výslunní.

Campanula pyramidalis pěstuje se také ve květníku.

V zahradě nejčastěji vidáme *Camp. Medium*. Tento sítí se může venku. Sazeničky vysází se na nějaký postranní záhonek a v podzim na určené místo.

Zvonce pro svůj vyšší rozložitý vzrůst potřebují se na skupiny. Některé odrudy zvonců jsou nízké a pouze jednoleté. Semeno stojí 10 až 15 kr., sazenice rovněž tolik.

Digitalis. *Náprstník* je sice rostlina prudce jedovatá, nicméně pro krásný květ růžový, bílý nebo žlutý dosti zhusta v zahradách se pěstuje. Velmi drobné semeno seje se na povrch, zlehka dlaní přitlačí a pokropí. Se sazeničkami zachází se jako u zvonců. Žádá výslunní a vlhko. Cena rostliny 5 až 10 kr., semeno též tolik.

Oenothera, $1\frac{1}{2}$ m vysoká květina se žlutým květem, jejíž semeno samo se vysévá, čímž se velice rozplemeňuje. Daří se všude.

Viola tricolor. *Macešky* pěstují se v nesčíslných odrudách. Z jara seté kvetou v témže roce a zřídka zimu přetrží. Chceme-li je mít v květu časně, v měsíci dubnu, nasejeme semeno venku asi v polovině srpna na záhonek a vzešlé sazeničky rozsázíme.

Macešky milují polostín anebo stanoviště, aspoň před prudkým poledním sluncem chráněné a hojně vody.

Semeno stojí dle odrudy 10 až 25 kr. špetka.

Jiné dvouleté květiny jsou v zahradách našich hosty vzácnějšími a jsou to na mnoze jen odrudy některých vytrvalých nebo jednoročních.

C. Květiny jednoleté.

Těchto je řada nekonečná. Vyznamenávají se většinou krásným pestrým květem. Poněvadž pěstování jejich je snadnější, zmíním se obsírněji jen o těch, které vyžadují zvláštní přípravy půdy anebo bedlivějšího ošetřování. Rozmnožují se vesměs ze semene, některé však též řízky.

Acroclinium. *Imortelka* či slaměnka s něžným růžovým nebo bílým květem a chvojkovitým, jemným listem. Rychle sušený květ podrží dlouho původní tvar i barvu. Musí se sít do pařítě nebo doma v teple. Semeno stojí 5 kr.

Ammobium Allatum je *slaměka* s květem kulovitým, bílým. Může se sít i venku.

Amaranthus, *laskavec* roste asi 1 1/2 m vysoko a pěstuje se na skupinách pro tmavý list: Seje se v teple.

Astra čínská, *hvězdice*, vůbec známá květina a právem jedna z nejoblíbenějších, sít se může venku v měsíci dubnu. Chceme-li mít pozdní květy, snad až k Dušičkám, sejeme astry v červnu. Je množství odrud. Plné jsou krásnější.

Balsamina Impatiens je též velmi známa. Seje se do bedniček a nespěcháme-li s květem, též koncem dubna venku. Žádá výslunní a hojně vody. Semenní toboleky při dozrávání pukají. —

Bartonia je květinka velmi ozdobná s listím bodláku podobným a s květem svítivě žlutým. Přesazování stěží snese a proto se musí nasít hned na určité místo. Žádá výslunní a hojně vody.

Brachycome, málo posud známá, s květem bílým nebo modrým, paprskovitým, vyrůstá do výše 25 cm a bývá květem obalena. Daří se na výslunní.

Calendula je vůbec známý *měsíček*; daří se všude, a semeno samo se vysévá. Odruda *Calendula pluvialis* (krušiček deštový) kvete bíle a má tu zvláštnost, že květy zůstávají zavřeny, chystá-li se na déšť. Také na noc se zavírají.

Caliopsis bicolor (*krásokled dvojbarvý* též *krásnoočka*), je štíhlá, asi 60 cm vysoká rostlina s květem hvězdovitým, žlutým s hnědým středem, anebo jen hnědým. Sít se může hned na místo v polovici dubna,

Celosia cristata (*kohouti hřeben*) má veliký, nejčastěji krvavě červený květ na vrcholku lodyhy. Semeno vysévá se v teple, a sazeničky radno dvakrát přesadit, prve než se vysadí ven. Žádá hnojnou zemi, nejlépe s přísadou hnoje koňského. Semeno stojí 20 až 25 kr.

Clarkia kvete růžově nebo bělavě a to dosti časně z jara. Prospívá v polohách strmých a chladných. Hodí se na skupiny. Semeno stojí 3 až 10 kr.

Collinsia je krásný ve přeslenech kvetoucí rostlina, asi 50 cm vysoká. Daří se na výslunní.

Convolvulus, *svlačec*, pěstuje se nejčastěji v odrudách otáčivých. *Convolvulus tricolor*, *svlačec trojbarevný*, rozkládá

se při zemi a má květ zářivě bledě modrý se žlutobílým středem. Pěstování je velmi snadné. Semeno vzchází i venku dobře. Semeno je laciné.

Datura fastnosa, *durman velkokvětý*, roste až 2 m vysoko a sází se na skupiny. Květy trychtýřovité jsou velmi veliké. Seje se do pařítě anebo vůbec v teple; daří se na výslunni. Semeno stojí 5 až 15 kr.

Delphinium ajacis jsou jednoleté druhy ostrožky. Sejí se záhy z jara venku. Nízká odruda hodí se na obruby.

Escholtzia, květina asi 25 cm vysoká, má jemně stříhaný list a svítivě žluté, někdy bílé květy. Vysévá se hned na záhonek.

Helichrysum, též *Elichrysum*, je nejobyčejnější slaměnka. Seje se do bedničky nebo venku a daří se všude na výslunni.

Helipterum je *slaměnka* asi 30 cm. vysoká, kvetoucí drobnými květy, však v chomáčích dosti velikých, bílých nebo žlutých.

Cheirantuns annus, *fiala letní*.

Chrysanthemum, *kopretina*, sejí se do bedničky v měsíci dubnu a poodrostlé sazeničky se v květnu vysadí ven.

Ipomaea, zvonky otáčivé, pěstují se jako svlačec, jemuž se i podobají.

Lavatera vysoká rostlina s'ezovitá, s listy často pestrými, upotřebuje se na skupiny. Seje se venku.

Lathyrus odoratus, *hrachor vonný* seje se hned na místo; hodí se na špalíry a pyramidy.

Loasa je málo známá rostlina popínavá. Nemá jiné zvláštnosti, než-li že žihá silněji než kopřiva.

Lupinus, *škrkavičník*, 1 až 2 m vysoký, kvete modře, žlutě nebo bíle. Žádá hlubokou půdu a časté zalití. Seje se na určité místo, poněvadž přesazení nedobře snáší. Některé odrudy jsou vytrvalé.

Mirabilis Jalappa, *nočenka*, jejíž květy se otevírají pouze ve stínu anebo na noc, roste asi 60 cm vysoko a má růžové, bílé nebo žlutavé vonné květy. Daří se při hojné vláze všude. Vysévá se hned na místo.

Nemophylla, *smržovka* sází se na obruby, má zpeřené listy a drobný jasně modrý květ. Žádá polostín a snese spíše sucho než mokro. Přílišný žár sluneční hubí květy. Seje se hned na určité místo později anebo časně do pařítě.

Nigella. *černucha* dosahuje výše asi 60 cm. Má úhledný modrý nebo bílý květ, čekanec podobný. Seje se venku, nejlepšíe hned na místo.

Nolana s modrými trychtýřovitými květy, seje se na obrubky hned na místo ku konci dubna. Též se jí užívá na skalní partie anebo ku pokrytí zdí a rumišť. Poněvadž tvoří hojně visuté větve, pěstuje se i v pokoji v košíčkách a vázách. Miluje výslunní a sypkou písečnatou zemi.

Ocymum, vůbec známá bazalka pěstuje se tu i tam pro příjemnou vůni. Daří se všude na výslunní při hojném zalévání. Zasévá se do pařístě nebo do bedničky.

Papaver samniferum, *mák snodárný, zahradní*, žádá výslunní a tučnou půdu. Seje se hned na místo; vzejde-li hustě, protrhá se.

Perille nankinensis asi 60 cm vysoká, s tmavým červenohnědým listem hodí se na koberce. Květ je nepatrný.

Petunia pěstovaná v zahradě jako jednoletá, daří se všude na výslunní. Seje se pro rannější květ do bedničky nebo do pařístě, pro pozdější ven. Kvete velmi hojně až do mrazů. Je množství odrud.

Phlox Drummondii, *plaménka Drummondova* je pro svůj pestrý, v barvách jasných, krásně stínovaných se jevící květ velmi oblíbená. Síti se může venku záhy z jara anebo také na podzim, ale tak pozdě, aby semeno do zimy nevzešlo, neboť rostlinky zimu nepředrží. Též se může síti do bedniček. Rozmnožuje se i řízky, z nichž mladé v pokoji zimu přetrvají. Semeno stojí 15 až 25 kr. Phlox daří se v dobré písčité zemi na výslunní. Dosahuje výšky asi 60 cm.

Portulaca, česky též portulák nazývaný, je plazivá nízká rostlina, s tuhými chvojkovitými listy a květy, šípku anebo malé růži podobnými, bílými žlutými nebo červenými ve všech možných odstínech. Chceme-li portulak síti na záhonek, zmáčkněme zemi na povrchu dlaní, semeno pak, jenž velice je drobné, řídce vysejeme, aniž bychom je zemí přikryli, pouze dlaní je přitlačíme a opatrně pokropíme. Též se může síti do pařístě nebo do bedničky. Sazeničky lze přesazovati třeba v plném květu. Portulák žádá úplné výslunní, jinak se květy nerozvíjí. Hodí se na menší záhonky do trávníku; sazeničky mají se vysazovati asi 25 cm od sebe. Plné květy semeno nenasazují,

nutno tudíž sbírat z poloplňných; toboleky semenní při uzrávání pukají. Semeno stojí 15 až 25 kr. špetka.

Reseda pěstuje se pro velmi příjemnou vůni. Sítí se může venku, nejlépe hned na místo, poněvadž po přesazení na několik dní zavadne. Daří se na výsluní při hojném zalévání. V srpnu setá v nádobách přezimuje. Semeno je laciné.

Ricinus, *skočec* dorůstá výšky až 3 m, má velké, dlanitě mnohodílné listy a vysazuje se jednotlivě na trávníky. Květ je nepatrný. Ze semene, fazolím podobného, lisuje se t. zv. ricinový olej, kterého se užívá v lékařství. V nádobě skočec někdy zimu přetrvá. Semeno prodává se za 6 kr. asi 10 zrn.

Salpiglossis, *svinutec* je velmi pěkná, jemná květina pro skupiny. Kalichovité květy různě jsou zbarveny. Svinutec seje se do bedničky anebo též venku na záhonek do lehké písčité země. Žádá polostín. Mladé sazeničky lze doma přezimovati. Semeno stojí 10 kr.

Scabiosa, *chrastavec* užívá se rovněž na skupiny. Může se sítí i venku a daří se na výslunní v zemi vlhké, tuhé. Květy jsou úhledné, barev nejčastěji temných s odstínem sametu. Semeno stojí 10 kr.

Silene, pěkná nízká rostlinka s květy růžovými nebo bílými, hodí se na obrubky. Sítí se může hned na místo; přesazování snese dobře. Je více odrud. Semeno levné.

Tagetes, *aksamtník*, též afrikán zvaný je vůbec znám. Květ kožově žlutý nebo hnědý je sice pěkný, avšak zápach málo příjemný. Nižší odrudy mohou se užiti na obruby. Seje se do pařístě, do bedničky nebo koncem dubna venku. Daří se na výslunní v každé zemi. Semena je špetka za 10 kr.

Tropaeolum, *řeřišnice* je známá popínavá květina s ostruhatými květy barvy obyčejně žluté, ač jsou odrudy i jinak zbarvené. Seje se do bedniček nebo venku a žádá vlhko a výslunní. Semeno se prodává za 5 až 15 kr.

Verbena, *sporys*, daří ze v polostínu v dobré zemi zahradní. Seje se do pařístě nebo do bedničky a množí se také řízký a odnožemi. Semeno je za 10 kr.

Whitlavia je málo známá, krásná rostlina. Květy bílé nebo modré, zvoncovité, tvoří dlouhé hrozny. Whitlavie daří se ve stínu. Semeno stojí 10 kr.

Xeranthemum, *suchokvět*, *papírovník*, je nízká slaměnka s listím stříbrobílým a s květem červenalým nebo bílým. Seje

se venku a musí se přesazovati, dokud jsou zazeníčky docela malé. Semeno se prodává za 10 kr.

Zinnia, cínie patří mezi nejvděčnější jednoleté květiny, ježto kvete od června až do mrazů. Semeno vzhází nejlépe v teple; mladé sazeničky jsou na zimu choulostivé, pročež se vysazují ven teprve v polovině května. Žádá výslunní, dobré půdy a hojného zalévání. —

* * *

Tímto skončili jsme pěstování květin, hodících se do našich domácích zahrad.

Ovšem není možno vyliciti všechny. Tomu nedovoluje obmezené místo v tomto dílku, a také myslíme, že uvedené pro obyčejnou potřebu stačí. Cenníky obchodních zahradníků, které každý na požádání rád zdarma pošle, vykazují výběr hojnější.

Doporučujeme v té příčině firmu Korslt a spol. v Turnově v Čechách.

Jako doplněk uvedeme ještě některé druhy ozdobných travin a kapradin, které zvláště pro větší a ozdobnější zahrady na skupiny, též pro vyplnění míst jinak pustých (kapradiny ovšem do stínu) se hodí.

Traviny:

Avena sterilis s klásky ovesným podobnými, je jednoletá.

Bromus brizaeformis tvoří bujné trsy a vydrží dvě léta.

Coix Lacrimae, slzičky, vyrůstá pouze do výše 30 cm.

Hordeum jubatum, neverčí ohon, vysoká travina s bujnými květnými klasy.

Lagurus ovatus, zaječí ocásek, 30 cm vysoký.

Penisetum Longistylum, kartáček, 50 cm. vysoký.

4 **Stipa Pennata, peřnatka**, kvete teprve ve druhém roce, travina velmi krásná.

Kapradiny vyžadují kromě stinné polohy vždy přísadu písku a vřesovištné nebo aspoň lesní hlíny; též stačí suchý, na drobno rozsekaný mech.

Pro pěstování v zahradě se hodí:

Aspidium oculatum, s listy velmi hustými.

Aspidium cristatum, odruda předešlého.

Asplenium coronatum, bujné s listy řidšími.

Asplenium ebenum, **trifidum** a j.

Osmunda regalis, vysoká, s listy širokými.

Struthiopteris germanica má listy nerozvětvené, hustě zpeřené.

Cena rostliny od 40 kr. do 1 zl., špetky semene, které však mimo paříště těžko a nejistě vzchází, 25 až 30 kr.

Pěstování a šlechtění růží.

Kdo růže v zahradě pěstovati chce, nechť především náležitě připraví půdu. Na tom pozdější zdar nejvíce záleží. U růží nestačí obyčejná dobře zrytá, pohnojená země, ač se nejčastěji do takové sázejí. Aspoň o náležitou přísadu písku mělo by býti postaráno, též o spodek, vodu snadno propouštějící.

Zemí pro růže pohnojme dobře setlelým hovězím hnojem a prokopejme důkladně i zryjme do hloubky nejméně 60 cm, raději hlouběji. Čím hubenější, chatrnější půda, tím hojněji budiž pohnojena. Lépe jest zemí špatnou vyjmouti a do jamek pro růže vykopaných dobrou zemí přidati. Zalévání občas hnojůvkou z kravína velmi prospívá.

Vykopavše jamku vložíme vespod vrstvu roztlučných cihel, stavebního rumu, rozsekaného mechu anebo dřevěného uhlí, aby voda měla dobrý odpad, na to vrstvu dobré země, a na tuto postavíme stromek či keř růžový s kořeny volně rozloženými. (Růže v mechovém obalu koupené vsadí se i s tímto, jen ovinuté proutí se sejme; je-li obal svázan lýkem, nechá se, jak je, poněvadž lýko brzy shnije.) Na kořeny nasypme dobré kypré země, s přísadou asi jedné pětiny drobného písku, naplníme jamku do tří čtvrtin a pak nalejme vody, co se do jamky vejde. Vsakující voda vtáhne zemí mezi kořeny tak, že nikde dutinky nezůstanou a země ke kořenům přilne. Po té dorovnáme jamku zemí a tuto dlaní přitlačíme anebo zlehka přišlápneme, nikoli však přidupeme.

Růže nesázíme příliš hluboko; stačí, jsou-li kořeny 10 cm pod povrchem země, ač hlouběji, až do 30 cm také neškodí. Mnohdy jedná se o to, aby na skupinách koruny růží stály rovně vysoko; nemáme-li kmenů stejné výšky, pomůžeme si tím, že vsadíme některý hlouběji, některý mělčeji.

Důležitá je otázka, *kdy* růže do zahrad vysazovati. A tu mělo by rozhodnouti *jaké* růže vysazujeme, staré či mladé, *očkované venku*, či roubované v zimě ve skleníku (nebo v pokoji).

Do obchodu přicházejí a více se kupují — poněvadž jsou lacinější — *růže šlechtěné doma, vlastně ve skleníku*.

Tyto vysazovati lze nejspolehlivěji *na počátku měsíce května*, kdy se není již co báti tužších mrazíků. Však i tu se ještě stane, že na ostrý vzduch nezvyklé mladé výhony zajdou a proto je dobře omotati šlechtěnou část papírem, jež nahoře lýkem stáhneme. As za týden obvaz odstraníme a to za dne pošmourného. Zdá-li se nám roub zaschlý aneb lonský očkovanec nechce-li pučeti, sehneme šíp a šlechtěné místo přihodíme na nějakou dobu hlínou. V novější době přišlo v obyčej a to s výhodou, že se šípky místo zasazení do hrnků obalují mechem a jílovitou zemí, obal pak se ováže proutím nebo lýkem. Takové růže vsadí se, jak už zmíněno, i s obalem, neboť jinak by většina růží vzala za své. Růže v hrnku šlechtěné vsadme i s hrnečkem, tento pak v jamce rozklepneme a střepy opatrně, aby se kořeny nehnulo, vybeřme anebo třeba ponechme v zemi. Okolo a navrch nasypme zemi, jak výše praveno. Vytažení z hrnku a vsazení bývá u některých růží, zvláště s malým kořenem, jaké často bývají, povážlivé.

Růže minulého roku *očkované* vysazují se na určité místo buď *záhy z jara* anebo na podzim druhého roku a to *ku konci října nebo na počátku listopadu*. Sázíme-li z jara, skloňme či položme po zasazení a důkladném zalití, kmen k zemi a zlehka ho pokryjme i s korunou chvojím, suchým listím, slamou nebo mechem, aby ani slunce nemělo přístupu ani jarní mrazíky nemohly škoditi. Když růže pučeti začala, uvolníme příkrývku, za počasí příznivého z ní odebereme a asi v polovině dubna, v polohách studenějších později, příkrývku zcela sejmem a kmen růže k tyči přivážeme. Časté pokropení koruny, neprší-li, dobře prospěje. Jakmile jsme růží zpřímili, pečujeme o souměrné upravení koruny. To provedeme ořezáváním či seřezáním.

Prvního jara po vysazení nutno všechny růže přírůžnouti až na dvě nebo tři očka, slabší větvičky na jediné; nejslabší zcela se vyříznou. Abychom docílili zaokrouhlené korunky, vylopíme všechna očka dolů vyčnívající, též očka, z nichž

větvičky by vzájemně si překážely anebo na kterých je patrné, že by vyhnáním větve korunku nějak znešvařily.

Podzimnímu přesazování *očkovaných* růží sluší přese všechna opačná tvrzení dáti přednost. Totéž platí o starších růžích vůbec, nechť jsou šlechtění jakéhokoli. Růže na podzim sázené ujmou se v zemi přes zimu a z jara hned pučí a rostou, také ženou bujněji a více kvetou. Jakým způsobem sázeti bylo již řečeno. Asi po čtyřech dnech opatříme je k zimnímu spánku. Růže sehnou se k zemi — čím starší jsou, tím opatrněji se to musí díti, aby se kmen nezlomil, — aby koruna i kmen ležely na zemi, načež se zahází zemí. Je-li kmen tak silný, že se až k zemi sehnouti nedá, sehne se jak nejvíce možno a země se k němu přihází anebo se důkladně obalí slamou a ováže režným hadrem. Růže staré, jež ohnouti nelze, ováže se ve kmenu slámou, v koruně hustým obalem ze slámy, který se zaváže režnou nebo jinou hrubou látkou a vycpe ještě suchým listím.

Stolístky (centifolia), mechovky a růže francouzské předrží mírnější zimu bez přikrývky. Způsobem svrchu uvedeným přikrývají se t. zv. remontantky a většina růží smutečních. Čajovky a bourbonky kryjí se kromě zemí také tenkou vrstvou suchého hnoje aneb listí, na které položíme chvoj, aby vítr listí neodvál.

Nízké růže chráníme nejlépe přihrnutím země.

Stává se někdy, že růže v podzim k vysazení objednané cestou mrazem jsou postiženy. Stane-li se to, uložíme takovéto „zmrzlé“ růže do sklepa anebo do jiného místa *chladného*, kam však mráz vniknouti nemůže, a nechme je znenáhla rozmraznouti. Přenesení do místnosti teplé bylo by růžím záhubno. (Dojdou-li zaschlé, obloží se asi na tři dny vlhkým mechem.) Rozmrzlé růže za příznivého počasí vysadíme na místo; mrzne-li, nechme je buď ve studeném paříšti anebo v té samé místnosti, v níž jsme je rozmraznouti nechali, a zasypme kořeny buď pískem nebo vlhkou hlínou. Nastane-li pak odleva, vysadí se růže ven, což se díti může po celý listopad. —

O „řezání růží“ v jaře po přesazení bylo již řečeno. Také později se růže musí řezati, avšak méně než rokem prvním; čajovky a růže smuteční příříznou se pouze na koncích větví a zbaví se slabých výhonků. Že plané výhonky, na všech růžích se vyskytující se vždy musí odstraniti, rozumí se samo sebou.

A že mluvíme již o řezání růží, budiž připomenuto, aby všechny odkvetající opadávající růže byly vždy uřezávány, poněvadž nasazování plodu růžím ubírá síly; tím více jest tedy na škodu, necháme-li plod uzrát.

Rozmnožování růží.

Toto děje se z řízků a ze semene.

Z řízků vypěstovati můžeme ovšem jen růže keřovité, nízké, t. z. „pravokořenné,“ hodící se spíše za okno, než-li do zahrady. (Viz mé „Pěstování květin v pokoji.“) Chceme-li získati růží, vlastně jenom podkladů ke šlechtění, ze semene, vyloupeme je na podzim ze zralých šípků a hned v řádcích do země na připraveném záhonku vložíme. Semeno vchází teprvé v létě příštího roku. Mladé sazeničky musí se pilně pleti a okopávati; poodrostlé se přesadí a zpočátku stíní. Ve druhém roce opět se přesazují a mohou se nízkou u kořene již očkovati.

Chceme-li vypěstovati kmeny vyšší, přesadíme pláň v podzim druhého roku opět a užijeme nad kořenem všechny výhonky. Z jara na to vyžene pláň jeden, dva nebo i více silných prutů, z nichž ten nejpěknější necháme, ostatní odřízneme. Jak viděti, je postup tento pro domácí zahrádku trochu zdlouhavý, a proto jest lépe a prospěšnější, vyhledati si někde v háji nebo ještě lépe na mezi divoce rostoucí šípky, vykopati a vsaditi do zahrady. Takto nabyti lze pokladů silnějších i vyšších než ze semene.

Dobou k tomu nejpríhodnější jest pozdní podzim. Má-li (obyčejně jest tomu tak) vykopaný keř více výhonů, necháme jenom jediný, nejsilnější, poraněné kořeny odstraníme a po té šípek na připravené místo vsadíme. Na zimu opatříme jej jako růži již šlechtěnou.

Příštím létem již můžeme očkovati.

Šípky ke šlechtění zimnímu doma určené, vsadíme do květníků a postavíme do světlé chladné místnosti, kde nemrzne. Na počátku ledna přeneseme je do místnosti teplejší, v níž brzy začnou pučeti. A tu nastala doba ke šlechtění.

Z jara vykopané šípky jsou vždy choulostivější, a obvykle jich jistá část pohyne. Přesazení jarní státi se musí co

nejranněji. dokud šípek nepučí. Vsazené šípky řádně se zalejt, pak ohnou se k zemi, háčky z koštěte se připíchnou a celé zemi zahází. Tím zamezíme uschnutí pláňat. Asi po dvou týdnech nebo i později, dle pohody, se země odtrhne, pláňata zdvihnou a zpřímí.

Silnější z nich týmž létem hodí se k pozdějšímu očkování v červenci a v srpnu.

Šlechtění.

Jako u pláňat ovocných provádí se i šlechtění šípků způsobem několikerym, v dobách rozličných. Dle způsobu rozeznáváme u růží *očkování*, nejvděčnější ze všech, *kopulování* (*družení, náplacování*,) a *roubování*. Dle času šlechtění *zimní*, *jarní* a *letní*.

Očkování

je výkon vůbec známý. Kůra rozřízne se v podobě T, odchlípne se a připravené očko pod kůrou zastrčí, ovšem aby očko neporušené vyčrávalo, načež se lýkem ováže a štěpařským voskem zamaže.

Více než na výkonu samém záleží na vyřízení oka. Především vyberme zdravý roub se dřevem již vyzrálým. Toto poznáme, dá-li se trn hladce odlomit. Z takového roubu vyřizneme štítek s vypuklým okem, nikoli však takovým, které již pučí; jeví-li se vnitř pod okem v kůře jamka, vyloupe se říznutím zárodek, a takové očko je zkaženo.

K očkování jarnímu, v květnu a v začátku června, neškodí, zůstala-li pod kůrou oka tenounká vrstva dřeva, k letnímu však, v červenci a v srpnu doporučuje se vyřiznoutí štítek pouze ze zárodkem oka. Radí se také očko vyloupnouti. Kraj štítku se odchlípne, obtočí žíní a rychlým zatažením se oddělí od roubu.

Očkovaný šípek sehne se a zahází zemí. Po třech týdnech může se vyzvednouti a tu již poznáme zdařila-li se práce. Kmínky vysoké a neohebné necháme státi, obvážeme však oka mechem.

Při jarním očkování vypučí téhož roku větvička, které při třetím nebo čtvrtém lístku uštípeme vršek, aby se rozvětvila

a korunku utvořila. Můžeme také vložit do téhož pláňte očka dvě na strany opáčné; rostou-li obě, tím pěknější korunka. Tyto jednoleté výhonky nenechme prvním rokem kvésti, neboť by zeslábly a v zimě po té snadno zahynuly.

Jistější a na zimu otužilejší je očkování pozdější, letní, na spící očko, které vypučí teprve jarem příštím. Na zimu se opatří jako růže vůbec.

Kopulování.

provádí se z jara, ve druhé polovině dubna nebo na začátku května, když na pláňti výhonky 2 až 3 cm. dlouhé vypučely. Netřeba snad připomínati, že roub a pláň musí býti stejně silny.

Rouby, jichž ke kopulování užití chceme, nařežeme ze šlechtěných růží na sklonku zimy, za příznivého počasí koncem února nebo na začátku března. Uvolnivše příkrývku odřízneme rouby tak, aby na růži větvičky se třemi až čtyřmi očky zůstaly. Rouby uschovají se ve vlhkém písku v místnosti mrazu prosté, až jich ku šlechtění potřebujeme. Začala-li očka na roubech již pučeti, nehodí se ke šlechtění.

Kopulovice seřízneme ostrým nožem roub i pláň hladce šikmým směrem tak, aby řez na obou úplně se kryl a kůra na kůru přiléhala. Pak přiložíme roub, na tři očka zkrácený, ke pláňti, svážeme lýkem pevně, aniž bychom však příliš silně přitáhli, a zamažeme obvazek voskem. Prospěšnější je, máme-li pohotově proužek voskem namazaného plátna a tímto šlechtěnce obvineme. Hořejší konec roubu, je-li seříznut, také zavoskujeme aby roub nevysychal.

Roubování.

nesetkává se, prováděno jsouc ve příbytku, vždy se zdarem, a proto, kdo nemá sklenníku, měl by šípky šlechtiti vždy raději očkováním.

Jak opatřiti pláňata počátkem zimy až do času ku šlechtění příhodného, bylo již řečeno.

Rouby nařežeme z růží v pozdní podzim a založíme ve sklepě nebo jinde, kde nemrzne, do vlhkého písku.

Když jsme byli pláňata přenesli do místnosti teplejší. pečovatí musíme o teplotu pokud možná stejnoměrnou, nikoli

pod $+ 15^{\circ}$ R., a dvakrát denně pláňata stříkati vlažnou vodou. Asi po čtyřech týdnech objeví se mladé výhonky.

Nyní vezme se roub, zkrátí na dvě nebo tři očka a seřízne na dolním konci do klínku, po jedné straně užšího (aby kůra zůstala jen po druhé straně klínku). Po té seřízneme pláň a na jedné straně buď naštipneme, buď vyřízneme při kraji tolik aby se tam klínek právě vešel. Klínek vloží se pak do rozkoli, lýkem ováže a zamaže voskem.

Místo roubování do rozkolu můžeme též *sedlovati*, a to s jednoduchým šikmým řezem anebo se zářezem dovnitř.

Šlechtěnce nutno držeti v čistotě, a kropením přivozovati vlhký vzduch, bez něž by rouby zaschly. Obvázání šlechtěných míst mechem také při roubování je ku prospěchu.

Vyhánějící plané větvičky neodstraňujeme, dokud roub se nepřijal a sám pučeti nezačal, neboť jimi právě přivádí se míza až k roubu a podporuje se její proudění. Když roub již pučí, tuť ovšem plané výhonky odstraníme. (Totéž platí při letních i jarních šlechtěncích.)

Přijaté a rostoucí šlechtěnce navykáme znenáhla nižší teplotě, snad přenesením do jiné místnosti, aby se stužily. Na počátku května mohou se pak vysazovati ven.

O škůdcích a chorobách růží.

Jedním z nejnebezpečnějších nepřátel růží je *zavijec růžový*, malinká zelenavá housenka, zavinující se do mladých listů, zvláště však do pupenů, jež vykusuje. Vykonav zhoubnou práci svou v pupenech, pouští se do listů. Za dne se skrývá a jen v noci koná zhoubné své dílo. Přece však je dosti snadno k nalezení, prozrazuje své doupě svinutými listy. Každý takovýto list odřízneme a rozšlápneme. Nedbalost ve sbírání těchto housenek (ovšem i jiných) pocítily by růže nad míru povážlivě, a pěstitel marně by čekal téhož léta na květ.

Z housenky této vylíhne se po zapupování malý šedý motýlek, který klade vajíčka po mladých větvičkách; housenky líhnou se příštího jara.

Podobným způsobem hubí mladé pupeny, ještě raději ale vykusuje poupata i květ a larvu *pílatky*. Pílatky samy, tedy dospělý hmyz, kladou vajíčka do větví, pokrývající je tmavou lepkavou hmotou.

Také *škvor*, popásá se rád na poupatech a čerstvě rozvitéch květech. Je rovněž hmyzem nočním a těžko se ho zbaviti. Někde je chytají do hrnčků vnitř hladkých, které do země zakopávají; jako vnadidlo dává se do nich rozpuštěný cukr, ještě lépe med.

Mšice jsou vůbec známým a nejobtížnějším nepřítelem růží. Nezpůsobí sice snadno zahynutí, zošklivují však napadený keř a na každý způsob vysilují. Zbaviti růže mšic zřídka se úplně zdaří; prostředky až posud známé ne vždy se osvědčují. Nejlépe učiníme, budeme-li hleděti čistoty hned od počátku jara častým stříkáním. Pak-li přes to se mšice objeví, smeteme je bedlivě malým kartáčkem; větvičky napadené umyjme vodou, slitou ze silného odvaru tabáku a posypme hned za vlhka sírným květem (je k dostání u každého materialisty). Též rádí se voda *bordóvá* bordeauxová totiž roztok 2% skalice modré a 2% vápna.

Příliš napadené větve ořežme a růži dle možnosti někam stranou přesadme, neboť bývají mšice často příznakem chorob.

Také někdy mšice, prokousají-li ssacím ústrojím kůru až k buničině, způsobují samy zlou chorobu, t. zv. *rakovinu*.

Jiným nepřítelem růží je *červený pavouček*, jenž skrývá se na spodní straně listů a je příčinou, že tyto usychají a opadávají. Červeného pavoučka zahubíme práškem z modré skalice a masteku.

Kromě jmenovaných škůdců vyskytují se někdy také jiní, kteří však méně jsou nebezpeční. Jsou to *chroustek letní*, některé *nosatce* a j. létaví brouci. —

Růže podrobeny jsou též některým chorobám. Dosti zhusta se vyskytuje plíseň *medovka*; listí vypadá jako poprášené, později hnědne, chytí *res* (která se někdy objeví i sama jako hnědé skvrny), vadne a usychá.

Nebezpečnou a nákažlivou tuto nemoc vyléčíme nejspolehlivěji práškem svrchu zmíněným, osvědčeným to prostředkem i při podobných nemocech jiných rostlin, ku př. jahod. Po-

prášení děje se gumovým přístrojem za vlhkého počasí a musí býti dva až třikráte opakováno s přestávkami asi dvoudenními. Též se mohou růže kropiti bordóskou vodou. Dříve hojival se tento neduch sírným květem.

Kmeny růží postiženy bývají *spáleninou*. Jsou to jemné houby, jevící se jako hnědé skvrny, které znenáhla se rozšiřují. Napadené místo musíme vyříznouti až na zdravé dřevo, neb kůru, ránu pak voskem zalepiti a zavázati.

Podobná je *rakovina*, výše již zmíněná. V počátcích dá se vyhojiti petrolejem; rozmůže-li se, nutno ji vyříznouti a zalepiti.

Na starších kmenech vyrážívá na jaře *mech*. Ten nechť se pozorně oškrábne a po té kmen vápennou vodou natře.

Rozstrídění růží.

Nynější pokročilé pěstování růží vykazuje množství druhů a odrud.

Divoce rostoucí **šípek**, malá, v živých plotech vysazovaná **růže škotská**, krásná, hustě plná růžová a bílá **stolistka**, všeobecně jsou známy; neméně za okny od pradávna pěstovaná **růže měsíční**.

O těchto se rozepisovati nemíním, chtěje podati roztřídění růží buď z ciziny přinesených anebo umělým pěstováním získaných. —

Čajovky, Rosa Thea, růže indické, vyznamenávají se rovněž nádherou svých květů, zvláště při poupatech v rozpuku, jako líbeznou vůní a leskem tmavozelených lupenův. Na zimu vyžadují přikrývky zvláště pečlivé, a je nejbezpečněji, vyjmouti je ze země a přezimovati doma ve chladné místnosti.

Růže Thea **hybrida** jsou nejnověji vypěstované odrudy, povstale křížením čajovek s remontantkami. Kvetou častěji a nejsou tak choulostivy.

Růže **borbonské**, Rosa Bourbonica, barev nejčastěji růžových, jsou na zimu též značně choulostivy.

Rosa Noisettiana podobá se čajovkám, avšak má vzrůst úponkovitý. Barva květu je rozličná, nejčastěji však žlutá v různých odstínech.

Remontantky, nejobyčejnější šlechtěné růže, vyskytují se ve všech možných barvách, vyjímaje čistě modrou a černou. Kvetou vícekrát za léto, květ opakují či remontují. Na zimu jsou otužilé a vydrží prostředně tuhé mrazy bez přikrývky. Jen pro jistotu se mohou sehnouti a zemí krýti.

Růže mechová, *Rosa muscosa*, má poupata a květní kalichy jako mechem obaleny. Na zimu se buď nepřikrývají anebo jen slabě.

Růže damašková, *Rosa damascena*, kvete bíle na koncích větví, jež se tedy jen málo smí řezati, vlastně jen nejslabší větévky vyřezati. Na zimu se přikrývati nemusí.

Rosa Polyantha pochází z Japonska, na zimu je velmi choulostivá a vyznačuje se drobnými, v chomáčích se vyskytujícími květy.

Růže kapucinské, *Rosa lutea*, žluté, krásně zbarvené, avšak nevonné. Vydrží bez přikrývky každou zimu.

Růže pruhované a tečkované, *Rosa gallica* (provins panache) dvoj- až trojbarevné, na zimu otužilé.

Růže pnoucí, *Rosa scandens*, ku pokrytí besídek, zdí, teras a p., též jednotlivě jako smuteční na skupiny. Zimu vydrží bez pokrývky, vyjma některé odrudy (*Blanks alba*, *Perpetna*, *Laure Davoust*, *Félicité*, *Banks lutea*, *Fortuneux*, *Eve Corinne*, *Menoux*).

Kromě těchto povstalo všelikým křížením ještě více druhů, které však jsou vlastně jenom odrudami tříd hlavnějších.

Zmíniti se musíme ještě jen o nízké **růži drobnolisté**. (*Rosa pimpinellifolia*), která velmi časně z jara kvete a bez přikrývky zimu předrží. Odkvetlé větvičky se vyřezávají. Daří se pouze na plném slunci.

III.

Z e l n i c e.

Příprava půdy, rytí, hnojení a t. d., je v celku tatáž jako pro květnice. Zvláštnosti, pokud se vyskytnou, budou vytčeny při jednotlivých druzích zeleniny. Také pro zelnici výhodnější je poloha výslunná; pouze nečetné druhy libují si ve stínu. —

Ačkoli ku pěstování zeleniny jen pro vlastní spotřebu v domácnosti není *paříště* nezbytně nutné, přece nemohu opomenouti, abych se o zařízení jeho krátce nezmínil; jestli pro větší zahradu s velikou výhodou.

Paříště

slouží jednak rannějšímu setí a pěstování až do té doby, kdy jarní počasí dovoluje vysazování rostlin na záhony, jednak rozmnožování choulostivějších květin řízky. Též používá se ho ke schování útlejších rostlin v čas nepohody, ba přiměřeně hluboké posloužit může i ku přezimování květin i zelenin, ovšem pod náležitou pokrývkou.

Paříště založeno budiž na místě po většinu dne výslunném, proti větrům pokud možná chráněném, a od domu nepřilíš vzdáleném; velmi se k tomu hodí místo při zdi na straně polední. Dbejme také toho, aby ani nepřekáželo v zahradních pracech, ani nevadilo celkovému rozdělení a příznivému dojmu zahrady.

Vyhledavše příhodné pro paříště místo, odměříme je, dle toho, chceme-li míti větší neb menší a po té přikročíme k vlastní práci.

Vykopeme obdélnou jámu, pro domácí zahrádky stačí 3 až 4 m délky, $1\frac{1}{2}$ m šířky, do hloubky asi $1\frac{1}{4}$ m. Zemi takto vybrané lze s výhodou užít k založení kompostu. Do jámy naklademe 60 cm silnou vrstvu koňského hnoje; nemáme-li tohoto s dostatek, přimísiti můžeme polovinu suchého listí, po případě hnoje hovězího, ba dostačí i listí samo. Kůnský hnůj hodí se však do paříště nejlépe, poněvadž je nejpálčivější, nejlépe „paří“. Tato podloha se náležitě sešlape, aby hnůj byl všude stejnoměrně rozdělen. Pak hnůj prolejeme vodou, (konnáme-li to v zimě, tedy horkou). — Truhlík v paříšti upravuje se na dvojí způsob.

Buď zatlučeme do rohů a v prostřed delších stran silné koly do země a k těmto se silná drážková (falcová) prkna přibíjí anebo se truhlík shotoví zvlášť a pak do jámy zapustí. Tomuto způsobu sluší dáti přednost, poněvadž lze takovýto truhlík dle potřeby přenášeti.

Veškerá dřeva a prkna musí býti hladce ohoblována a napuštěným roztokem skalice modré trvanlivějšími učiněna; konce kůlů chrání se proti hnilobě opálením.

Truhlík přenosný sbíje se ze silných falcových prken, z nichž jedno z delších musí býti asi o 15 cm. širší, aby docílen byl odpad vody dešťové po oknech. V rozích budiž truhlík spojen pevnými skobami, aby se stále ve své míře udržoval.

Také se spojují prkna tak, že na obou koncích kratších prken se vydlabou čepy a při koncích prken delších otvory, do nichž se čepy zapustí.

Máme-li truhlík již v zemi zasazený a hnojem podložený nasypme vrstvou asi 20 cm. silnou dobré země kompostní anebo listové s pískem; dobře se k tomu hodí také náplav písčité z řek. Vždy musíme dbáti, aby v zemi pro paříště určené nebylo látek neshnilých, neboť ty by pak zahrnivaly a vzešlé sazeničky hubily.

Známo každému, že se paříště kryje okny; tato mají-li účeli svému vyhovovati, musí na všech místech pevně přiléhati. Na vyvýšené straně paříště přibíje se lať, na níž kladou se okna hořejší části, kdežto dolejší leží na okraji prkna, aby studená dešťová voda do paříště vnikati nemohla a mimo ně odtékala. Rámy dvou vedlejších oken spočívají po straně vždy

na společné příčné lati, jejíž středem vyhlouben úzký žlábek, rovněž pro odtok vody. Okna pařeništná vůbec rozdělují se na tabulky malé a běře se k nim sklo raději silnější, aby při častém zdvínání tak snadno se nerozbily. Ku snadnějšímu zvedání a přenášení oken opatřují se rámy železnými držáky. Olejovou barvou natřené rámy jsou trvanlivější než nebarvené.

Timto vším není zařízení pařistě ještě dokonáno. Jest se postarati ještě o tak zvaný „přípal.“ Země kolem pařistě se odkope do hloubky asi 50 cm. a prohlubenina tato vyplní koňským hnojem, ušlape a zemí nebo tříslem pokryje. Obložení to udržuje v pařisti déle teplo; vychladne-li pařistě přece, musí se obklad ten obnoviti. Není-li hnůj pohotov, vypomohou v nejhorším případě ke zvýšení teploty dvě líhové lampičky, které do pařistě postavíme. To platí o t. z. pařisti teplém, jež se velmi záhy ku rychlení zeleniny, již chceme až úplnému uzrání v pařisti vypěstovati; pro květiny a zeleninu, již chceme vysazovati ven, není potřebí ani tak silné vrstvy hnoje, ani obkladu, zde postačí t. z. pařistě chladné. Ovšem rozhoduje zde hlavně poloha kraje a podnebí.

Za mrázivých nocí, za studených dešťů, chumelenice, též v létě, blíží-li se bouře, obáváme-li se krupobití a při rozličné jiné nepohodě, i proti prudkému slunci, nutno je pařistě kryti. To děje se rohožemi a dle potřeby prkny, též t. zv. stínovkami.

Rohožky pletou se zdlouhé žitné slámy a konají proti zimě velmi dobré služby neboť ochrání rostliny i při citelných mrazech. Stínovky bývají rákosové.

Prkny kryje se pařistě též proti slunci, obyčejně však před bouří a kroupami. Za prudkého víchru obtěžkávají se kameny. Obyčejně spojí se dvě až tři prkna (slabší) drážkami a sbíjí příčnými latkami. Takovéto prkenné okenice musí však býti delší než jak je pařistě široké, aby na hořejším i dolejším konci rámy oken přesahovaly.

Též se za účelem stínění natirají okna olověnou bělí utřenou s petrolejem, lněným olejem s terpentýnem anebo vápnem s vodou.

Ostatně bude pro každého, kdo pařistě zařizovati chce, s výhodou, poradí-li se o tom se zkušeným zahradníkem a přibere-li ku pomoci řemeslníka v takové práci obeznaného.

Majíce paříště zařízené, přesvědčíme se, je-li hnůj dostatečně zapařen, což se stává vždy po několika dnech. Vstrčíme ruku skrze hlínu až k samému hnoji; cítíme-li mírné, příjemné teplo, nikoli však horko, můžeme začít se setím.

O seti zeleniny do paříště platí celkem totéž, co bylo již řečeno u květin.

Paříště stává se často vítaným útlukem a rejdištěm četných a mnohých škůdců. kteří práci majitele a naději na úrodu zmaří.

Nejnebezpečnějšími ze všech jsou *myši*. Hospodáři a zahradníci zbavují se jich v paříšti otrávenými pochoutkami. chytáním do pastí anebo na ně léčí též hluboké, uvnitř hladké džbány, jež zakopávají až po hrdlo do země a do nichž dávají nějaké lákavě vonící vnaididlo, jako slaninu a p.

Velmi zhoubně řádívají také *sviňky*, hubící zvláště mladinké, sotva vzešlé sazeničky. Těm předkládá se mrkev nebo paznehty, na něž se v noci slezou; každého rána musí se z paříště vybrati a usmrtiti.

Podobně hubí se *škvoři*, jsou však v lahůdkách vybiravějšími, a proto nebude na škodu, posypeme-li jim mrkev cukrem.

Mravenci také rádi volívají paříště za svůj domov. Neškodí sice okusování rostlinek, za to však útlejší sazeničky stavbou svojí zahrabávají. Vypudíme je snadno kyselinou karbolovou, rybím tukem anebo dehtem. Stačí, nakapeme-li karbolu na několik kousku vaty a vložíme ke mravenčímu obydlí, anebo zastrčíme-li v ta místa dřevko, v dehtu neb v rybím tuku smočené.

Plíseň, povstává přílišným zabitím a nedostatečným větřením. Vznik její zamezíme, kropíme-li jen tolik, co stačí k udržení stejnoměrné mírné vláhy a když za příznivé pohody nadzvižením oken pilně větráme. Vata v karbolové kyselině namočená je také dobrým ochranným prostředkem. Napíchne se na dřívko a zastrčí v paříšti do země.

O seti a vysazování zeleniny.

Pěstování zeleniny ze semene je při většině druhů snadnější než u květin.

Komu záleží na tom, aby měl sazeničky k vysazování na záhonky časněji z jara dospělé, seje do paříště, zvláště jemnější

a choulostivější druhy; v nedostatku paříště poslouží majitelům menších zahrad bedničky anebo mísky, ve světnici blíže světla postavené.

Druhy otužilejší sejí se na připravený záhonek a odtud na určité místo se vysazují. Některé sejí se hned na místo, kde mají dospěti a uzrání, poněvadž jim přesazování dobře nesvědčí. Tyto, vzejde-li setba příliš hustě, se „protrhují,“ totiž nadbytečné slabší sazeničky se vyplejí a buď na jiné místo přesadí buď odhodí.

Do paříště sejí se a v něm i dále pěstují *melouny*, které by ve volné půdě v našem podnebí jen málokde se dařily.

Též seje se do paříště ranný hlávkový salát, okurky, některé druhy karfiolu, zelí, ranna kapusta, brukev (kedlubny), mrkev karotka, celer, některé odrudy cibule (tripolská a j.), turky a tykve, rajská jablička, papriku, reveň (rabarboru).

Venku na záhonek síti se mohou a pak přesaditi pozdnější salát, karfiol, kapusta, zelí, brukev, celer, salátová řípa, cibule, pór, okurky; vůbec veškerá pozdnější zelenina.

Hned na určité místo, beze všeho přesazování sejí se: kopr, petržel, mrkev, fazole, hrách zahradní, řetkvička a řetkev, řepa bílá též cibule, okurky i řípa salátová a j.

Podrobněji promluvíme o zvláštnostech setí při jednotlivých druzích zeleniny.

Semeno většiny druhů podrží kličivost dva, tři až čtyři roky; odborníci tvrdí, že některé semeno starší lépe vzchází a zdárnější rostliny vyvozuje, než čerstvé. (To praví se na př. o semeni okurkovém, červené řípy, cibule.)

Ochranou před plísní jsou mladým rostlinkám v paříšti saze. Doporučuje se smísiti zemi při povrchu se sazemi a také vzešlé rostlinky nimi posypati.

Doba, než zaseté semeno vzejde, je ovšem při rozličné zelenině velice různá; mimo to řídí se počasím.

Důležitým výkonem při setí je zadělání semene do země, aby nezůstalo na povrchu a zkázu nevzalo. Nejlépe se doporučuje setí do řádků, pro snadnější krytí semene zemi, i také pro pěknější vzhled. Hloubka rýhy, kterou hráběmi snadno vyhrneme, řídí se velikostí zrněk; pro semena velká dělají se jamky jednotlivé kolíkem.

Oseté záhonky nutno chrániti před všelikými škůdci, zvláště před drůbeží; nejlépe se k tomu hodí chvoj, avšak pokrytí roštím také stačí.

Vzešlým sazeničkám pokrývku uvolníme a povstává-li druhý lístek, odstraníme ji docela. Mladistvé rostlinky mají mnoho nepřátel, z nichž skoro nejzhoubněji řádívají plži. Poněvadž jen za tmy vylézají, nutno je v noci sbírat. Také prospívá posypání záhonku nehašeným vápnem; radí se také huchyňská sůl, třeba jen dobytčí.

Většina zeleniny vysazuje se z pařístě i rozsazuje, když sazeničky dospěly asi do čtvrtých lístků, což bývá okolo 10. května.

Pozdní druhy sejí se však ještě i v červnu.

K vysazování užijeme kolíku z tvrdého dřeva, kterým prohloubíme jamku, vložíme do ní kořínky s částí lodyhy až k semenním lístkům a kolíkem pak přihrneme zemi a zlehka přitlačíme k sazeničce tak, aby malá jamka povstala, do níž při dešti i při zalévání voda se stahuje a takto stálejší vláhu přivozuje.

V ostatním platí při vysazování zeleniny táž pravidla jako uvedeno při květinách

Zelenina buď vždy vysazována ve střídavých řádcích:

```

*       *       *       *       *       *       *
*       *       *       *       *       *       *
*       *       *       *       *       *       *

```

a není třeba, aby každý záhonek osázen byl jediným druhem. Naopak doporučuje se, aby — dle šířky záhonku — jeden nebo dva prostřední řádky byly vysázeny jinou zeleninou než krajní. Z nejedné příčiny.

Takovýmto způsobem vykořistíme lépe výživné látky v zemi obsažené, neboť ne každá rostlina živí se týmiž látkami. Bude nám usnadněno využitkování místa, střídáme-li řádky zeleniny dřívě dospívajících se zeleninami pozdními. Ba i zevnější vzhled je pěknější než záhonků jednotvárných.

Samozřejmo, že nejzávažnější je příčina druhá. Vysázíme-li na př. po krajích salát a na střední řádek červenou řípu, můžeme po vyřezání salátu téhož místa po něm užiti ještě zcela dobře pro pozdní karfiol.

Také lze na okraje vysázeti rannou brukev (kedluben), do středu pozdní kapustu. Po sklizení brukve vysázíme krmnou řepu. —

Jiný způsob: do středu celer, po stranách kapustu rannou a po ní špenát nebo pozdní brukev. Na venkově vysazuje se nejčastěji takto: Střed nechá se prázdný pro okurky, 20 cm od středu sází se v odlehlosti 20—25 cm ranný salát buď koupenný, aneb za oknem v truhlíku, nebo v pařístí vypěstovaný, 25 cm dále jest opětňý řádek posázený v odlehlosti 4 dm salátem, mezi něž dáme ranný kedluben a to buď vídeňský modrý aneb pražský „Non plus ultra.“ Místo kedlubnu, jehož se mnoho razem nesází, jelikož dřevnatí, lze vysaditi mezi salát po dvou sazeničkách cibulových. Pozdní zelenina se k okurkám nehodí.

Pěstitel si z následujícího návodu o jednotlivých druzích zeleniny a z připojeného pracovního kalendáře snadno vybere druhy, jež by se k takovému střídavému vysazování nejlépe hodily.

Okopávání, pletí a zalévání

jsou v zelinářství výkony velmi důležité. Nelze však shrnouti to ani ono při všech druzích do týchž pravidel, poněvadž některý žádá vláhy více a okopávání častější a hlubší, jiný naopak. Zmíníme se o tom blíže při jednotlivých.

Pokud se týče *zalévání* povšechně, platí jako u květin pravidlo: z jara a na podzim zalévejme ráno, v létě na večer; vždy však raději vodou měkkou nebo aspoň odestátou, ne příliš studenou.

Okopávání řídí se vlastnostmi půdy i rostlin. Těžká půda žádá vždy okopávání častějšího než lehká, písečná; rostliny s úrodou podzemní (kořenaté) okopávání hlubšího než rostliny s úrodou nadzemní (zelnaté).

S okopáváním zároveň nejlépe se provádí *pletí*, poněvadž se plevel z kypré země snadněji i s kořeny vytahuje než ze země ztuhlé.

Okopávání i pletí děž se co nejčastěji.

Pěstování jednotlivých druhů zeleniny.

Zeleninu roztrídíuji zahradníci obyčejně takto:

A. Zeliny kapustovité a salátovité.

B. Zeliny cibulovité.

C. Zeliny kořenovité.

D. Zeliny luskovité.

E. Zeliny tykvovité.

A. Zeliny kapustovité a salátovité.

Kapusta je ranná a pozdní, obojí ve mnohých odrudách. Zelenina tato s listy kadeřavými, tvořícími tmavozelené hlávky (ač jsou i žluté odrudy), je všeobecně známa. Užívá se jí jako příkrmu v omáčce i do polévky. Ranné odrudy mají košťály nízké, pozdní vysoké.

První sejí se do pařístě v začátku března a vysazují se na záhonky 35 až 40 cm od sebe. Pozdní sejí se v květnu na záhonek.

Kapusta daří se na výslunní v půdě tučné a vlhké. V půdě písečně nezavine hlávky. Na zimu je velmi otužilá; nemáme-li světlého sklepa, kde bychom ji na zimu do pisku zastrkali mohli, nechme ji státi na záhonku; za tuhých mrazů nebo ostrých větrů musíme ji však přikryti chvojí nebo slamou, na kterou naklademe roští, nař a p., aby ji vítr neroznesl.

Nemilým hostem jsou kapustě housenky, jež velmi pilně musíme sbírat.

Zelí pěstuje se sice častěji na poli než v zahradách, přece je však jako blízkého příbuzného kapusty vynechati nemůžeme.

Seje se buď na počátku března do pařístě anebo koncem téhož měsíce ven, kde se musí přikrývkou chrániti před jarními mrazy.

V květnu vysazuje se na určité místo. K tomu vyběrou se sazeničky silnější; slabé aneb v kořínkách poškozené se odloží. Zelí sází se na 40 až 60 cm od sebe, dle velikosti odrudy. Žádá dobře vyhnojené půdy, raději vlhko než sucho, pročez potřebuje častého zalití; také zalévání hnojnicí mu dobře svědčí. Okopávají a pleti musíme často, housenky sbírat co nejdůležitěji; zvláště v červenci a v srpnu hledejme pozorně

vajíčka běláška zelného, nalepená obyčejně na spodě listův. Jako ochrana proti těmto housenkám radí se zaseti mezi řádky zelí konopí. V nejnovější době zahání se housenky tím, že se mezi řádky zelí i jiné zeleniny zatkne několik větviček kručinky barviřské.

Zelí sklízí se ve druhé polovici října nebo na počátku listopadu. Vytržené a uschované i s kořeny vydrží čerstvé dlouho do zimy.

Karfiol (květlák). Tato velice chutná zelenina daří se v tučné a hluboké půdě, raději v chladnu a v poloze před poledním sluncem chráněné. Žádá časté okopávání a pletí, též hojně vody. V létech suchých a horkých se nezdaří.

Ranné druhy sejí se v měsíci dubnu na výslunný záhonek; do paříště sítí je zbytečno, poněvadž i venku setý karfiol dosti časně dorůstá. Pouze zákrsek Haagenův, jenž jest z ranných nejlepší, seje se do paříště. Pozdní sítí můžeme na začátku června.

Odrostlé sazeničky vysazují se 40 až 50 cm od sebe.

Karfiol roste rychle, věnujeme-li mu náležitou péči. Okopávejme každých 15 dní a polévejme často hnojůvkou. Když květný pupen (»růže«) dospěl asi na 5 cm průměru, třeba ho chrániti před paprsky slunečními. To děje se podlamováním listů nebo svázáním jich vrcholů.

Některé odrudy karfiolu dávají růže až 30 cm v průměru a širší.

Na zimu se uschovává v suchém sklepě nebo v paříšti.

Brukev (kedlubny). Zahradníci rozeznávají rannou, letní a podzimní, každou ve mnohých odrudách.

Zelenina tato nezakládá hlávek, nýbrž používá se z ní nadužený košťál.

Nejrannější druhy sejí se již koncem ledna do paříště, kde se jednou přesazují. Později ven vysazené chrání se lehkou příkryvkou proti mrazům. Mohou se sázeti do krajních řad podél okurek. Druhy letní sejí se ven v měsíci dubnu, pozdní pak v červnu, ve vzdálenosti asi 40 cm.

Brukev daří se na výslunní v půdě lehké, sypké a musí se hojně zalévati, aby nezdrěvnatěla. Také se listí nesmí otrhávati. —

Salát hlávkový je též trojí: jarní, letní a zimní. Barvou lupení je buď žlutý, zelený nebo skvrnitý; žlutý pokládá se za nejchutnější.

Letní na jaře sázený zakrní; jarní pěstovaný později v létě nezakládá na hlávky.

Z jarních odrud je zvláště oblíben malý, ale tvrdý »kamenáček«, žlutý i zelený. Seje se v měsíci březnu do paříště a vysazuje se pak na 25 cm vzdálí.

Letní sítí se může, abychom vícekrát »sklízeti« mohli, v malých přestávkách od dubna do června z počátku do paříště, později ven. Sází se na 30 cm od sebe.

Zimní salát seje se ku konci srpna. Odrostlé sazeničky vysazují se na záhony a pozorně se čistí od plžů, kteří je obyčejně napadají. Zimu dobře předrží; trvají-li však silnější mrazy beze sněhu, je nutno kryti jej slámou.

Salát daří se v dobře vyhnojené kypře zemi na výslunní.

B. Zeliny cibulovité.

Cibule je nejznámějším jejich zástupcem. Pěstuje se ve mnoha odrudách, barvou i velikostí se lišících.

Seje se ku konci března do paříště anebo v dubnu ven, kde se pak vzešlé rozsazují na 20 cm vzdálí. Též se může sítí hned na místo, odkud se pak, vzešla-li setba příliš hustě, přebytečné sazeničky vytahají a jinač vysadí. Poněvadž semeno je velmi tvrdé a tudíž nesnadno vzchází, nutno setbu velmi často zalévati.

Cibule žádá dobrou, písčitou, ne nedávno hnojenou půdu, z počátku hojného zalévání, které později více a více obmezujeme; když pak nať žloutnouti počíná, přestaneme zalévati úplně. Dospívající cibuli vlhko škodí velice. Časté okopávání a pletí je nutně potřebno. Když cibule dospívá, zakroutíme nať anebo ji nalomíme a položíme, aby příliš do natě nerostla. Cibuli nesmíme sázeti hluboko, sice by za deštivého počasí vyhynula. Ačkoli ze semene obyčejně lépe se vydaří, přece vidáme posud velmi zhusta pěstovati cibuli z tak zvané *sazečky*, která na mírky se prodává.

Na »sazečky« seje se semeno v červnu na husto; v podzim se cibulky vyjmou ze země, osuší, očistí a přes zimu v suchu přechovají, v místnosti před mrazem chráněné.

Cibule sklízí se ku konci srpna, umyje, nechá oschnouti, zbaví se natě asi na 10 cm zvýší a pak zavěsí v suché bezmrazné místnosti, kde dlouho vydrží.

Pór, též **lucek** zvaný, pěstuje se ve dvou hlavních druzích, jako *letní* anebo *zimní*.

První druhy sejí se v březnu do pařístě, odkud se později vysazují na 16 cm vzdáli; zimu venku nepředrží. Pór zimní seje se později, třeba hned na určité místo a zimu předrží.

Oba druhy žádají půdu tučnou, dobře pohnojenou (nejlépe hnojem koňským nebo kompostem), časté okopávání a pletí, hojně vody a přistřihování listů, aby oddenky, které se požívají, sesílily.

Česnek rovněž se pěstuje jako *letní* a *zimní*. Poslednější, ač je chutnější, posud je málo znám.

Česnek letní vysazuje se na záhonky jednotlivými spárky své cibulky ve vzdálenosti asi 15 cm, do hloubky 3 cm. Okopávají a plíti musí se často, také zalévati; avšak při dozrávání (v srpnu) zalévání nesnese, poněvadž by hnil.

Tento druh u nás nenese žádného semene

Česnek zimní čili *hadí* nasazuje semeno ve květních cibulkách. Těchto a spodních spárků od kořene po živá se k vysazování; květní cibulky dospívají však teprv ve dvou letech, pročež se sázení spárků lépe doporučuje.

Oba druhy žádají zemi sypkou, písčitou.

Pažitka hodí se pro nízký vzrůst na obruby záhonů zeleninových. Rozmnožuje se nejlépe dělením trsův. Daří se v dobré, tučné, poněkud písčité zemi na výslunní. Je přes zimu vytrvalá, musí se však asi po třech letech přesázeti, aby přišla do čerstvé půdy.

Cibule sečka se velmi pažitce podobá a také se tímž způsobem pěstuje. Sazeníčky dávají se 15 cm od sebe. Potřebuje se jen na řezání.

Salotka podobá se tvarem malým cibulkám. Sáží se také 15 cm od sebe do kypré lehké půdy. Přílišné vlhko ji škodí.

C. Zeliny kořenovité.

Celer. Misty říkají mu také *miřík*. Požívá se z něho sice i nat, zvláště mladší, avšak hlavně se pěstuje pro hlízovité kořeny. Některé odrudy (Erfurtský, Pražský, Naumburský) rostou

více do »hlav«, jiné (t. zv. anglické) skoro jen do nati. Prvější sází se 40 až 50 cm, druhé 30 cm od sebe.

Půda ku pěstování celere bud asi 60 cm hluboko dobře zkeypřena, řádně pohnojena. Ku pohnojení nejlépe se hodí hnůj ovčí, též vepřový, a není-li toho, tedy hovězí, dobře sehnily, také hnůj ze záchodů nebo kompost.

Celer seje se do pařístě (nebo do bedničky) koncem února nebo na začátku března, raději řídce než hustě; venku zasety musí se hojně zalévati, a trvá to asi šest neděl, než vzejde.

Odrostlé sazeničky vysazují se nejprve na husto a teprve až sesílí, vsadí se na určité záhony. Při každém přesazování se nať i kořínky poněkud zkrátí. Silnější sazeničky netřeba dvakrát přesazovati.

Vysázený celer žádá častého pletí, okopávání a zalévání; za sucha nikdy velkých kořenů nenabude. Koncem července nechť se země od kořenů odhrne, vlásnitě poboční kořínky odstraní a pak země opět přihrábne; tím se zamezí, aby nevyrůstalo příliš mnoho »mrcásků« na újmu hlízy. Dobře uděláme, nasypeme-li na vrch zemi »čerstvou«.

Zalévati musíme čím dále k podzimu tím hojněji, poněvadž právě v tu dobu kořeny nejvíce rostou.

Sklízeň celere spadá do druhé poloviny října. Hlízy se sklepu, umyjí, osuší, nať se oláme až na jemnější střední listky, kořínky se přiříznou, načež se celer ve sklepě do písku uloží.

Celer listnatý pěstuje se u nás velmi pořádku. Žádá ještě hojnějšího zalévání. Když dorostla nať asi 40 cm výše, sváže se a zahrne asi do třetiny zemi, což se opakuje, až pouze vršky vyčnívají. Tím lodyhy zdužnatí, zbělí a zkrěhnou.

Mrkev. Rozenáváme tři hlavní druhy: žlutou, červenou a bílou.

Mrkev seje se na určité místo, raději do řádků, velmi řídce, záhy z jara, jakmile země rozmrzla. Semeno drživá se v chomáčích, pročež se má před setím rozemnouti a se zemí smísiti. Zasety záhon se hrábemi upěchuje a hned důkladně zaleje.

Půda budiž hluboká a tučná, chladná a vlhká, pročež nezapomínejme na velmi časté zalévání

Mrkev sklízí se počátkem října podobně jako celer. V mírnějších polohách sítí se může i v srpnu a v září; na zimu se však musí krýtí slamou nebo suchým listím.

Petržel pěstuje se pro nať i pro kořen. Odrudy pro nať pěstované sejí se na husto, kořenové řídce, a to hned, jak sníh sejde. Semeno vzhází po 5 až 6 týdnech a žádá hojného zalévání.

Petržel daří se ve hluboké, chladnější půdě. Užívá se ji (nať i kořene) kromě v kuchyňské potřebě i v dobytčím lékařství při zastavení moče.

Z odrud pro nať pěstovaných nejlepší je *petržel mechová*.

Křen dochází vždy větší obliby a hojnějšího upotřebení, netoliko pro svou kořenou chuť, nýbrž i v lékařství.

Malínský (obec u Kutné Hory) požívá pověsti nejlepší a daleko se rozesílá.

Křen žádá dobrou zahradní zemi a výslunnou polohu; v půdě mokré a ve stínu nabývá chuti štíplavé.

Půda musí se na 1 m hluboko dobře zrytí. K sázení vezmou se dospělé, zdravé kořeny a rozřeží tak, aby na každém kousku aspoň jedno očko bylo. Tyto sazeničky buď sází se do rýh a zemí přihrábnou, anebo se pro každou udělá kolíkem díra. Vysázený takto křen musí se často okopávat, naposled v měsíci červenci. Při tomto posledním okopávání se země odhrne, slabší kořínky, od matečního kořene vyrážející se odříznou, a země zase přihrne.

Takto pěstovaný křen dorůstá k potřebě ve 2 až 3 létech. Nejlépe rozdělití záhon ve tři části a sklizeti každým rokem z jedné. Křen pak sám sebou se rozmnožuje. Po více létech (15 až 20) křenoviště přeloží se jinam, poněvadž by křen nabýval chuti štíplavě nepříjemné.

Neopatrným pěstováním snadno rozleze se křen po zahradě a zvrhne se v plevel velmi obtížnou, jehož se tak snadno nezbavíme.

Řepa červená (cvikla) jest jedním z nejlahodnějších příkrmů k hovězímu masu.

Sje se v březnu buď řídce hned na určité místo anebo též na záhonek, odkud se vzešlé a odrostlé sazeničky vysazují. Hustě vzrostlá na určitém místě se „protahuje“.

Červená řepa žádá zemi dobře vyhnojenou, hluboko zrytou a za parného léta hojného zalévání; také musíme často okopávat.

Sklízí se v měsíci říjnu. Při tom dbejme toho, abychom nať a postranní kořeny příliš neořezali, an by šťáva vytekla a řepa by na své chluti ztratila. Na zimu zakládá se ve sklepe do písku.

Z odrudy „Mangold“ požívají se mladé listy a žebra ze starších.

Řepa bílá, tuřín pěstuje se více na polích. Jen některé jemnější odrudy (kolníček, řepa holandská, sněhovka a j.) sází se v zahradách. Sejí se hned na místo. Pěstování je snadné.

Řetkev. Tato daří se v dobré tučné zemi, nikoli však v čerstvě hnojené.

Rozeznáváme *řetkev jarní, letní a zimní*, podlouhlou nebo kulatou, dle zbarvení kořene červenou, bílou nebo modrou; tato je nejméně chutná.

Řetkev seje se buď časně z jara do paříště (možno ji sít i mezi salát), anebo na záhonek, nejlépe do řádků 8 až 10 cm od sebe, od května do podzimu. Jarní a podzimní jsou lepší, poněvadž letní ráda roste do semene.

Požívá se syrová k masu nebo s čerstvým máslem.

Řetkvi podobá se, je však jemnější, **řetkvička**. Vyžaduje vlhkou, dobře pohnojenou půdu, slunečnou polohu a hojně zalévání.

Sít se může do paříště již v únoru. Později, od měsíce dubna, seje se na záhonek, ale ne příliš hustě, aby rostlinky měly asi po 10 cm² místa. Má-li řetkvička pět lístků, může se již vytahovati.

Chceme-li mít mladou řetkvičku po celé léto, vysévejme ji ve přestávkách asi 4 týdnů.

D. Zeliny luskovité (luštěniny).

Hrách. V zahradách sází se odruda, zvaná *hrách cukrový*. Seje se do země ne příliš tučné, v řádcích asi 20 cm od sebe.

Lusky trhají se pro pochoutku zelené.

Jiný zahradní hrách je t. zv. *ledvíněk*, který se pěstuje ve dvou hlavních odrudách, *vysoký a nízký*, ve květu i zrnek rozličně zbarvený.

Příhodnější ku pěstování v zahradě jsou odrudy nízké, poněvadž nepotřebují tyček na ovazování.

Ledvínek je za zimu choulostivý, pročež seje se teprve v polovici května. Poodrostlý se okope a vypleje, načež se země k sazeničkám přihrne. Z počátku se zalévá, až do nasazení luskův. Jakmile však listí a lusky počnou žloutnouti, ustaneme v zalévání.

Zralé lusky mají se sbíratí za suchého počasí.

Ledvínek připravuje se za zelena na kyselo s octem nebo na sladko se smetanou. Také se nakládají nezralé lusky do octa jako okurky. Zralý hrách se vaří jako obyčejný.

Fazole. K vaření pěstují se zvláště bílé perlové a černé chřestové.

Žádají dobrou zemi s přísadou popela, pohnojení, možno-li, hnojem koňským. Sází se v polovici května, nízké 25 cm, vysoké 50 cm od sebe. Lusky mají se stříhati, nikoli trhati, aby květ neopadal.

Vaří se také buď zelené i s lusky anebo zralá zrna.

E. Zeliny tykvovité.

Okurky. Jednotlivá zrna sází se buď do pařítě nebo do bedniček, odkud se vysazují majíce pouze asi čtyři listky, v polovině května, anebo se zrna sází hned na určité místo.

V pařísti větším mohou se okurky pěstovati také až do nasazení a dospění plodů. Za tím účelem seji se již v měsíci lednu. Pro domácnost sází se v zahradách.

Někde dávají jádra klíčit do pilin nebo do mechu a sází pak na záhony: práce ta konati se má k večeru. Vysazená jádra hned se zalejí a udržují ve stálém vlhku; za přílišného slunečního tepla musejí se stínit.*

Je-li počasí příznivo, lépe je sázeti jádra hned na místo do řádku středem záhona, 40 cm od sebe. Po stranách vysází se salát, ranná brukev nebo karfiol.) Za deštivého, studeného počasí není však radno sázeti jádra venku, poněvadž zmléchnatí a nevzejdou. Na záhonku z jader vypěstované sazeničky vždy jsou na zimu otužilejší, než-li z pařítě nebo z bedničky vysázené. Takovéto musíme za nahodilých přímrazků krýti, nejlépe prázdnými květiníky.

Okurky žádají polohu výslunnou, před severními větry chráněnou; tučnou, koňským nebo ovčím hnojem, slepičím nebo holubím trusem dobře pohnojenou půdu a hojné zalévání vlažnou,

dle možnosti měkkou vodou. Jsou-li noci chladné, lépe zalévatí ráno. Okopávají musíme často.

Sklizeň děje se postupně dle domácí potřeby a dle dorůstání plodu. Nejpečněji uechají se uzrání na semeno. K tomu cíli podloží se prkénkem nebo taškou a nechají se, až úplně sežloutnou, načež se utrhnou a vyloží na výslunní. Když zahřívají počínají, rozmačkají se do hrnce a nechají asi 4 dny ležeti. Po té naleje se na ně voda, načež se promíchají. Dobrá jádra padnou ke dnu, a po odstranění svrchní hmoty se vybežou a na prkně k oschnutí vyloží. Semeno okurek drží klíčivost až 8 let, nejlépe se však hodí k vysazování tříleté.

Upotřebením okurek v domácnostech je vůbec známo. Méně bude asi povědomo, že slupek i nakrájených syrových okurek možno užití k vypuzení štěnic a švábů. Kousky nakladou se do míst, kde se obtížný ten hmyz zdržuje. Za zkoušku to stojí!

Tykve a turky. *Tykve* čili *turky*, též *dýně* rozeznáváme odrudy jedlé a ozdobné. Prvější jsou buď popínavé buď křovité, bezúponkové.

Okrasné tykve vyznačují se zvláštním ozdobným tvarem plodů a sází se k besídkám, sloupům, loubí a pod.

Tykve jedlé, mají-li se náležitě dařiti, žádají bedlivě připravené, v podzim pohnojené a hluboko zryté půdy. Na místě k sázení jader určeném vykopejme jamky 40 cm hluboké a tolikéž široké, naplníme je vrstvami ovčího nebo kozího hnoje a dobré země, a vsaďme koncem dubna do každé jamky, po 4 jádrech špičkou dolů. Pokud nevzejdou, nezalévejme jich, leda za velkého sucha, poněvadž rády hnijí, leží-li v zemi mokré. V polohách drsnějších lépe je sázeti jádra po dvou do květníku do země pařeníštné nebo do pilin a postavit do pařiště nebo za okno. Koncem května vysadí se s neporušeným obalem země na určité místo.

Tykve žádají polohu výslunnou a hojně vody. Když plody vzrostly as jako pěšť, vyřezají se všechny slabší postranní výhonky. Veliké a těžké plody nutno ovšem podpírat.

Některé odrudy (dýně obrovská melounová) poskytují plody až 100 kg těžké, chuti příjemné. Požívají se vařené, pečené i syrové, všelijak připravované.

Do menších domácích zahrádek hodí se lépe dýně bezúponkové. Velmi jemný druh je *Cococella Tripolská*. Může se

sázeti do prostřední řady záhonků anebo jednotlivě do středu skupin, též na výslunné trávníky.

Tykve vysazují se také na hromady kompostu, kdež velmi dobře se daří.

Melouny lze u nás s prospěchem pěstovati jen v polohách náležitě chráněných, teplých, a to ještě pouze některé druhy (t. zv. „amerikánský“). Proto pěstují se melouny v našich krajinách skoro výhradně jen v pařích. V letních měsících, červenci a srpnu, dávají velmi lahodnou občerstvující pochoutku.

Jádra sází se jen v pařích nebo do malých hrnčků v teple a vysadí se ven začátkem června s neporušeným obalem země. Výslunní a zalévání vlažnou vodou jsou hlavními podmínkami nejistého zdaru.

*

*

*

Kromě těchto hlavních tříd zelenin pěstují se v našich zahradách ještě mnohé jiné rostliny zelenářské a kuchyňské, z nichž nejznámější jsou: *Rajská jablička*, *špenát*, *chřest*, *kopr*, *paprika* a některé jiné, hlavuě pro kořenou vůni oblíbené a sázené, jimž říkáme proto *kuchyňské koření*.

Rajská jablička jsou na zimu choulostivá a proto vysazují se ven z pařích nebo z bedniček teprve koncem května, pouze v polohách dobře chráněných o něco dříve, na výsluní.

Žádají dobrou zahradní zemi a 1 m² prostory pro každou sazeničku. Když plody dorůstají, potřebují podpory, nejlépe latkami do čtverce na tyčky přibitými. Listí se asi z poloviny otrhá, aby jablička snáze zrála a vršky se přiříznou.

Nedozralé zelené plody mohou se také nakládati do octa a koření jako okurky.

Špenát. Pěstují se dvě hlavní odrudy: S listem kulatým a semenem hladkým, druhý s listem podlouhlým a semenem bodlinatým.

Seje se v měsíci březnu na určité místo; pro pozdější spotřebu můžeme i v létě sít, avšak do místa stinného, poněvadž na výslunní žene do květu. Semeno musí se dobře zemí přikrýtí a pak hráběmi upěchovati a hojně zalítí. Časté okopávání a zalévání tekutou mrvou — ovšem při kořenech, aby nať zůstala čista — velice mu prospívá. V květnu může se již řezati. Seje se také v měsíci srpnu a zachová pod lehkou

pokrývkou přes zimu. Upotřebuje se i v zimě. Semeno nasazují pouze květy samičí.

Chřest (špargl). Půda pro chřest potřebuje důkladnější úpravy než pro kteroukoli jinou zeleninu. Nejprve zryjeme záhon do hloubky nejméně 1 m a zemi převrátíme tak, aby svrchní dobrá přišla do spodu, na ni vrstva koňského hnoje, opět země, pak zase hnůj a na vrch vrstva země se silnou přísadou písku. Takto zvrstvená půda nechá se několik neděl uležeti, než-li se chřestem osází, což se může státi koncem května, ba ještě i v červnu.

Když se půda slehla, urovná se a rozdělí na záhony 1 m široké; mezi jednotlivými záhony nechá se mezera 50 cm.

Rostlinky sází se dvěma řadami na 40 cm od sebe a to takto: Vyhlobíme asi 15 cm. hluboké a též tak široké jamky, sahající tedy skoro ke hořejší vrstvě hnoje. Uprostřed těchto jamek uděláme malou hromádku země a na tu postavme rostlinku tak, aby kořínky stejnoměrně byly rozděleny a korunka aby seděla na vršku. Po té přihrneme zemi až na 3 cm nad korunku. Za suchého počasí zalejme vysázené rostlinky jednou důkladně, za vlhkého nikoli. Prohloubeniny okolo saseníc chrání je před chladnými větry a udržují stejnoměrnou vláhu. Přes léto kromě pletí a občasného zalití takto založené chřestové záhonky jiného ošetření nevyžadují. V říjnu seřežeme výhonky těsně u země a naplníme jamky zemí, přehrábneme a srovnáme.

Příštím rokem můžeme již vyvinutější výhonky řezati.

Má-li chřestový záhon po delší řadu let poskytovat hojnou sklizeň, třeba každým rokem hnojití. To koná se na podzim. Svrchní vrstva země se odhrabe a odklidí na vedlejší mezeru, načež se záhon pokryje hnojem, zvláště při sazenicích. Z jara posype se ještě dřevěným popelem a trochem soli; příštího pak podzimu odhrnutá loni země se opět nasype. Staré pahejly mají se odlamovati z jara a hned spáliti, poněvadž bývají shromáždštěm všelikého hmyzu. Také četné slabé vyhonky, vyrůstající často z opadalého semene, třeba jest odstraňovati, aby starším rostlinám nepřekážely.

Záhon chřestu, náležitě pěstěný, vytrvati může až 30 let, avšak vydává čím dále tím méně silných výhonků. za to však větší množství slabších. Jeden trs poskytuje ročně průměrem $\frac{1}{2}$ kg i více.

Ačkoli někteří radí, chřestový záhon na zimu přikrýtí, doporučuje se v novější době, aby nechán byl bez pokrývky poněvadž dává vyhonků více a silnějších. Pohnojiti musíme aspoň každý třetí rok.

Chřest bývá napadán mnohými škůdci. Nejčastěji trpí *mouchou chřestovou*, (*Ortalis fulminans*), naší domácí mouše podobnou. Má křídla četně sítkovaná, vždy vodorovně rozložená. Klade vajíčka do hlaviček chřestových ve kterých vyhlé larvy žijí, vykusující rourovité chodby až ku kořenům, kde se konečně zakuklí. Vyhubení mouchy chřestové je velmi nesnadné; nejlépe prý je chytati. Horlivými pomocníky v tom jsou někteří hmyzožraví ptáci.

Jiným nepřítelem, vlastně „přítelem“ chřestu jsou dva druhy broučků z čeledi *mandelíněk*, a to červeně a černě tečkovaný *Lemo punctata* a červeně i žlutě tečkovaný *Lemo asparagi*. Broučci tito i larvy jejich okusují nejraději mladé výhonky.

Také *ponravý* a *myši* způsobují v chřestových záhonech často mnoho škody.

Kopr daří se v každé dobré zemi na výslunní. Seje se hned na místo a kromě pletí jiného ošetření nevyžaduje. Upotřebení jeho v kuchyni i při nakládání okurek vůbec je známo. Je jednoletý a kde se jednou pěstoval, tam se vždy sám vysazení a netřeba jej více sít.

Paprika, také *španělský pepř* nazvaná, je též jednoletá.

Seje se záhy na jaře buď do pařítě nebo do bedničky v teple, odkud se koncem května přesazuje na určité místo v zahradě. Miluje výslunní a dobrou sypkou zemi. Pak-li by lusky v podzim venku nedozrály, přesadí se paprika do květníku a postaví za okno, kde uzraje.

Může se také ve květníku pěstovati.

Reveň, *rubarbora* posud méně bývá pěstována než zaslouží. Zmíní i jsme se o ni již v části květinářské, poněvadž se pro své veliké lupení hodí za jednotlivou rostlinu do trávníku anebo do středu skupin. Listí, zvláště pak šťavnaté „žebry“ jejich poskytují hledanou pochoutku.

Reveň žádá hlubokou zemi a raději polostíň než plné slunce. Na zimu se oschlé staré lodyhy odříznou a na kořeny přihrne se hlína, aby mrazem neutrpěly. Kořenů užívá se v lékařství.

Kuchyňské koření.

Anýz. Seje se do paříště nebo do bedničky v měsíci březnu a vysazuje se na výslunný záhon v květnu, 12 až 15 cm od sebe.

Bazalka zmíněna byla již v části květinářské.

Bedrník, jehož listů se užívá jako koření k salátu, rozmnožuje se buď setím v teple, načež se později sazeničky vysazují anebo rozdělováním trsů. Daří se v dobré zemi na výslunní. —

Čabr obecný, známější pod jménem *saturýje*, silně a příjemně voní. Seje se v měsíci dubnu hned na místo; semeno uzrálé samo se vysévá, a rostlinky z něho vzchází příštím jarem. Daří se na výslunní v každé zdělané půdě.

Douška čili *dymián*, též *tymián* zvaný, seje se v březnu do paříště nebo do bedničky anebo v květnu na záhon; sazeničky nechť jsou 15 cm. od sebe. Žádá písčitou zemi, sucho a výslunní. Může sloužiti za obrubu.

Množí se též rozdělováním keříků brzy na jaře.

Fenykl vysévá se záhy z jara hned na určité místo a daří se téměř všude.

Ibiš užívá se spíše v lékařství než v kuchyni. Odvar květů, listů i kořenů pije se jako lékprsoť kašli. Ibiš spokojí se v zahradě zastrčeným koutem; rozmnožuje se semenem nebo rozdělováním.

Koriandr. Zralého semene užívá se v kuchyni i v lékařství. Nezralé, jakož i nať vydává zápach po štěnicích. Tataři vaří z natě polévku — pro tatarský žaludek; nám by asi nechutnala.

Koriandr daří se v písčité zemi na výslunní; má raději sucho než mokr.

Kozalec zahradní. Voní podobně anýzu. Užívá se ho za koření; zvláště příjemné chuti dodává octu. Žádá výslunní a dobré půdy. Rozmnožuje se nejlépe rozdělováním, poněvadž semeno nesnadno nasazuje.

Levandule. Tato vůbec známá rostlina pěstuje se v zahradách pro příjemnou vůni a bývá rozličně užívána. Květy dávají se do šatů k zapuzení molů. Daří se v tučné, suché zemi na výslunní; na zimu žádá pokryvky.

Máta. Pěstují se dva druhy: *Máta kadeřavá* a *máta pepřná*. Obě vyžadují stinného místa a vlhké půdy. Rozmnožují

se rozdělováním. Na zimu se kryjí drobným setlelým hnojem. Užívá se jich v lékárnách.

Meduň lékařská čili *melisa* voní citronem a má kořenou hořkou chuť. Žádá suchou, dobrou půdu. Množí se rozdělováním nebo semenem, které sejeme v březnu na pařeniště nebo do bedničky. Ku konci května vysazují se sazeničky ven, 30 cm vzdálí od sebe.

Pelůň, obyčejně *pelyněk* nazývaný, užívá se více v lékařství než v kuchyni. Dává se jako přísada do některých kořalek; též hovězímu dobytku a ovčím k lízání. Chuti je velice hořké. Daří se lépe v půdě suché, na výslunní. Rozmnožuje se rozdělováním trsů a semenem.

Šalvěj. Pěknější odrudy pěstují se pro ozdobu zahrad. Jinak užívá se listů jeho též v kuchyni a sušených na prášek rozetřených ku čistění zubů.

Šalvěj obecný snáší zimu zcela dobře a daří se všude. Rozmnožuje se semenem i rozdělováním.

Yzop též *lysop lékařský*, má silnou kořenou vůni. Pěstuje se řídkěji a daří se všude na výslunní. Seje se venku a množí se i dělením trsův.

Ukončivše stať o zelenině a rostlinách kuchyňských, nemůžeme také zapomenouti na **jahody**, tuto pochoutku malých i dospělých.

Dosti bývá stesků na to, že prý se v zahradě nedaří. Vinou bývá nevhodné pěstování; obyčejně má se za to, že pro jahody je dobrým každý kout.

Mají-li poskytovat hojně plodů, musí míti dobrou, poněkud písčitou zemi, polostinnou polohu a mírnou vláhu.

Záhony jahodové zakládají se v srpnu. Půda zryje se do hloubky 30 cm, dobře pohnojí a uhrabe. K sázení běrou se mladé úponky, téhož roku z jara vypučelé, které k tomu účelu byly u mateční rostliny nechány a do země zahrábnuty. Do srpna vypustí dosti kořenů, aby mohly býti vysazeny. Po přesazení musí se mladé rostliny pilně zalévati.

Na zimu kryjí se setlelým hnojem, aby nevymrzly. Z jara se hnůj buď do půdy zadělá anebo odklidí.

O dalším hledění jahodových sazenic zmíníme se v *kalendaru zelenářském*, který hned bude následovati. —

V zahradách pěstují se ovšem jahody s plody velkými.

Jahoda ananasová s četnými odrudami, jejíž plody vážlivají až 20 gramů, daří se v půdě těžké, ačkoli i v sypké a horké dosti prospívá.

Jahoda skořicová čili *pižmová*, vyznačuje se zvlášť jemnou vůní; žádá polohu slunečnou, neboť ve stínu jen poskrovnu plody nasazuje.

Chilská jahoda dozrává pozdě a má plody veliké. Daří se v zemi písčité.

Virginská jahoda chuti méně lahodné, zraje však brzy na jaře.

Jahoda měsíční (*Fragaria vesca*) miluje polostín. Má plody sice menší než-li ostatní druhy, avšak nasazuje jich po celé léto a co do vůně a chuti žádá jiná se jí nevyrovná. —

Mimochodem budiž zmíněno, že jahody lze s prospěchem i ve květníku za okny pěstovati.

Nebude zajisté od místa, připojíme-li zde stručný

kalendář zelinářský.

Leden. Práce skoro výhradně pařeníštní. Zakládají se pařiště pro rannou řetkvičku, okurky, salát, chřest. Je nutno také již pomýšleti na objednávku semen. V zahradě na záhonech založená nebo ponechaná zelenina se při nahodilé odlevě čistí od suchého lupení, které by zahnívalo, a větrá se uvolněním přikrývky. Nastanou-li pak opět mrazy nutno arci přikrývku utužiti.

Únor. Za příznivé povětrnosti seji se venku zeliny, jichž semeno déle musí ležeti, než sklíčí, jako: cibule, petržel, špinát, mrkev. Se zakládáním pařišť se pokračuje. Seje se do pařiště karfiol, okurky, hlávkové zelí, celer a j. Jakmile rostlinky v pařišti vzešly, musíme za mírnějšího počasí pilně větrati, aby se otužily a plísni napadeny nebyly.

Březen. Přezimované zelí hlávkové, karfiol, salát můžeme již vysazovati na určitá místa. Sejeme venku ve chráněné poloze ranný hrách, kuchyňské koření všeho druhu, chřest, mrkev, petržel, salát, cibuli. Dělí se trsy koření kuchyňského, sází se česnek, cibulka, sazečka, křen.

Vůbec je březen měsícem jarních prací. Hledme využívat každé hodiny, abychom vykonali co nejvíce, prve než nastanou nestálí často dnové měsíce dubna.

Zakládání paříšť teplých i poloteplých se končí. Sejí se v nich: rajská jablíčka, tykve, okurky, melouny, celer, cibule ranná, zelí, kapusta, brukev, řetkvička, kuchyňské koření, salát hlávkový, také se kladou ranné brambory. Čím výše slunce vystupuje, tím častěji musíme větrati, a za teplých dnů v poledních hodinách okna otevřeme (odkryjeme).

Záhony se zeleninou přezimovanou zbaví se pokrývky a okopávají se; mrazem vytažené rostliny se do země zatlačí. Zakládají se záhony chřestové.

Panuje-li nepohoda, tuť ovšem nejedna z uvedených prací zbude do měsíce příštího.

Duben. V tomto měsíci jsou práce zelinářské v plném proudu. Většina druhů zeleniny venku vysévané, přichází do země. Rostliny v paříšti pěstované dospívají obyčejně k potřebě a vybírají se. Na záhony sází se fazole, hrách, křen, chřest, zrna červené řepy; seje se letní řetkev, řetkvička, brukev, karfiol, cibule, mrkev, kapusta a j. V paříšti sejí se okurky k vysazování ven, tykve, melouny.

Přesazují a rozdělují se trsy rozličného kuchyňského koření.

Květen. Osázení záhonů zeleninových budiž, vyjímaje zvláštní druhy, v tomto měsíci dokonáno. Záhony osázené buďtež pilně okopávány, plety a zalévány. Mladistvé sazeničky okurek, rajských jablíček, papriky, tykví, melounů, je-li chladno, přikrývají se na noc prázdnými květníky. Aby hrách a fazole k vaření sázené hojněji a dříve kvetly, uštipují se jim vršky. Připravené již záhonky pro chřest se osazují. Pozdější zelenina seje se venku, a to: brukev, salát kadeřavý, kapusta zimní, řepa, karfiol, špenát, petržel, mrkev; taktéž rostliny kořenné léčivé. Sází se zrna tykví, okurek, fazolí vysokých. Jahody pilně se zalévají, však ne konví s cedníkem, nýbrž jen trubicí a nízko při zemi, aby pel s květů se nespláchnul. — Paříště bedlivě se stíní a větrá.

Červen. V okopávání, pletí a pilném zalévání se pokračuje. Za teplého počasí zaléváme raději k večeru. Zahradnické pořekadlo praví, že jedna konev večer vydá tolik jako dvě ráno. Vyprázdněné po ranné zelenině záhonky znovu se upravují a osévají nebo posázejí.

V první polovině t. m. vysazuje se pozdní celer, pór, karfiol a j., ku konci měsíce zimní kapusta. Řetkev i řetkvička opět se vysévají. Úponky tykví se přivazují, okurkové a melounové větvičky rozvádějí stejnoměrně po záhonkách. Dokončí se vysazování chřestu. Jahodám odstříhavají se mladé výhonky a okolo sazenic nasypají se piliny nebo tříslo, aby země příliš nevysychala a plody se nemazaly. Květ ibiše a j. rostlin kořených se sbírá a suší pro nahodilou potřebu.

Červenec. Hlavní práci v tomto měsíci tvoří okopávání, zalévání, pletí, protrhávání husté pozdní setby. Uprázdňené záhonky posud lze osazovati zimními druhy zeleniny, zvláště kapusty, brukví, salátem; ovšem je potřebí pohnojení tekutou nebo vůbec řídkou mrvou. Seje se pozdní špinát. Ranná cibule a česnek v teplejších polohách žloutnou a sklízí se. Výhonky jahod se odstříhují, a silnější z nich vysazují na nově zakládané záhony. Listí karfiolu, který již »růže« nasazuje, svazují nebo podlamují se. Sklízí se ranné brambory.

Srpen. Nastává sklizeň zeleniny rozličných druhův. Jinak práce kromě okopávání, pletí a zalévání poněkud ustává. Do vyprázdňeného paříště možno sít ještě jednou ranný salát, který při bedlivém ošetřování v říjnu k řezání dospívá. Země okolo celeru se odhrábne a spodní nať i vedlejší kořínky odříznou, načež se země opět přihrábne a pohnojí. Cibule a česnek se sklízí. Sejí se na uprázdňené záhony: řetkvička, řepa, mrkev, karotka, petržel, špenát, zimní salát. Vysazují se ještě pozdní brukev a kapusta. Housenky co nejpilněji se sbírají a hubí.

Září. Pokračuje se v pracích z měsíce srpna. Zalévá se již méně, pleje a okopává dle potřeby. Sejí se na počátku měsíce: zimní druhy zelí (erfurtské, svatojanské, yorské) ku přezimování, kapusta, některé odrudy karfiolu (Benaryho zákrsek, Salomon), dále špenát, mrkev, karotka, řepa, vodnice, petržel k řezání, salát kamenáč, chřest. Tomuto uřezávají se zaschlé lodyhy u samé země. Hustě vzešlá setba se protrhává.

Říjen. Většinou je měsícem sklízňe a ukládání zeleniny na zimu; též konají se přípravné práce k jaru. Zimní salát, zelí, kapusta přesazují se (zakládají) za záhony ku přezimování. Pozdě setá zelenina přesadí se do studeného truhlíku (upraví se jako pro paříště, avšak bez spodní vrstvy hnoje nebo listí) a kryje okny. Zalévá se skrovně. Do takového truhlíku možno

ještě síti salát kamenáč a řetkvičku. Chřestové záhony se hnojí. Pařeniště se rozeberou, země se vyhází na hromadu a nechá promrznouti, čímž se mnoho škodného hmyzu zahubí. Prkna z pařeniště se očistí, osuší a možno-li znovu barvou natřou, aby tak snadno nehníla. Kompostní země se prosívá. Prázdné záhony se přeryjí.

Listopad. Sklízí se poslední zelenina, obyčejně jen pozdní zelí a kapusta, někdy karfiol. Zimní salát a j. kryjí se suchým listím, slamou nebo slamnatým nesetlelým hnojem. Chřestové záho ny se hnojí a přehrabávají. Tyče po fazolích a tykvích se uklí zejí. Provádí se hnojení. Obyčejně stačí řádné pohnojení asi vždy jedné třetiny zelnice každého roku, poněvadž některé rostliny vyžadují půdy nedávno vyhnojené (zelí, kapusta, karfiol, kuchyňské koření, jahody), jiné daří se lépe po hnojení loňském (všechny rostliny hlíznaté a kořenaté) a opět jiné prospívají v půdě ještě déle nehnojené (zvláště veškeré luštěniny). Okna studených truhlíků, osázených karfiolem, zelím a j. dle počasí otvírají se co nejčastěji. — Náčiní a nářadí, zbývajících okna a prkna z pařenišť i jiné potřeby zahradní ukládají se na zimu.

Prosinec. Tento je v zelnici jakýmsi měsícem odpočinku. Venku založená zelenina i studené truhlíky dle možnosti, nejsou-li tuhé mrazy, se větrají. Nové pařeniště se zakládá. A do toho ku konci měsíce můžeme sít salát hlávkový, brukev, mrkev karotku a řetkvičku. Chřestové záhony můžeme opatřiti k rychlení. Vykopeme kolem rýhu asi 60 cm hlubokou, naplníme koňským hnojem a zasadíme truhlík tak, aby okna jen asi 15 cm ležela nad zemí. Truhlík obložíme ještě vrstvou koňského hnoje a zsmě. —

V tomto měsíci opravuje zahradník nebo dává opravit nářadí a náčiní.

O křovinách v zahradě.

Každý zajisté přisvědčí, že v domácí zahrádce umístíme pouze křoviny takové, které by plody svými byly k užitku anebo křoviny okrasné. Pouze do zahrad rozsáhlejších hodí se i křoviny jiné, obecnější, na pořízení živých plotů.

Dle toho rozdělíme si křoviny zahradní na tři skupiny:
1. S plody jedlými, 2. křoviny okrasné a 3. křoviny na živé ploty.

1. Křoviny s plody jedlými.

Z těchto vybereme si *angrešt, rybíz, maliny, ořechy liskové*.

Angrešt a rybíz daří se za stejných poměrů v každé dobré zemi zahradní na výslunní. Pěstuje se buď jako široké, hned u země rozvětvené křoviny, buď jako „vysokokmeny“, šlechtěné na rovných poutech některého rychle rostoucího druhu. Vysokokmeny vždy je lépe koupit: u zahradníka, než-li zdržovat se sháněním rovných kmínků a nejistých šlechtěním, které pouze ve skleníku bezpečně se dařívá.

Ačkoli křovitý angrešt a rybíz hojnější poskytují sklizně, přece sluší vysokokmenům dát přednost. Jednak jsou ozdobnější, jednak nezaberou tolik místa.

Křovité rozmnožují se velmi snadno jako většina křovin proutky záhy na jaře do země zastrkanými, které se brzy zakoření a v podzim na určité místo vysazují.

Vůbec sluší podzimnímu přesazování angreštu a rybízu dát přednost před jarním; na jaře přesazené téhož roku buď žádné nebo jen velmi málo plodů nasazují. Také je potřebí v podzim angrešt i rybíz „řezati“. Na křovitých odstraníme všechny slabé anebo churavé výhonky, na vysokmenech kromě toho všechny ty, které by úhlednosti koruny byly závadou. Z téže příčiny přiřízneme také konce prutů příliš do délky vyhánějících.

Při vysazování angreštu a rybízu dbejme toho, aby jamka pro kořeny byla hodně hluboká; naplníme ji pak tučnou, zkyplenou zemí a do té vsadíme keříky (nebo stomky) tak, aby kořeny přišly asi 15 cm. pod povrch země. Časté zalévání, též tekutou mrvou, po odkvetení velice napomáhá tvoření plodův.

Angrešt a rybíz křovitý hodí se lépe do ústraní, ke plotu; z vysokmenů sestaviti můžeme úhledné špalíry podél hlavních cest. —

Maliny. O těchto netřeba psáti. Rostou všude a rozmnožují se tak, že se stávají často až obtížnými bujnými rozvody svých kořenů. Proto se musí každého jara podél maliniště země hluboko prokopati a rozlézající se kořeny vyjmouti. Maliny nežádají kromě občasného pohnojení, asi vždy po dvou letech, žádné práce, a dávají hojně plodů, ač stojí-li na výslunní. U nás nejsou posud dostatečně oceněny.

Ořechy liskové. Z těchto hodí se do zahrad pouze druhy t. zv. mandlové a jiné s plody chutnějšími než na lísce obecné. Líska daří se téměř všude. V zahradě vykážeme jí ovšem místo podřízenější, někde stranou, snad k zakrytí smetiště, vůbec tam, kde by nepřekážela.

* *

Mezi křoviny s plody jedlými můžeme vřaditi také *broskve* a *meruňky*, jež se vysazují v polohách výslunných a chráněných ke zdím k jihu obráceným, po nichž se rozvádějí a révu vinnou která mimo to i na špalíry se sází.

O pěstování jich podrobněji se rozepisovati v úzkém rámci tohoto dílka je nemožno. Všechny tři jsou na zimu choulostivý a daří se pouze ve krajinách mírnějších. Jinak potřebují na zimu nutně ochrany suchou přikrývkou. *Réva* obvykle se sklání na zemi.

2) Křoviny okrasné.

Mnohé honosí se květem velmi krásným a hojným, takže jsou každé zahradě ozdobou nemalou, a přece — projděte naše obyčejné, venkovské domácí zahrady, se kterými z nich se v nich setkáte? Nejčastěji naleznete *šeřík* v odrudách modré bílé a nachové, řidčeji *pustoryl* (jasmín český); však tu jsme s výčtem již hotovi. O jiných zřídka kdo ví, ba nejsou známy ani dle jména!

Chci tuto upozorniti aspoň na krásnější.

Amygdalis mandloň, posetý časně z jara krásnými růžovými květy, v zahradách obvykle sází se *mandloň hořský*, který šlechtěním dává plody sladké. Cena 50 kr., až 1 zl.

Azalea mollis a *pontica* žádají listovou nebo drnovou zemi. Venku zimu dobře předrží. Chybou je vysoká jich cena, od 50 kr. do 2 zl., a zdlouhavý vzrůst. Hodí se do míst volnějších, nikoli tedy do houštin.

Bříza smuteční, nízké druhy taktéž jsou drahé, za zl. 1-50 kus. —

Clematis. plamének zdobný, překrásný keř popínavý, ve mnoha nádherných odrudách, v ceně od 50 kr. do 2 zl. Na zimu vyžaduje přikrývku.

Crataegus, hloh, odrudy s plnými květy.

Cydonia, *gdoule* jejíž japonské odrudy krásným květem se vyznačují. Cena 50 kr.

Cytisus, *čilimník*, s dlouhými latami žlutých květů. Cena 50 kr. Je však jedovatý. Miluje polostín.

Daphne, *lýkovec*. Původní druh *D. Mezereum* roste po řídce ve stinných lesích. Kvete z jara před vypučením listu a je též jedovatý. Krásnější jsou odrudy *Daphne Blagayana* a *Daphne Cneorum*, které stojí 1 zl. 50 kr. až 2 zl. Daří se ve stínu.

Deutzia, *trojpek*, překrásně kvetoucí ve více odrudách po 20 až 50 kr. Zarůžovělý plný je nejpěknější.

Clycine čili *Wistaria*, nádherně kvetoucí keř popínavý, s květy akatovým podobnými, avšak modrými; v ceně 50 kr. až 1 zl. 50 kr.

Hibiscus, *prosvírník*, odrudy syrské (*syriacus*) vyznamenává se zvláštní krásou a zářivými barvami květů. Hodí se do skupin i jednotlivě do trávníku. Na zimu vyžaduje však dobré přikrývky. Cena 30 až 80 kr.

Hydrangea paniculata. odruda hortensie, s krásným bílým květem, za 70 kr.

Kerria, *zákula* kvete žlutými růžecemi a daří se všude, na výslunní i ve stínu. Cena 20 kr.

Liliodendron. *liliovník* s květem velikým, bíle nažloutlým. Vyrůstá stromovitě. Cena 50 kr.

Lonicera Caprifolium, *koží list*, tu a tam *jerychlo* nazývaný, je známý keř pnoucí. Odrudy s krvavě červeným květem zvláště jsou krásny.

Magnolia, *šácholan*, rostoucí v pyramidách, s květy velmi velikými. jak krásný tak drahý, až 6 zl. za kus. Vysazuje se jednotlivě do skupin a na trávníky.

Phyladelphus, zmíněný již *pustoryl*, pěkně kvetoucí, libovonný. Zvláště krásné jsou odrudy s květem plným. Říká se mu též *jasmín český*, místy ve východních Čechách i *turecký bez*. Cena 15 až 50 kr.

Prunus padus, *střemcha*, roste stromovitě a hodí se jen do velikých zahrad.

Ribes sanguineum a některé jiné odrudy *meruzalky* honosí se květem velmi ozdobným. Cena 20 až 50 kr.

Robinia, *akát*, *trnovník*, zvláště pro větší zahrady, ve

mnoha odrudách, s květy bílými, růžovými a červenými. Cena 50 kr. až 1 zl. 50 kr.

Rubus, *maliník* vykazuje některé velmi pěkně kvetoucí odrudy, které však plod nenasazují. Prodává se po 20 až 50 kr. —

Salix, *vrba* sází se pro ozdobu pouze v odrudách smutečních, kus po 50 kr.

Spiraea, *tavolník*, kvete v hustých látách bělavých, úhledných kvítků. Je mnoho odrud, po 15 až 60 kr.

Symphoricarpus, *pámelník*, má drobné růžové kvítky. Na podzim bývá pokryt bílými bobulemi. Cena 10 kr.

Syringa, známý *vonný bez*

Tamarix, *tamarýšek*, *hřebenčík*, s listím i květem vřesovinam podobným, keř velice ozdobný, za 30 až 50 kr.

Vajgelia (*Weigelia*) s květem překrásným, bílé růžovým, kalichovitě čtyřdílným. Cena pěknějších odrud 50 kr.

Viburnum opulus, známá *kalina* s bílými kulovitými okolíky květů. Roste stromovitě a dosahuje ve stáří rozměrů obrovských. Prodává se po 20 kr. i draže, dle výšky.

Xantoceras, posud velmi zřídka k vidění. Má laty krásných růžových květů. Je dosti drahá, kus neveliký za 1 zl. —

Nemalou ozdobou zahrady jsou také mnohé **Conifery**, stromky jehličnaté. Některé vyznamenávají se krásným jehlanovitým vzrůstem, jiné svým zvláštním, jemně stříhaným jehličím. Uvádíme zde pouze několik druhů:

Arancaria, pocházejí z Brazílie, velice krásný strůmek. Odruda *Ar. excelsa* 1 m. vysoká stojí maličkoš asi 20 zl.!

Cedrus Libani, *cedr* má jehličí světle zelené a podobá se poněkud našemu domácímu smrku. Cena mladých stromků do výše 1 m. je 50 kr.

Cupressus, *cypřiš* ve mnoha vzácných odrudách, s plochým, dlanitě roztřepeným jehličím, po celý rok leskle zelený. Hodí se velmi dobře do středu skupin a do trávníků. Je poměrně laciný, od 50 kr. výše.

Juniperus, *jalovec*. Obyčejný druh, rostoucí zde onde v lesích, méně se pro zahrady doporučuje.

Avšak odruda jeho **Juniperus sabina**, *chvojka*, s jehličím plochým a hebkým, je stromek velmi úhledný. Stojí 40 kr. až 1 zl.

Pseudolarix, modřín čínský, vyžadující na zimu přikrývky stojí mladý, 20 cm. vysoký, 80 kr.

Retinospora s jehličím kapradinovitě stříhaným, ve mnoha odrudách, stojí 50 kr. až 3 zl.

Taxus, tis, s modrozeleným jehličím, také v lékařství důležitý, prodává se od 30 kr. do 2 zl.

Thuya, zerav podobá se cypřiši. Vonné jehličí na zimu sežloutne, z jara opět sezelená. Je také více odrud v ceně od 40 kr. výše.

Také mnohé odrudy našich domácích stromů jehličnatých řaditi sluší mezi stromky okrasné. Na př. *Abies* (jedle) *balsamea*, *Abies nobilis*, *Abies concolor*; *Picea* (smrk) *alba* *Picea Alcockiana* *Picea Parryana glauca*; *Pinus* (borovice) *excelsa*, *Pinus Strobus*, *Pinus taeda* a mn. j.

Křoviny pro živé ploty.

Nejdůležitější otázkou při volbě těchto je, aby tvořily hradbu hustou, pevnou, neproniknutelnou. Poslední vlastnost mají obzvláště křoviny ostnaté, bodlinate, pročež se jich také nejčastěji na zakládání živých plotů užívá.

Živý plot řádně hleděný a náležitě pěstovaný nejen že tvoří krásnou obrubu zahrady, poskytuje také zvláštního užitku tím, že vábí užitečné ptactvo, tyto pilné spolupracovníky hospodářovy, k osazení a hnízdění. Kdo však nemíní živému plotu věnovati potřebné péče a nechá by jej růsti nazdařbůh, tomu ho neradím. —

Na zakládání živých plotů běrou se sazenice jedno a dvouleté. Ku ochraně mladého takového plotu je téměř nezbytno ohraditi zahradu plotem dřevěným. Než tento sejde, vzrostou vysázené křoviny tak, že budoucí potřebě úplně dostačí a obnovení plotu dřevěného není potřeba.

Chceme-li živý plot vysazovati, zkypříme proň kopáním zemi do hloubky asi 40 cm. napneme pak šňůru asi 50 cm. od plotu dřevěného anebo od hranice zahrady, ve výši asi 20 cm, a vyhážíme jamky pro jednotlivé sazeničky. Jak daleko od sebe, řídí se tím, které křoviny vysazujeme.

Pro naše podnebí nejlépe lze doporučiti *hloh*. Tento vysazuje se buď jednou buď dvěma řadami, dle přání majitele.

Dvojřadně sází se 25 cm. od sebe, jednou řadou pouze 15 cm. Kdo nechává růsti hloh na husto, bez další úpravy, sestřihává ve druhém roce uprostřed léta vršky do stejné výše, aby jednak plot hustl mladými postranními výhonky, jednak aby sazenice se držely pokud možno ve stejné výši. Třetím rokem počínaje musí se živý plot pravidelně dvakrát do roka, v zimě a v červenci, zahradními nůžkami přistříhovati.

Pěknější ovšem že pracnější je vedení živého plotu propletáním větví. V jediné řadě vysadí se dvouleté sazenice, jimž se prostřední hlavní výhonek a všechny zbytečno postranní odříznou a ponechají pouze dva silnější poboční pruty. Jakým způsobem se tyto dále pěstují a vedou, lépe než slovy ukážeme obrazem:

Stává se někdy, že povstávají v živém plotě mezery. Takové je nutno čím dříve tím lépe podřezováním vyplniti.

Ploty staré, zanedbáním sešlé, nejlépe je seřezati a samé země, aby omladly. —

Pro polohy drsnější

lépe než hloh obyčejný hodí se *sibiřský hloh krvavý*, jehož lupení na podzim zrudne.

Někde vysazují na živý plot *akáty*. Neradím jich, poněvadž se příliš rozvětvují. Dostí pěkný byl by plot *habrový*, nemá však trnů. Lépe hodil by se *dříšťál*, avšak pouze na ploty neproplétané, poněvadž ku pletení je křehký a má trny příliš ostré. —

Dobrým byl by také na husto rostlý plot *šípkový* anebo z růže *škotské*.

Gleditschia triacanthos (dřezovec), z jehož větví dle pověsti spletena byla koruna Kristova, také lze s prospěchem užití, jakož i málo známou *Maclura aurantiaca*.

Falovec pro nižší vzrůst též se dobře hodí. Méně *smrk* rozlézající se příliš do šířky.

Větší domácí zahradě slušely by kromě zelnice, květnice a křovin velmi dobře, zvláště podél hlavních cest v zelnici, špa-

líry ovocných zákrsků, zvláště tak zvané kordony jednoramenné a dvouramenné. Poněvadž účelem dílka tohoto není návod ku pěstování stromů ovocných, pomlčuji o nich a odkazuji čtenáře na dílko „*Praktický štěpař*“, které sepsal učitel J. K. Řezáč. —

Doslov.

„Čtenáři, buď zdrav!“ Přáním tímto začínala mnohá kniha ze starých dob. Já jím pojednání své o domácí zahrádce končím.

Čtenáři, buď zdrav! A ve zdraví pěstuj i ošetřuj zahrádku svou, sobě k radosti a k užitku, jiným ku potěšení. Ano, i jiným ku potěšení!

U vkusně zařízené zahrádky mimojdoucí rád se postaví, rád nahlédne plotem a ještě raději přijme pozvání Tvoje, aby vešel. Zahrada budiž chloubou hospodáře, jeho útlukem po denním lopocení, místem zábavy jemu, hospodyně, dětem, čeládce. A v neménší míře i místem poučení.

Kéž bych mohl těšiti se vědomím, že skrovným tímto spiskem vzbudil jsem účastenství ku zařizování domácích zahrádek, a že povšimnutí dojde účel, jaký jsem při psaní na zřeteli měl, všude tam, kde z různých příčin zahrádky dosud skrovně bylo dbáno! —

Nechci tvrditi, že dílko toto je dokonalým a bezvadným. Nebylo také mým úmyslem sepsati dílo odborně zahradnické; chtěl jsem toliko podati *návod ku zařizování domácích zahrádek*, jimž vyhověno býti má *venkovským* hospodářům, kteří si k zařizení jich *odborníka* povolati nemohou. Jak daleko se mi to podařilo, rád ponechávám úsudku těch, jimž do třetice přeji:

Čtenáři buď zdrav!

Č. K.

V Žerotických, dne 1. prosince, rok po sepsání „Pěstování květin v pokoji.“

DODATEK.

Ve květnici: Ke všem skupinám náleží obruba; vždy dvě protilehlé osází se týmiž květinami.

V pozadí květnice v oblouku křoviny okrásné; též v obou rozích v zadu ořeší.

Květnici od zelnice může oddělovati nízký plůtek ze silného drátu, ohýbaných prutů, dobře vypálených tašek a p.

V zelnici: Podél hlavní cesty angrešt a rybíz.

Ke všem čtyřem plámkům: Rozdělení a vnitřní uspořádání zelnice nenaznačeno, poněvadž je každý zařídí dle své potřeby. Také lze odměřiti zelnici i květnici větší či menší.

Plánky tyto nehodí se ovšem na každou plochu, také nemohou vyhověti vkusu všech, kdo zahradu zařizují. Přál-li by si někdo z pp. majitelů zahrady náčrtek zvláštní, nechť zašle obrys a udá rozlohu i poměr, v jakém co do velikosti by měly býti zelnice a květnice; pokusím se pak nákresliti půdorys, hodící se na udanou plochu. (Adresa: Čeněk Kalandra, řídící učitel v Žereticích u Vysokého Veselí, království České.)

P O Z O R !

Do sazby předešlých archů vloudily se některé tiskové chybičky, jež však nikterak smyslu neruší a proto je nebudeme na tomto místě opravovati.

Poznámka nakladatele: Pan spisovatel doporučuje na str. 48. k nákupu semen firmu Korselt a spolek v Turnově, my pak dodáváme, že mimo jiné dostati lze výborná semena květin a zelenin u vlastenecké firmy *K. Novotný v Praze, Václavské náměstí.*

OBSAH.

	Str.		Str.
Úvod	3	Rozstředění růží	57
Práce přípravné	6	Zelnice	59
Zahrádky malé	12	Paříště	59
Zahrádky od 1 do 3 arů	13	O setí a vysazování zele-	
Zahrada od 3 do 5 arů	14	niny	62
Zahrady větší	15	Okopávání, pletí a zalévání	65
Květnice	19	Pěstování jednotliv. druhů	
Setí	19	zeleniny	66
Vysazování	21	Zeleniny kapustovité a sa-	
O skupinách a kobercích		látovitě	66
květinových	22	Zeliny cibulovité	68
Okopávání, pletí a další hle-		Zeliny kořenovité	69
dění květin	28	Zeliny luskovité	72
Sklízení a uschování semen	29	Zeliny tykvovité	73
Pěstování jednotliv. druhů		Kuchyňské koření	78
květin	30	Kalendář zelinářský	80
) vytrvalé	30	O křovinách v zahradě	83
Květiny } dvouleté	42	Křoviny s plody jedlými	84
) jednoleté	43	Křoviny okrasné	85
Traviny	48	Křoviny pro živé ploty	88
Pěstování a šlechtění růží	49	Doslov.	
O škudcích a chorobách		Dodatek.	
růží	55	Pět vyobrazení.	

Očkování

Kopulování

Prutování

obrysov

Sedlování

Prutování

III. Půdorys zahrady a s. s. m.

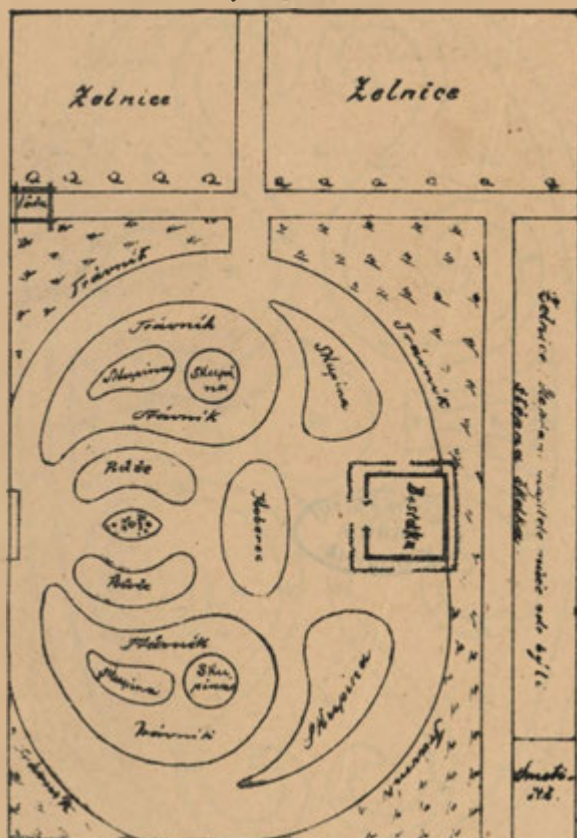
Ve Květnici: a) název, b) obsah a květiny, c) kultury, d) stromy, e) název a obsah.

Zahrada: a) název a obsah, b) obsah, c) název a obsah, d) název a obsah, e) název a obsah.

Všechny a všechny jsou podél řeky.

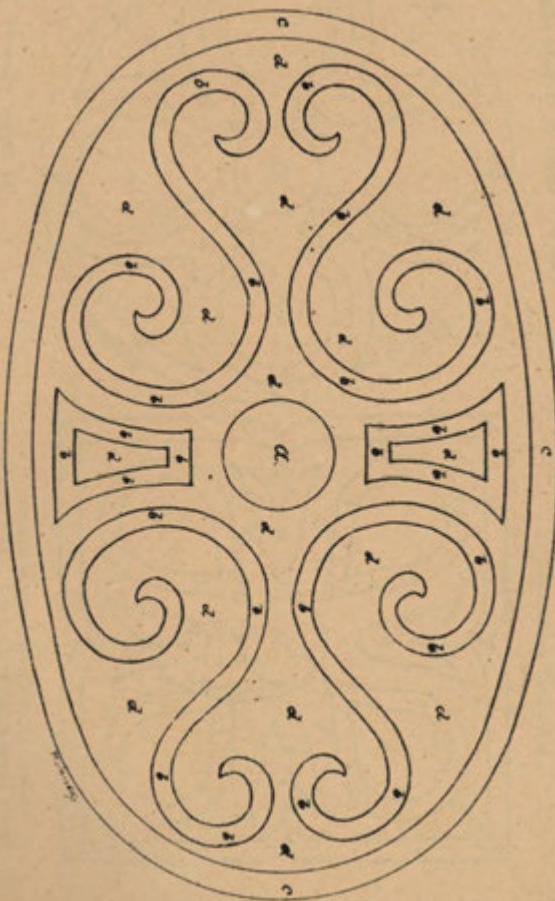
III. Púdorys xatnady
přes S aru

Květinové koberce.

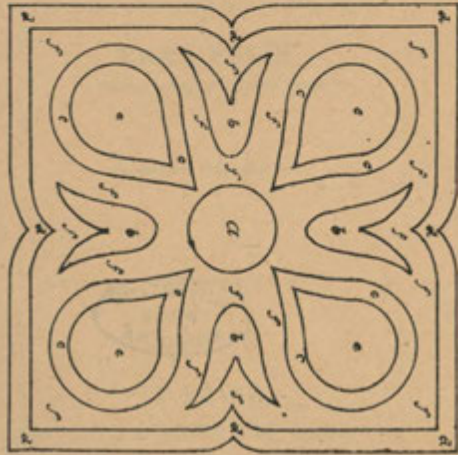
Původní kresby a návrhy spisovatele »Dom. zahrádky.«

í Způsob osázení: a) Několic *Lanna indica*, nebo jeden *ricinus*. b) *Lobelia erinus*. c) *Bellis perennis*
d) *Pyrethrum aureum*

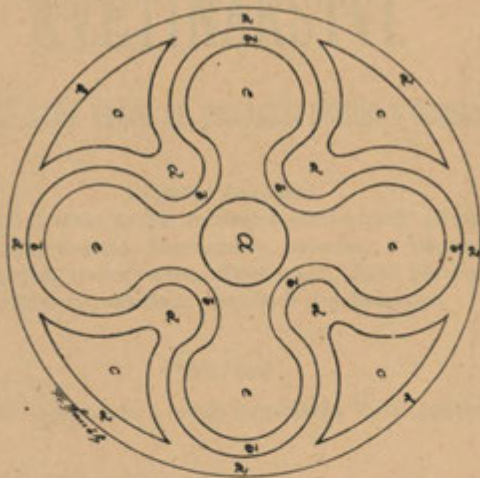
Jiný způsob: a) *Thyma* nebo jiná rostlina vysoká. b) *Perilla nankimensis*. c) *Semprevivum*.
d) *Sedum roseum*

III. a) Růže neb jiná rostlina vysoká. b) *Colens Herophilae*, d) *Vinca major*. e) *Lobelia erinus*. f) *Ageratum nanum album*.

a) Vysoká rostlina. b) *Cineraria maritima*. c) *Nemophila*, d) *Bellis perennis*. e) *Colens Verschaffeltii*. f) *Achyrantus borbonica*.

II. a) Vysoká rostlina, (hodi se i růže.) b) *Lobelia erinus*. c) *Stellaria aurea*. d) *Oxalis tropaeoloides*. e) *Salvia argentea*.

a) Vysoká rostlina. b) *Semprevivum*. c) *Colens*. d) *Lobelia erinus*. e) *Iberis hybrida nana*.

KVĚTINÁŘSTVÍ.

Úplný praktický návod ku pěstování rostlin v domácnosti.

Podrobné pojednání

o květinách všeho druhu, rostlinách cibulovitých, visutých, opletavých, vodních, kapradinách, palmách, o rostlinách tučnolistých, vřesovištných, růžích a pod., o jich pěstování, ošetřování, množení, chorobách a požadavcích.

Poučení

o přípravě vhodné prsti a náradí ku pěstování květin potřebném.

Pro milovníky a přátele rostlin napsal

MART. FULÍN,

redaktor časopisu „Česká Flora“.

S četnými vyobrazeními.

V PRAZE.

Knihkupectví A. REINWART, nakladatelství.

1895.

Předmluva.

Stále mne docházející stesky na nezdar a truchlivé výsledky pěstování rostlin ve světnicích a za okny se strany milovníků nabádaly mne k odpomoci, že odhodlal jsem se ku sepsání návodu, kterýž výhradně na vlastních mnoholetých zkušenostech se zakládá a má býti jak začátečníku, tak i v pěstování rostlin pokročilejšímu milovníku příhodnou i spolehlivou rukojetí.

Příznávám se, že trvalo to dlouho, než dospěl jsem ku přesvědčení, že i odborník, jako já, jemuz ty nejrozmanitější pomůcky jako sklenníky, pařeniště a t. d. k ruce stojí, smí se odhodlati ku práci, obírající se výhradně pojednáváním o věcech, které jemu cizími se býti zdají. Než upřímná snaha dopomoci pěstování rostlin mezi milovníky ku největšímu rozsahu a čtvrtstoletý styk s velikým kruhem milovníků, vzbudily ve mně potřebnou jistotu ku vystoupení se spisem tímto před veřejnosť.

Ač literatura naše vykazuje již několik spisů podobného směru, přece nelekám se nikterak porovnání spisů těch s knihou mojí, neboť v této uloženy jen věci skutečné a nikoli jen ničím neodůvodněné a ze spisu na spis přenášené domněnky a předsudky. Pročetl jsem celou

řadu podobných knih cizojazyčných, ale ani jediná z nich neodpovídala vlastnímu účelu — podati krátce vše, čeho milovníku je při pěstování rostlin dbáti a čeho se vystríhati.

Větší část spisů pro pěstitele-milovníky pojednává o thematu jen všeobecně, jednotlivé zvláštnosti a zvyky rostlin pomíjejí, nebo věnuje nejvíce pte na popis zevnějšku uvedených rostlin. Hlavní vina nezdaru při pěstování rostlin spočívá dle mého náhledu právě v okolnosti, že jedná se s rostlinami příliš dle stejné šablony a nedbá se přirozenosti jednotlivců. Rovněž i volba povšechná a rostliny k jednotlivým účelům nebývají přesně uváděny. Jak dalece návod můj je spolehlivým, přesvědčí se každý učiniv pokus s malým výběrem rostlin.

Spisovatel.

Ú v o d.

Naše doba, století pokroku, které umění, průmysl, řemesla i obchod k nejvyššímu stupni posunulo, nedalo ani zahradnictví ustoupiti; vyspělost i v tomto oboru je značná. Vkus byl zde v první řadě směrodatným. Ztuhlé, kostrbaté vzory starých zahrad ustoupiti musily zahradám, jimž vzorem byla příroda sama, kde střídá se zelený trávník se skupinami stromů, křovin a květin v malebném volném uspořádání.

Jak se výtvarné umění zahradnické zdokonalovalo, stejným krokem zvelebovalo se též pěstování květin. Časy, kdy kvetoucí tulipán způsobil veliký rozruch a milovníky v pravém slova smyslu očaroval, že tisíce zlatých zaň bylo nabízeno, dávno minuly. Vkus vyžadoval něco lepšího a o to postaráno hojnou měrou. Přehledněme jen za posledních 20 let se rozvinuvší řadu druhů růží, skvostných v jich rozmanitosti, zbarvení, stavbě a vytrvalosti květů, kde nemožno si nic dokonalejšího již představit. Kdo snil před 50 lety o pestré směsi azalek, cinerarií, fuchsii, pelargonii a t. d. nebo o množství květin letních a vytrvalých, které dnes do zahrad sázíme?

Uváděti zde novotiny všeobecného zahradnictví vedlo by příliš daleko a odchylovalo by se od programu této knihy. Veliká rozmanitost je právě to, co nabádá milovníky k účasti v tomto závodu.

Ne však každému milovníku dopřál osud zabrady a sklenníku; největší počet jich musí za vděk vzítí světnici nebo jinou podobnou místností v domě, kde může se pěstování rostlin oddati. Okolnost tato byla také patrně příčinou, že vzniklo zvláštní odvětví květinářství, totiž pěstování rostlin ve světnici. Vzdor tomu, že obmezeno je na prostory nejskrovnější, je přec nejrozšířenějším a je potěšením a spolu zábavným zaměstnáním tisíců, poněvadž

dopouští, aby i méně zámožní obydlí svá nejkrásnějším způsobem si zpříjemniti a okrášliti mohli.

Péče o rostliny v pokoji zápolí však s nekonečnými obtížemi a překážkami, o nichž zahradníku a nezasvěcenci se ani nezdá. Nedostatek světla, suchý, obyčejně příliš teplý vzduch, kouř, prach a t. d. znesnadňují stále dosah vytknutého cíle. Milovníku je vynasnažiti se ovládnouti tyto nepřátelské vlivy a účinek jich na rostliny mírniti. Kde rušení škodlivých vlivů nemožno, tam musí se pěstování obmeziti jen na úzkou řadu těch nejtvrděších nebo nejobyčejnějších rostlin, aby předešlo se velkým obětem.

Než nenechž se nikdo vyslovenými obavami odstrašiti, spočíváť právě v přemáhání jich kouzlo záliby a zadostiučinění. Známe-li své nepřátele, dovedeme se jim snadněji brániti.

Láska ku květinám je tak všeobecnou, že je zbytečno k ní zde zvláště nabádati. Rozkošné dítky Flořiny najdeme v těsné podkrovní chýši chudiny i v nejelegantnějším saloně boháčů, v jednoduché domovní zahrádce rolníka a měšťana, jako v hrdém parku šlechtice. Bylo by vzácností nalézti dům bez květin. Láska ku květinám nezná mezí společenského postavení.

Na jednu okolnost dovolím si ještě poukázati. Mnozí totiž domnívají se, že rostliny ve světnici obytné, hlavně ložnici na zdraví škodlivě působí. Tomu však není tak. Celá řada učenců dokázala, že plyny, jež rostliny vydychují, nejsou zdraví lidskému škodlivé, nýbrž naopak zdravé, rostlina totiž vydychuje kyslík a přijímá uhlík i dusík. Tomu také odpovídá zavádění květin v nemocnicích. Mohlo-li by něco škodlivě působiti, byly by to pouze příliš silné výpary vonných květů, které nervosní osoby omamují.

V následujících odstavcích pojednáno bude o všemožných případech při pěstování rostlin ve světnici. Kdo pokynů zde uvedených dbáti bude, aniž by však přeháněl, dodělá se dojista ne-li skvělých, aspoň jistě uspokojujících výsledků. I s nejskrovnějšími prostředky na místě stěsnaném dají se nejkrásnější rostliny dobře pěstovati, jen když pěstitel jich jeví k nim dosti lásky.

I. Všeobecné požadavky rostlin.

1. Prst a různé přísady zemin.

Každý, kdož rostliny chce pěstovati, musí si především opatřiti příhodnou k tomu prst. Na volbě příhodné prsti závisí zdar všeho dalšího. Velmi často z nevědomosti berou milovníci pro nejrozmanitější rostliny jediný druh země. Nezřídka vidáme azalky, eriky a jiné vřesovištní rostliny zasazené do těžké kompostní nebo obyčejné zahradní země, kde ovšem bídne živoří. Ztráta kořenů hnilobou jsou následky takového přehmatu. Určité skupiny rostlin vyžadují též zvláštní země, jak je tomu i ve volné přírodě.

Výše uvedeným nebudiž však nikdo přiveden k domněnce, že jest mu zaříditi si celé skladiště země; jemu postačí užší výběr nejhlavnějších. Pro většinu případů stačí dobrá zahradní prst nebo tak zvaná drnovka, již si z luk — nejlépe z krtčích bromádek — opatříme a lesní vřesovka. V těchto lze velkou řadu rostlin pěstovati. Některé zeminy jsou jen čerstvé k potřebě, (tak k. p. vřesovka), proto není radno dělati si zásoby. Malá zásoba jest však v domácnosti pro zvláštní případy vždy nevyhnutelnou. Tak k. p. rozbije-li se nádoba s rostlinou, můžeme ji ihned do nové zasaditi, aniž by nám bylo teprve prst sháněti.

V krátkce uvedeme zde důležitější zeminy a jich vlastnosti.

Vřesovka či prst vřesovištní je pro pěstování vzácnějších rostlin nevyhnutelnou. Tvoří se na lesních pastvinách a porostlých stráních, kde jsou hlavními

rostlinami vřesy, borůvky a kapradiny, z humosných rostlinných i zvířecích pozůstatků. Vyskytuje se vždy jen ve slabé vrstvě na písčitém nebo kamenitém podkladu a bývá barvy buď červeně hnědé nebo šedě hnědé, více méně s pískem smísená.

Pro azalky, pěnišníky, kamelie, eriky a mnoho jiných keřovitých rostlin je vřesovka nenahraditelnou, neboť obsahuje látky, jichž ostatní země postrádají. Ba možno

Obr. 1. Narcisek bělostný.

o ní říci, že není škodlivá ani jediné rostlině a ku přimíchání do těžší země je jako stvořená. Nejlépe jest opatřiti se vřesovkou časně z jara, kdy obsahuje nejvíce výživných látek; později bývají tyto již rostlinstvem spotřebovány. Upotřebuje se za čerstva, pokud možno v kouskách i s vlákny; starší zem trati mnoho na obsahu.

Lesní prsť je přirozeně uložená listovka, již najdeme pouze v listnatých zemích; nejlepší je ze starých bukových lesů. Je jí

rovněž vždy jen slabá vrstva, vyjímaje prohlubní, jež bývají vodou zanášeny. Hlavními součástmi je shnilý list, traviny, slupky bukvic a tenké větévky. Prsť tato hodí se hlavně jako přísada k příliš chudé písčité vřesovce nebo jako náhrada pravé listovky. Hlavním znakem je rychlé vysychání.

Listovka nevyskytuje se nikde v přírodě hotová a získá se sbíráním všemožného listí v podzimu, které se na hromadu shází a dá shnít. Hromada nemá se nikdy zapařiti, neboť tím trati mnoho na jakosti; že nutno ji častěji přeházeti rozumí se samo sebou.

Prsť tato bývá po roce již k potřebě a slouží hlavně jako přísada k těžším zeminám — zahradní a drnové zemi. Listovka obsahuje jen zřídka písek, proto musí

se k ní přimíchati. Do čisté listovky nesází se žádná rostlina; jako přísada může býti jen polosetlelá.⁷

Málo odchylná co do vnitřní jakosti od lesní prsti a listovky je země ze dříví. Najdeme ji v starých pařezech nebo v ohradách na dříví. Sama o sobě není k potřebě, pouze jako přísada k těžké vazké zemi.

Obr. 2. *Alocasia Lindenii*.

Rašelinovka je hnědá nebo černavá prst z rašelinových luk, bažin a rašeliníšť. Zásobiti se jí možno pouze v létě, neboť jindy bývá mokrá. Nově nakopaná rašelinovka musí dřívě než jí upotřebiti možno, náležitě vyschnouti a vyvětrati. Kde není vřesovky, poslouží stejně rašelinovka, vyžaduje však mnohem větší dávky písku. Mimo rostlin vřesovitých hodí se dobře pro kapradiny, maranty, hortensie a mnohé listnaté rostliny teplého pásma.

Drnovku získáme sloupáním hořejší vrstvy pastvin a suchých luk se vším kořením i rostlinstvem. Tyto drny naházejí se na bromaďu, která se po několika měsících přehází, což se během roku několikrát opětuje. Za rok bývají drny rozpadlé a prst je k potřebě hotova. Dle toho, odkud drnovka pochází, je různě zbarvena a též co do jakosti velmi rozdílná. Nejhorší je prst z kyselých luk, nejvýživnější pak z míst hlinitých. Drnovka poslouží nejlépe tvrdým listnatým vždy zeleným rostlinám jako *Aucuba*, *Euonymus*, *oleandr*, *myrta*, *vavřín*, *břečťan* a t. d.

Zem kompostní je směs všemožných odpadků kuchyně, smetí, popela, shrabků, plevele, listí, trávy, dříví a t. d., což se vše bromaďí a páleným vápnem prosypá a hnojůvkou, mydlinami, krví a podobnými splašky polévá. Po dvou letech, ve kteréž době musí se hromaďa několikrát přepracovati, je prst hotova. Pro všechny obyčejnější rostliny, hlavně ty, které v létě kvetou jako *fuchsie*, *pelargonie*, *petunie*, *lantany*, *vanilky*, *lobelky*, *bazalky*, *růže* a pod. je zem tato nejzpůsobilejší; všechny v ní bujně rostou a hojně kvetou.

Prst pařeništní po výtce shnilý to hnůj koňský je nejčastěji užívanou zemí v zahradách; dá-li se polovice drnovky a polovice této prsti, docílno dobré náhrady za zem kompostní. Tak se také nejčastěji děje. Prst tato povstává lnutím koňského slamuatého hnoje v pařeništích zelinářských a honosí se značnou výživností; samotné nelze upotřebiti, neboť je příliš mastná, špatně prosýchá a snadno zkysne.

Prst z hovězího hnoje má skoro týž význam jako zem pařeništní, často bývá též s touto smísena. Jediný rozdíl spočívá v tom, že písčitou zem činí vazkou a chladnější. Jelikož se rychleji rozkládá, dá se spíše než ona pro hrukové rostliny upotřebiti.

Písek sám o sobě je neplodný, nižádné rostliny nebyl by s to na déle vyživiti, proto hledí se naň jen jako na přídavek ku zeminám. Ku každé zemi, která již od přírody dosti ho neobsahuje, má se písek přidávati. Každý se k tomu však nehodí, nejlepší je hrubozrnný, křemenitý neb říční písek. Písek z vody je vždy čistší než z jam kopaný, nelze-li jinak, nutno nečistý

písek dříve než jej upotřebíme, vyprati, aby zbaven byl všech hnilobu způsobujících látek. Důležitým činitelem je písek při množení rostlin řízky.

Dřevěné uhlí, mech a tlučené cihly patří rovněž do špižirny pěstitele, jež jich při pěstování rostlin ve světnici rovněž často zapotřebí. Uhlí dřevěné, na prach utlučené, je dobré pro každou rostlinu, přispívá vždy k dobrému její stavu a chrání kořeny před hnitím. Hlavně churavým rostlinám nemělo by se nikdy trochu uhlí odepřít. Podobně míchá se též mech do země; většina rostlin v přírodě cizopasně žijících jako Bromelie, Orchidei a Aroidei libují si v takové směsi nejlépe. Mech rozřeže se nožem na drobné kousky, do země se zamíchá nebo se ho kousek na dno hrnků vloží. Aby zem byla hodně prolínávanou učiněna, dává se vedle vrstvy mechu též vrstva střepek na dno hrnků. Roztlučené kousky cihel a střepek z květníků jsou rovněž materiálem k přimísení do země pro různé rostliny, hlavně šťavnaté, tak zvané tučnickovité či Succulenty jako kaktusy, aloe, kosmatee a smrdutky.

O skladišti pro zeminy je rovněž důležité se zmíniti. Kdo nemá zahrady nebo dvorka, může zeminy uložit i v kolně, dřevníku nebo ve vzdušném sklepě, konečně i na půdě. Zem je nejlépe uložit do nádoby hliněné, nechat ji vyschnouti a teprve před upotřebením asi na den ji náležitě navlhčiti. Dobře jest nádobu takovou kamenem neb cihlou uzavřít, aby zem nevětrala.

2. Mrva a hnojení.

Při užívání mrvy pro hrnkové rostliny zapotřebí je vždy zvláštní pozornosti. Na váhu padá zde vedle možnosti přehnojení a poskytování mrvy v nepravý čas ta okolnost, že provádí se to ve světnici nebo podobné obytné místnosti. Obyčejných, nepřijemně páchnoucích hnojiv nebude přece nikdo chtít pro salon odporučiti, neboť máme i takové, které nijakého zápachu nezanechávají. Má-li rostlina bujně růsti, potřebuje doplňování vyžítých látek, zvláště když i zaléváním — odtékáním přebytečné vody — značná část vyluhovaných látek na zmar přichází.

Rohové třísky, přimíchají-li se za sucha ku zemi, jsou zcela nezávadným, silným hnojivem, účinkují však následkem volného rozkladu velmi pomalu, což jen v některých případech je výhodné. Přesazením poskytujeme tudíž rostlině i nových látek výživných a trvá-li činnost přidané mrvy déle, ndrží se i rostlina ve stejné síle na delší čas a nám není zapotřebí napomáhati dodatečným mrvením. Střízme se však podati třísek příliš mnoho.

Obr. 3. *Yucca gloriosa*.

Pro tvrdší rostliny stačí špetka na hrnek (asi 25. díl obsahu země), pro zelinné rostliny může se vzít dvakrát tolik.

Pro rostliny ve svobodě vystavené lze užiti k hnojení též odvaru rohových odpadků, který se nechá asi tři dny státi, je sice velmi výživný, ale do světnice se pro ostrý zápach rozhodně nehodí. Totéž platí i o rozmělněné mrvě z kravince, ovčího hnoje, ptačího trusu nebo klibu, což jsou sice vesměs účinné látky hnojně, ale všechny nepříjemně zapáchají.

Guano, kterého se stále hustěji užívá, je pro rostliny brnkové výtečnou, účinnou a pohodlnou mrvou. Zapáchá sice též dosti ostře, leč není to tak protivné a záhy se trati. Účinek jeho je velmi rychlý, proto nutno si obezřetně při používání počínati, zvláště když účinky jeho jsou tak žravé. Zaopatřme si vždy jen pravé peruanské guano a neužívejme ho jinak než ve stavu te-
kutém v poměru 5 gr. na 1 l. vody. Aby se nám snáze rozpustilo běže se voda vlažná. Po několikerém zamíchání odstaví se nádoba s hnojivem na 4 dny, aby se usazenina srazila; k zalévání upotřebuje se jen čisté tekutiny, nikdy ne husté usedliny. Záhodno jest nenanáseti guana více než na jedno pohnojení potřebujeme, poněvadž toto močením po delší čas na účinnosti ztrácí.

Sladový květ či klíčky účinkuje velice mírně, daleko ne tak jako guano, proto však přece je doporučení hodný a to z té příčiny, že netřeba se nijakého nebezpečí při jeho užití obáhati. Nejprůměrněji jest rozmačkané klíčky rozetřítí po povrchu brnku, aby voda při zalévání tím prosakovala a tak výživné látky pozvolna kořínkům přiváděla. Vrstva v síle 1 cm. stačí úplně, je však nutno po každém zalití a prosáknutí špičatým dřívkem zemi nakypřiti, aby vzduch měl k ní nerušený přístup.

Dřevěný popel účinkuje na půdu tím, že nahrazuje rostlinou spotřebované draselnaté látky. Všechny dřevnaté rostliny potřebují k žití látek takových, stromy ve

Obr. 4. Caladium.

svobodě vyhledávají je hlubokými kořeny, hrnkové však nemohou, proto je nutno uměle jich poskytovat. Dřevěný popel prospívá zvláště kameliím, azalkám, rhododendronům, oranžovníkům a podobným. Dávka $\frac{1}{4}$ litru popela na 8—10 l. země úplně dostačí a obě se dobře

Obr. 5. *Cycas revoluta*.

promíchá. Popel, ježto neobsahuje organických látek nemůže však hnojiva nahraditi

Mrva pro rostliny do svobody vystavené nepodlehá tak úzkostlivému výběru jako pro rostliny ve světnici. V tomto případě možno užiti ve vodě rozmělněného hnoje hovězího, ovčího, holubiho i slepičího trusu, rohových odpadků rozpařených, krve, klišu a t. d. Nechť si je zápach jakýkoli, ve svobodě brzy zmizí a zůstane jen hnojivý účinek na půdu. Jest zcela lhostejno,

užívá-li se jediného nebo směsi z více druhů hnojiv. K úpravě tekuté mrvy nechť použije se vždy jen odpadků chlívských nebo ptačích bez přísady slámatých částí; hnojiva dají se do sudů, naleje se na to voda a po 4—5 dnech je tekutá mrva k užití hotova. Tekutina ta se dle množství obsaženého hnojiva pak ještě čistou vodou dosadí; spodiny nemá se ani při venkovských rostlinách použití.

U potřebení hnojiv podlehá určitým pravidlům. Kdo rostliny hnojením poškodil, může býti jist, že hnojl buď příliš mnoho nebo v nepříslušný čas. Nehody takové přibíhávají se často i zkušeným pěstitelům. Kdo přidrží se těchto pokynů, nebude nikdy na škodu si naříkati.

1. Nepodávejte rostlinám nikdy látek hnojivých v době jich odpočinku.

2. Po přesazení, třeba i zdravých rostlin nemá se první čas než prokoření nijakého hnojiva přidávati.

3. Všecky zelinné, rychle rostoucí rostliny jako fuchsie, pelargonie, petunie, lantany, vanilky a pod., dále všecky letničky, jež v hrnkách pěstujeme, vyžadují v době svého vzrůstu — tedy v létě — hojně pomocné mrvy.

4. V době tvoření se poupat květních vyžaduje rovněž většina rostlin přispění tekutou mrvou.

5. Užívejme vždy jen mrvy hodně rozředěné, raději častěji asi každého druhého neb třetího dne.

6. Při výběru mrvy budme vždy opatrní a volme jen doporučené druhy. Zvláštní umělé preparáty jsou jednak drahé a málo spolehlivé, příliš ostré nebo neúčinné.

Obr. 6. *Dracaena indivisa*.

3. Voda a ovzduší.

Voda, vzduch, světlo a teplo jsou všem rostlinám nevyhnutelné. Každá voda se však k zalévání nehodí; ve vodě rozložené součástky chemických látek účinkují velmi rozmanitě na život rostliny. Kdežto něco rostlině dobře prospívá, účinkuje jiné záhubně.

Pokud možno, měly by se rostliny jen vodou dešťovou zalévat; ani jediná z rostlinek po takové zálivce neutrpí.

Obr. 7. *Pandanus Veitchii*.

Z ostatních vod je nejlepší voda říční, po té voda z rybníků a pak teprve voda z potoků a pod. Vody tyto obsahují též značnou část živočišných látek, které zároveň jako hnojivo účinkují. Studničné vody má se jen v případě nezbytném užívat; obsah minerálních látek pramenité

vody účinkuje vždy škodlivě na rostliny. Trvalé zalévání tvrdou vodou má za následek skvrny na listech zalévaných rostlin. Usazeniny minerálních látek, hlavně vápna způsobují též ucpaní porů na celém povrchu rostliny a tak výkony jednotlivých orgánů znemožňují. Není-li jinak možno bez tvrdé vody se obejít, má se táž aspoň neškodnou učiniti. K cíli tomu ponechává se tvrdá voda v mělkých nádobách na vzduchu odraziti, aby částice vápna ke dnu se usadily. Přidání louhu do pramenité vody činí tuto rovněž měkčí — některé rostliny toho však nesou. To platí zejména o všech vřesovištních

rostlinách jako azalkách, které po takovémto zalévání nikdy poupat nenasadí.

Vedle země a vody jsou nejdůležitějšími činiteli při vzrůstu rostlin vzduch, světlo a teplo. Bez těchto přestává každé žití. V zásadě možno říci, že všechny rostliny milují čerstvý vzduch, ani jediná však průvan. Totéž platí i o světle; zde však dlužno činiti rozdíl mezi prostým světlem a žářem slunečním, který jen něco málo rostlin bez pohromy snáší. Ještě větších rozdílů vykazuje vliv tepla na rostliny, kdežto některou rostlinu zklátí do hrobu jen nepatrné ochlazení místnosti, vydrží jiná i několik stupňů zimy bez pohromy. O vzduchu, světle a teple pojednáme v dalších odstavcích podrobněji.

II. Nejdůležitější pomůcky ku pěstování rostlin.

1. Květníky a jiné nádoby.

Kdo se pěstováním květin neb vůbec rostlin jakýchkoli ve světnici zabývá, musí býti též přiměřenými nádobami — květníky, kbelíky a miskami — zásoben. Dekorativní předměty a různé obaly na nádoby jdou teprve v druhé řadě. Květníky buďtež vždy v různé velikosti v zásobě a nechť užívá se ve všech případech jen hrnků prostých nepolévaných, dobře pálených. Hlavní věcí je při hrnku dno, které nebudiž nikdy do vnitř vypouklé. Buď přiměřeně velkou dírkou opatřeno, aby přebytečná vláhla mohla odpadat. Hoření šířka hrnku má se rovnati výšce, dno pak budiž o čtvrtinu užší. Nové hrnky nechť se vždy před sázením do vody namočí, staré pak důkladně kartáčem očistí. Skoro nezbytným přídatkem květníků jsou misky pod hrnky — ať již bliněné, plechové nebo porcelánové. Hliněné propouští vlhko i dlužno je tudíž na nějakou podložku stavěti. Pro uzavřené skupiny květin doporučují se společné plechové podstavce. Velké rostliny jako vavříny, oleandry a pod. sází se do kbelíků z dubových neb borových prken zhotovených, dvojitém nátěrem fermeží vnitř i zevně opatřených a železnými

obručemi s držadly pobitých. K seti a množení užívá se výhradně misek hliněných; velikost 10×20 cm. při vnitřní hloubce 5—8 cm. je nejvhodnější. Čtyřhranné jsou lepší než kulaté, dají se jednak lépe srovnati a též

Obr. 8. Ficus v kbelíku.

lépe tabulkou skla pokryti. Dle velikosti misek řídí se též počet dírek ve dně. Ku seti a množení užívá se často i dřevěných truhlíčků z prkének; takové mají však tu špatnou stránku, že podporují vznik různých plísňů.

K nádobám pro rostliny dlužno ještě všeliké truhlíky pro pnoucí rostliny připočísti. Zhotoveny bývají buď z prkének nebo plechu; první jsou pro vzrůst rostlin výhodnější. I zde opatřuje se dno několika dírkami

a kromě toho klade se na ně ještě vrstva střepein nebo koku, aby odtok vody byl usnadněn a země nezakysla. Kdo chce pěstovati voskovku, břechan a podobné šplhavé rostliny na mřížce, neobejde se bez takového truhlíčku, jehož rozměry nesmí však nikdy přesahovati meze pohodlného ovládní. Truhlíčky takové stavi se též v letě zevně oken, v kterémžto případě osazují se jen letními rostlinami. Truhlíček podobný nebudiž nikdy vyšší 15 až 20 cm., ostatní rozměry řídí se dle prostoty okna; pro příliš široká okna je lépe zhotoviti truhlík ze dvou částí.

Též k oživení balkonu, verandy neb schodiště květinami hodí se takovéto truhlíčky co nejlépe.

Ozdobné hrnky porcelánové, skleněné, kovové nebo polévané se ku pěstování naprosto nehodí. Kdo však

Obr. 9. *Anthurium Scherzerianum*.

naprosto od nich nechce ustoupiti, nechť považuje je za pouhý obal obyčejného květníku, do nějž rostlinu i s tímto na přiměřený podkladek staví. Zdravější však pro rostlinu je obal papírový nebo z tenkých dřevek

zhotovený. Méně škodné jsou též obaly vyrobené z kůry stromové nebo z lepenky okrášlené šiškami a jinými tvrdými plody.

2. Náčiní ku pěstování květin potřebné.

K zalévání jakýchkoli rostlin je zapotřebí konévky s dosti dlouhou, ne však příliš širokou rourkou; rourka nemá býti při výtoku nikdy silnější jak 1 cm. v průměru. Dobře je opatřiti si konévku s dvoji rourkou, jednou kratší a širší a druhou delší k nastrčení. Na tlustší nastrkuje se jemně dirkovaný čis ku střikání osetých nádob. Čis takový mějž dírky jak možno drobné, ale hodně sblížené; kdežto pro zahrádu odporučuje se čis s vypouklým dnem, pro světnici je příhodnější čis se zcela rovným, ježto voda se tak nerozstříkuje.

Obr. 10. Hyacint pařížský.

Vedle zalévání je důležité též střikání rostlin; nejlepším nástrojem k tomu je rosenka; jest to vždy nádoba se dvěma rourkami, z nichž jedna vězí v nádobce naplněné vodou, druhá pak vhání foukáním vzduch do nádoby, čímž voda otvorem k tomu seřízeným, ve velmi jemném proudu vystupuje. Rosenek je mnoho způsobů, nejpohodlnější jsou s měchem. Nedostatku rosenky vypomáhá do vody smočený kartáč, s něž se prudším rozmachem ruky voda na rostlinu střásá.

K péči o rostliny patří dále ještě čištění od prachu, spíny a škodlivého hmyzu. Každý, kdo chce býti dobrým pěstitelem rostlin, musí se aspoň těmi nejdůležitějšími nástroji vyzbrojiti. Jsou to: Opotřebovaný kartáček na zuby, jímž odstraňují se pevně na listech lpící štičky červů, mírně tvrdý malý štětínový štětek k čištění úžlabí

listů, zaječí nožička bez drápků ku stírání prachu s listů za sucha a měkká houba k mytí listů. Nasadí-li se mšice nebo roztoči na některou drobnolistou rostlinu, již nelze tak lehce očistiti, tu užívá se vykuřování. K cili tomu ušije se váček z nějaké bodně husté látky, velikosti rostlině přiměřené, se stahovacím otvorem, kterýž se na

Obr. 11. *Calceolaria* čili pantoflíček.

rostlinu navlékne a na tuto pak tabákové páry vpouští. K ořezávání rostlin je nejzpůsobilejší špičatá, zakulacená žabka, k řezání řízků pak jemný, úzký, špičatý nožik. Ke zkracování velkých výhonů a větví u růží užívá se zvláštních, pružných perem opatřených nůžek. Při vysazování rostlin do truhlíčku nebo do zahrady usnadňuje práci malý ruční rýček; ku kypření povrchu velkých nádob sestaven zvláštní nástrojek drápkovitý.

K celku patří ještě teploměr, který se dle okolnosti kde se rostliny umísťují, buď zevně nebo vnitř okna či do vnitř světnice zavěšuje. Hálky a lýko k vyvazování rostlin, vosk štěpařský na zamazování ran seřezaných nebo poškozených větví dřevnatých rostlin a výminečně též dřevěné nebo plechové jmenovky a inkoust k jich popisu uzavírají inventář.

III. Místnosti a stanoviška pro pěstování rostlin určená.

1. Obyčejná světnice bez zvláštního zařízení.

Valná většina pěstitelů odkázána je jedině na příbytek. Čím méně světnice, tím více dlužno se obmeziti. Není-li dosti místa pro květinový stolek nebo stojan, tu vyhoví nejlépe okno. Čím méně rostlin možno pěstovati, tím má býti výběr přísnější, aby se jen to nejlepší a co se opravdu daří, pěstovalo. Zcela pochybeno jest pěstovati v takovém případě jen rostliny letní nebo z venku do světnice k přezimování vzaté; takové jsou spíše obtíží, působí malou radost a světnici pak jen zuešvařují.

Každá výslunná světnice hodí se ku pěstování rostlin; ve světnici o více oknech ponechme vždy jedno okno volným, tím světnice neztemní a činí otvírání možným. Okno pro rostliny určené však vyžítujeme co nejlépe, rostliny sestavme hodně hustě a máme-li jen nižší rostliny dejme do okna 2 i 3 prkenné police zšíří okna. Vzdálenost polic jedné od druhé závisí od výšky rostlin. Pravidelně staví se nejnižší rostliny dolů, nejvyšší pak nahoru. Kromě vlastního okna vyžítujeme ještě okenního výklenku, na okenní prkénko dle hloubky výklenku a místa vnitřního upevňuje se širší neb užší police, která se v případě nutnosti zvláštní nožkou do světnice o podlahu vzepřenou podporuje. Na tuto polici srovnají se vždy ty nejlepší rostliny, tvoříť jaksi dekoraci světnice. Hoření police, které bývají zaslouny z části neb zcela zakryty, slouží k umístění méně úhledných nebo ochuravělých rostlin. Tam též přezimujeme rostliny, které ač

v létě jsou krásné, v zimě stojí bez listů, jako lantány, vanilky a pod. Nad polici ve výklenku zavěšuje se visutá vása, na postranní stěny pak staví se na konsoly visuté rostliny.

Na rohy nižších skříní, na zvláštní stolky a pod., jsou-li na straně ku světlu obrácené, mohou se umístiti větší kusy listnatých rostlin jako palmy, gumovníky, dračince a pod. Dle okolností staví se ještě blíže okna květinový stolek.

2. Police před oknem.

Zdobení oken v létě z venku, které je nyní všeobecné, je stejně ušlechtilé jako důmyslné. Prkénko před oknem poskytuje i méně zámožnému, jen na menší obydlí

Obr. 12. Truhlík květinový před okno.

odkázanému obyvateli většího města možnost pěstováním květin dopřát si osvěžujícího pohledu. Obrázek kvítím vyzdobeného, bujnou zelení planoucího okna v kamenných dusných ulicích musí i v nejtrudnější době vzbuditi duševní rozkoš a osvěžení. Květinami vyzdobená police před oknem vyjímá se stejně pěkně v zapomenuté uličce i nádherném korsu, v paláci i domku dělnickém.

Úprava takové zahrádky v malém je dvojí: buď bývá sestavena ze samých rostlin v květnících nebo jsou květiny bez hrnků vysázeny. Úzká police staví se na předokenní římsu, široká pak bývá nesena železnými

konsolami do stěn zadělanými. V obou případech upevňuje se kol prkna z předu více neb méně ozdobná obrádka. Stojí-li police na konsolích, nesmí šířku 50 cm. přesahovati, může však z každé strany přes okno až o 25 cm. vyčnívati. Ohrazení nebudiž nikdy vyšší než květníky, tedy asi 15 cm.

Mají-li rostliny na polici před okny, která slunci, dešti, větru a všem jiným vlivům zcela je vysazena, jak náleží se vésti, dlužno dbáti na přesný výběr vhodných rostlin; chceme-li však i jemnější rostliny zde pěstovati, tu nutno polici ještě zvláštním zařízením kochraně opatřiti. V nejmnožších případech stačí obyčejná vystrkovací roleta, která se rozpíná nejen když slunce svítí, ale i v čas deště.

Obr. 13. Begonia Rex.

Sluneční žár působí za všech okolností na volně stojící rostliny v hrnkách velmi zhoubně, obsah hrnku se přílišně zahřívá a vysychává. Aby se tomu předešlo, vyplňují se mezery mezi hrnky pískem, pilinami nebo mechem. Písek je sice to nejlepší; pro velkou jeho váhu nedá ho se však všude upotřebiti. Nejlépe vyhovuje zapuštění spodní poloviny květníku do pilin, ostatek pak zakrytí mechem; povrch země nemá se však zakrytí, aby zřejmo bylo, kdy je zalití třeba.

Tímto zapuštěním neb vycpáním upevňujeme rostliny současně před porážením větrem. Mají-li se však umístiti před oknem též zvláště vysoké rostliny, nutno je upevniti drátem taženým na přič před oknem. Nižší rostliny vyjímají se však vždy lépe než vysoké. Při zalévání hrnků

nechme vždy něco vody na mech skanouti, čímž udržíme jej ve stejné vláze a tak květiny vlhkou atmosferou obklopíme.

Z hrnků vysazené květiny nepodlehají tolika vlivům škodlivým jako v hrnkách, ostatně platí vše výše uvedené i pro tyto, pouze s tím rozdílem, že polici nahraňuje přiměřený truhlík naplněný živnou prstí.

Obr. 14. *Asplenium Nidus Avis*.

Z rostlin letních daří se skoro všechny před okny, význačné výminky činí pouze některé, tak k. p. fuchsie daří se jen na severní straně; pelargonium, vanilka, lantana, karafiáty, rosetka, petunie, řeřicha jen na plném slunci; begonie, mimulus, růže v polostínu.

3. Dvojitě zasklené okno.

Přibližejíce k tomu, že rostliny volně ve světnici umístěné bez obrany škodným vlivům jsou vysazeny, je záhodno každé okolnosti k jejich zamezení, která se naskytuje, vhodně použítí. Nejlepší příležitost k tomu

poskytuje nám vnitřní prostor dvojitého okna. Takové okno je milovníku tím, čím zahradníku skleník. Bohužel je prostor takový velmi skrovný, tak že nemožno tam mnoho větších rostlin opatřiti. V starších domech se silnými stěnami, hlubokými výklenky dá se prostor tento za jistých okolností vhodným zařízením rozšířiti. V takovém případě dá se pak v nabytém prostoru více rostlin sestaviti. Celek neliší valně od obyčejného okna, pouze tím, že vnitřní křídla poposazena jsou až na samý okraj výklenku. Ještě výhodnější jsou však křídla posunovací.

Ku zabránění vnikání mrazu při větší zimě stačí otevřiti vnitřní okno, čehož nemělo by se zvláště na noc nikdy opomenouti.

4. Okenní skleníček.

Skleníček v okně není vlastně nic jiného než na venek nebo dovnitř rozšířené dvojité okno. Ku zařízení skleníčku takového nutí pěstitele poměrně úzké stěny moderních budov, neboť za okna, tak jak jsou, se velmi málo rostlin stěsna. Zařízení takové není tak obtížné a nákladné, jak mnohému se zdá.

Rozšíření dá se provésti dvojím způsobem, buď na venek nebo dovnitř. Na venek vystrčená prostora je vždy světlejší a vzdušnější, v létě bývá tam však teplota příliš zvýšena a naopak zase v zimě více účinku zimy vysazena; přístavek do vnitř je méně světlý, v létě chladnější a v zimě teplejší. Celkem dá se též přístavek do vnitř snadněji pořídit a přestěhovati.

Jak má se takový skleník zařídit, záleží na vůli pěstitele. Dvojité dno připevněno na železných nosnících, postranní zasklené stěny jsou pevně zasazeny, kdežto za průčelí mohou použita býti obyčejná křídlová okna; přístřešek je rovněž pevně přidělán a to buď plechem pobitý nebo též zasklený. Nebylo-li použito křídlových oken, nýbrž pevného zaskleného pažení, nutno aspoň dvě menší okénka k otvírání upravit. Vnitřní stěnu skleníčku tvoří domovní okno.

Okolnost, že v takto zařízeném skleníčku při 5 st. R. zimy by vnitřní teplota blízko k bodu mrazu klesnouti

mohla, doporučuje se postarati se o vyhřívání. Nejjednodušší je čas od času vnitřní okno otevřít, aby teplota ve světnici mohla i do této prostoty vniknouti. Dle toho, jaké rostliny se pěstují, řídí se výše teploty, na noc je však v zimě vždy lépe pro jistotu okna otevřít. Jiný způsob vyhřívání je tento: Podlaha skleničku opatří se druhým dnem — nejlépe z tenkých lísek zhotoveným — ve výši 10—15 cm. Do mezery mezi dnem a podlahou vloží se přiměřeně velký plechový šuplík, který se čas od času teplou vodou naplňuje. Není-li dno k zásuvce podobně zařízeno, stačí v nejčtetnějších případech, naplní-li se několik kamenných lahví vodou a vloží mezi hrnky; též rozpálené kameny konají podobnou službu.

K ochraně rostlin před příliš ostrými paprsky slunečnými v léte nutno se předem o stínění postarati. Zařízení stahovacích záslon zevně je dosti nepohodlné a drahé; stačí natřeme-li okna vápnem a mlékem nebo zavěsíme-li do vnitř trochu průsvitného papíru. Nejdůležitější všeho je však vzduchování (větrání), na něž nesmí býti za žádných okolností zapomenuto.

V celku shodují se všickni pěstitelé v tom, že skleniček na venek vystrčený hodí se lépe pro studené rostliny, kdežto do vnitř rozšířený způsobilým je i k pěstování tropických rostlin.

Stavba vnitřního rozšíření neodechyluje se mnoho od dříve vyličeného zařízení venkovského; záleží ze skříně připevněné do výklenku okenního, která může býti současně více neb méně ozdobnou částí nábytku, dle toho jak se upraví a vyzdobí. Skříň taková nesmí nikdy více než 1 m. do světnice vyčnívati, může však po obou stranách o 20—30 cm. šířku výklenku přesahovati. Kdo by chtěl zařídit si ještě větší salonní skleník, nechť přistaví k oknu šestilhranné skleněné pažení s přiměřeným přístřeškem a bude mít takto jakousi malou zimní zahradu ve světnici, do níž i židli k sezení umístiti může. Do středu možno postaviti vodotrysk, pilíře pak opletavými rostlinami okrášlit. Za všech okolností staví se hrnky na plechové tácky naplněné pískem.

5. Květinové stolky a podstavce.

Jednoduchý květinový stolek je nejznámějším a nejoblíbenějším zařízením k seskupení vybraných rostlin. Dobře sestavený stolek je opravdu každé místnosti

k ozdobě. Stolky takové zhotovují se z různého materiálu a rozličných vzorů, z nichž mnohé nijakž již účelům nevyhovují jako ku př. stolky s vodotryskem, nádobou pro rybky, s lampou a pod. Okraj stolků má býti při malých 10, při větších 15 cm. vysoký a stojatý; při šikmém okraji ztrácí se mnoho místa. Nejužívanější jsou proutěné stolky, které účelu svému odpovídají nejlépe; jsou však málo trvanlivé. Nejpraktičtější jsou stolky železné, jež napodobují proutí. Bez ple-

Obr. 15. Květinový stolek s malým akváriem. chové vložky na dně nemá býti žádný stolek, aby protékající voda z hrnků na podlahu nevytékala.

Důležitým zařízením velkých kulatých stolků je otáčení tabule. Tím umožňuje se všem rostlinám střídavě

poskytnouti přímého světla, čímž zamezí se obracení rostlin ku světlu.

Pokud se srovnání rostlin na stolek týče, závisí to na vkusu milovníka; buď sestavují se rostliny se sklonem od středu na všechny strany stejným, nebo přičiňuje se sklon k jediné straně — stojí-li stolek blízko stěny. Čím

Obr. 16. *Begonia hliznatá*.

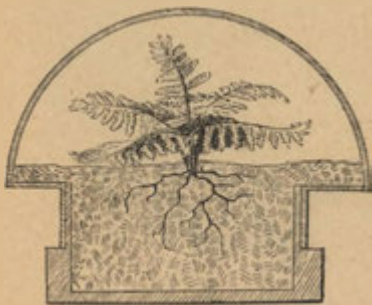
lehčí a volnější seřazení, tím je celek krásnější; tvrdé, pravidelně sestříhané tvary nejsou nikdy na stolku krásny. Jsou-li rostliny příliš nízké, staví se na překlopené květníky.

Jednotlivé větší ornamentální rostliny — jako palmy, dracaeny a pandany — staví se na zvláštní stojany, obyčejně železné s ozdobným hrnkem nahoře. K umístění rostlin užívá se též často z kůry napodobených pařezů, které v jednotlivých dutinách skytají místa k postavení

rostlin s květníkem. Tu a tam užívá se též mnohormenných podstavců, při nichž každá jednotlivá větev nese na konci nádobku k postavení rostliny. Zhusta vidati lze u pěstitelů též z prkének vyrobené schůdkovitě nad sebe sestavené police, na něž se rostliny srovnávají. Na takovou šteláž dá se sice hojně rostlin stěsnati, jenže všechny nepožívají stejných výhod; dolní bývají obvykle příliš zastíněny. Takové schůdky staví se buď pod samé okno nebo kolmo ku střeše blíže okna. Celkem bodí se schůdky tyto spíše ku přezimování tvrdých rostlin než k vlastnímu pěstování.

6. Krytý stolek či salonní skleníček.

Aby volně v pokoji umístěné rostliny proti škodlivým vlivům z předu vylíčeným byly více chráněny, nutno je nějakou pokrývkou, nejlépe skleněnou skříň, opatřiti. V ta-

Obr. 17. Skříňka pro jemné kapradiny.

kových skříních daří se i velmi choulostivé rostliny, které jinak ve světnici jen zakrňují a záhy zacházejí, což platí zejména o kapradinách a plavuních, případně i o orchideích. Jedinou vadou těchto pomůcek je, že nesvědčí v nich rostlinám květonosným, které vyžadují více volného vzduchu a účinku slunečních paprsků.

Proto je záhodno obmeziti se na výběr drobných listnatých rostlin, které ostatně ve svých tvarech nahrazují květy dostatečně — pro květiny je vlastní místo na okně.

Zařízení a tvar takového skleníčku en miniature je velmi rozdílné. Z pravidla je to dosti vysokou obrubou opatřený nižší stolek, na něž se skleněný poklop buď pevně přidělává nebo jen volně nasadí. Větší stolky ta-

kové mají pevně připevnučnou skříň, která však je několika pohyblivými okénky opatřena, aby vnitřní úprava a čištění dalo se snadněji provést. Zevnějšek může býti chudý i nádherný, to pro rostliny není závazné, nožky však nebudtež nikdy vyšší 45 cm. Na plechovou vložku na dno skříně nesmí se zapomenouti; rostliny pak staví se na překlopené hrnečky nebo na dřevěnou mřížku, nad plechovou vložkou zavěšenou. Při těchto skříních dlužno hlavní zřetel obracet k čištění, ježto následkem uzavřeného vzduchu podlehá spadlý neb poškozený list velmi záhy hnilobě, která snadno i zdravou část rostliny napadá.

Takový sklenníček dá se též zařídit k vyhřívání. Mezi obě dvě skříně vkládá se zvlášť k tomu účelu zařízená plochá uzavřená pánev, pod níž se lihový kabanec nebo plyn zapaluje. Pánev opatřena buď odpařovací rourkou, okolní prostora pak komínkem ku odvádění spáleného vzduchu. V takové skřínce možno pak nejen množit, ale i ty nejrozmanitější rostliny — hlavně cibulovité — rychlit. K uvedenému účelu stačí i zcela nízké skřínky, jichž spodní část plní se pilinami a do nichž se hrnky zapouštějí.

7. Místnosti ku přezimování rostlin.

Obydlí ve městech nutí milovníky ku mnoha sebezapřením, pokud se týče přezimování rostlin. První mrazy v podzimu nutí k ukrytí volně za oknem neb na balkoně stojících miláčeků. Kde vzít pro ně dosti místa? Některé shazují list a byly by ve světnici jen k pohoršení, jiné jsou opět příliš velké nebo nesnesou mnoho tepla. Pomoc však dá se najíti. Máme celou řadu rostlin, které v zimě odpočívají a mohou po delší čas světla postrádati. Takové možno bez obavy přenést do sklepa. Jediné co od takového sklepa lze žádati, je, aby ani při největší zimě v něm nemrzlo, byl suchý a vzdušný byt i méně světlý.

Vlastní zazimování vyžaduje však jakési přechodní doby; přenést rostliny uvyklé na plné světlo přímo do temné místnosti je chybou. Takové rostliny staví se nejdříve do chodby, předsíně, kolny a pod., kam mráz by hned nevnikl. Rostliny, které listy shazují, jako Fuchsie,

hortensie a pod., se zde méně zalévají, aby v bujnosti ochably a k hnilobě méně náchylnými se staly. Teprve když nastávají větší mrazy, odnesou se rostliny do sklepa. Tímže způsobem děje se z jara vynášení ze sklepa — opět jakás doba přechodní. Z tvrdých listnatých rostlin možno ve sklepě přezimovati: Ancuba, Agave, Evonymus,

Obr. 18. Cinerarie.

marhaník, vavřín, Viburnum, oleandr, Prunus Laurus, Rhododendron, Yucca, jehličiny a všechny jiné listy shazující rostliny, jakož i růže. Je-li sklep světlý a i jinak bezpečný, lze v něm přezimovati i starší Pelargonium, oranže, ba i Camelie. Rostliny, které nejvíce hnilobě podlehají, staví se vždy na místo nejsvětlejší, bezlisté pak do

pozadí. Příliš hustě nemá se nikdy rovnati, aby se přehlížení nezesnadnilo. Zalévání uskrovní se na míru nejmenší, nesmí se však úplně naň zapomenouti. Za teplého počasí, je-li jen trochu možno, má se otevřením okna neb dveří přístup čerstvého vzduchu usnadniti; průvanu jest se však rozhodně vyhnouti.

Ku přezimování největší části rostlin hodí se netopená světnice co nejlépe, zvláště místnost mezi dvěma topenými je výborná. K postavení rostlin slouží okenní výklenek, do nějž připevňuje se několik polic. Na takových světlých policích daří se i zimní květiny jako čínské primule a cinerarie znamenitě. Pro větší rostliny postaví se k oknu schůdkovitá police a sice tak, aby rostliny stály proti světlu. Čím měkčí jsou rostliny, tím více vyžadují

světla, kdežto dřevnaté s tvrdým listem snesou i částečný nedostatek světla. Některé, sucho milující rostliny, jako kaktusy a pelargonie snesou i postavení na skříň nebo podobně.

V některých domech jsou též ještě jiné před mrazy chráněné místnosti jako schodiště, vchody, předsíně atd., které bývají dosti světlé a tím ku přezimování rostlin způsobilé. Jak se samo sebou rozumí, řídí se výběr rostlin ku přezimování určených dle stupně teploty té které místnosti. Povšechně jsou poměry tyto podobné poměrům při přezimování ve sklepě vyličeným.

IV. Péče a ošetřování rostlin.

1. Přesazování a kypření.

Jedním z předních výkonů ošetřování rostlin je přesazování, totiž vyndání rostliny z hrnku, vložení do nového — obyčejně většího květníku a případná při tom výměna země. Důležitou je tu otázka, kdy a jak často má se přesazovati. Závisí to na vegetaci rostliny. Nejprůhodnější dobou je perioda těsně před počátkem nového vzrůstu a to jak na větvní části, tak i v kořenech, což vždy též spolu souvisí. Avšak i v létě od července do srpna mohou se skoro všechny rostliny přesazovati; svědčí to hlavně takovým rostlinám, které na jaře kvetou jako Azálky, Camelie, Ericy a pod. V té době bývá první vzrůst ukončen, zbývá však ještě dosti času, aby do zimy se nové kořeny v hojnosti vyvinuly.

Obr. 19. Smrduka.

Mnoho zelinných, polodřevnatých, silně rostoucích a mnoho kořenujících rostlin hlavně letní květiny, jako Fuchsie, Lantany, vanilky, Cinerarie, hortensie, Coleus a Dracaeny mohou se během léta vícekrát přesaditi, čímž k jich bujnosti se přispívá. Naproti tomu jsou však některé křovité rostliny, které každoročním přesazením byly by v nasazení na květ přerušeny, rostly by sice bujně, ale nekvetly. Tropické rostliny, které ve vzrůstu nikdy neochabují, mohou se kdykoli přesaditi, na př. Begonie.

Jaro jest pro všechny rostliny z pravidla ku přesazování nejprůhodnější; na podzim nebo dokonce v zimě nemá se nikdy přesazovati, ježto v tu dobu rostliny jen velmi zvolna se zakořeňují. Výminku v tom činí pouze některé cibulovité a hlízovité rostliny: Amaryllis a lilie je nejlépe přesaditi v prosinci, Gloxinie, Caladie v únoru, Begonie v březnu. Listnaté rostliny — tedy většinu vlastních rostlin příbytkových — přesazujeme v únoru a březnu; letní květiny jako Pelargonie, Fuchsie, Hortensie a pod. v březnu a dubnu; azálky, Camelie a Rhododendra těsně po odkvetu až do dubna. V dubnu a květnu přesadí se pak i všechny ostatní vždy zelené tvrdé rostliny.

Potřeba přesazení jeví se obyčejně sama na rostlině. Slabý vzrůst, malé listy a vůbec prořidnutí, někdy žloutnutí a opadávání listu jsou neklamné známky nedostatku výživy, jež nutno nepomáhá-li pohojení, přesazením odstraniti. Nechť však nikdo nečeká až to znamení se dostaví. Příliš rychlé vysychání květníku žádá zvětšení nádoby. O nutnosti přesazení lze nejlépe vyklopením rostliny z hrnku se přesvědčiti; někdy je to patrné i dírkou ve dně květníku. Jsou-li kořeny kol stěn hrnků těsně spleteny, je přesazení co nejnutnější. Při velkých rostlinách nebývá časté přesazování nikdy nutným, stačí mezery několik let, přispěje se toliko povrchním pohojením. Podobně též i rostlin sazených do truhlíček, jako brečtanu netřeba každoročně přesazovati, teprve patrný nedostatek výživných látek činí toho nutností. O přesazení rozhoduje též zem, do které se sází, živná prst zůstává déle ve šťávě než chudá.

Požadavky některých rostlin jsou co do výživy na

nejvýš skrovné, takové mohou zůstat celou řadu let bez přesazení, aniž by ve vzrůstu ochably. To platí zejména o tak zvaných tučnolistých či succulentech jako kaktus, Aloe, Agave, Mesembrianthemum, Sempervivum a Crassula.

Je též celá řada rostlin, které polmoždění kořenu dobře nesnášejí; jsou to po většině palmy a tropické liliím příbuzné byliny, které se silnými masitými kořeny vyznačují. Takové přesazují se rovněž řidčeji.

Přesazování samo je dosti jednoduchá operace, ale milovníci dopouštějí se přec při ní mnoho chyb. Než ku přesazení přikročíme, připravíme si příhodné nádoby a příslušný druh země, z náradí pak na prst tlustou hůlku na jedné straně zašpičatělou a na druhé sploštělou — špičkou kypří se kořenový bal, plochou pak se zem do prostory starého kořání a nového hrnku slabě pěchuje. Nové hrnky se dříve smočí, staré pak vnitř i zevně očistí. Rostlina k přesazení ustanovená nebudiž nikdy příliš suchá, neboť suchá zem se nerada s novou pojí. Nová země pak nebudiž ani příliš suchá, tím méně pak příliš mokrá — má být jen vlhká.

Přesazování vlastní provedeme takto: Levou ruku položíme na povrch země a okraje hrnku tak, aby kmínek rostliny zůstal mezi prsty, pak se rostlina převrátí, okrajem hrnku zaklepe se na hranu stolu, až se kořenový bal od stěn hrnků odloučí a hrnek se sejmuti může. Při velkých rostlinách musí být dvě osoby, z nichž jedna zvedá rostlinu za kmen a druhá dřevem stlouká nádobu. Při přílišném prokořenění stává se často, že kořeny lpí pevně na stěnách hrnků a tento nechce se odloučiti, tu je lépe hrnek rozbiti a po kusech sejmuti. Ukáže-li se, že kořeny jsou těsně k sobě smáčknuty a propleteny, tu se celý ten povlak ostrým nožem v síle nanejvýš 1 cm. kol dokola odkrojí. Po té se výše dotčeným zašpičatělým dřevem celý povrch kořenového balu nakypří, při čemž se mrtvé nebo ochuravělé kořeny uřežou. Potom vezmeme nový hrnek, který smí být pouze o 4—6 cm. větší než sejmutý, dírka ve dně přikryje se střeplinou a pohodí trochu země připravené pro dotčenou rostlinu do té výšky, aby kořenový bal rostliny asi o 2 cm. byl níže položen než boření okraje hrnku. Prostora mezi balem kořenovým a

stěnou hrnku prosype se stejnoměrně zemí, při čemž si napomáháme ploše seříznutým kouskem dřeva.

Oč má býti nový hrnek větší než starý, řídí se dle vzrůstu rostliny. Druhy, které bujně rostou a mnoho kořenů vytvářejí, tedy více výživy vyžadují, přesazují se do větších nádob, kdežto pomalu rostoucí vyžadují jen

Obr. 20. Gloxinie.

o něco málo větší nádoby. Jakousi normou je bráti takový hrnek, do kterého předešlý přesně zapadá. Rostliny chorobné, jimž jsme zkažené kořeny odřezali, sází se do menších hrnků; zde platí zásada, aby hrnek byl jen tak velký, aby mezi balem kořenovým a stěnou hrnků zbývala prostora asi na 1 cm. dokola.

Zasypavše prostoru kol balu, klepneme několikráte hrnkem, aby se země lépe usadila a povrch pak prsty přimáčkeme a urovnáme. Letní květiny sází se kypře, kdežto tvrdé byliny jako azálky a kamelie musí se do země takřka zapěcho-

vati. Za všech okolností nebudiž však nádoba nikdy až ku okraji zemí naplněna, aby zbyla dostatečná prostora ku zadržení vody při zalévání.

Příliš veliké nádoby — v poměru ku rostlině — jsou naprosto pochybené, dříve než rostlina může nový prostor kořeny obestříti, bývá z pravidla země zakyslá. Rozhodně škodlivé je též příliš hluboké sázení, povrch kořenového balu ve starém hrnku má tvořiti opět povrch v hrnku novém. Hlubší vsazení, třeba jen o pouhý centimetr u azalek, erik a pod. mívá skoro vždy za následek zkázu rostlin. Hlubší vsazení prospívá pouze těm rostlinám, které jsou způsobilými z kmene nové kořínky vypouštět.

Ku přesazování pojí se vždy též doplňování země. Obyčejně děje se tak při rostlinách, které přesazení ještě nepotřebují, při nichž však povrch země kypřením, čistěním neb zaléváním byl odplaven. Povrch země se dřívkem pozorně nakypří, setřese a čerstvou zemí doplní, která se tak jako při přesazování přitlačí. K doplnění použita zem budiž vždy táž jako ona v hrnku, neboť jiná se se starou špatně spojuje. Potřebuje-li toho rostlina, může se do přidané země něco hnojiva přidati. Nahrazování svrchní vrstvy země užívá se ponejvíce při větších rostlinách ve velkých nádobách, které sice přesazení nepotřebují, ale pohnobením na svěžesti nabývají.

Ještě častěji než hrnky zemí doplniti je užitečno povrch balu očistiti a trochu nakypřiti. Mechy a řasovité povlaky kazí zemí a tím škodí i kořenům. Nakypřením nejen že se tyto neřesti zničí, ale usnadní se přístup vzduchu ku kořenům, zem lépe se rozkládá a nabývá výživy, hlavně pak nikdy nezakysá.

2. Zalévání.

Skoro ještě důležitějším výkonem než přesazování jest zalévání a závisí jak na praksi, tak i v poznání života rostlin. Poučení je sice velmi obtížné, ale vzdor tomu přec nutné. Způsobilost ku přijímání potravy není u všech rostlin stejná, poněvadž vzduch, světlo a teplota stále se mění, a na jich působení je zalévání závislým.

Při zalévání je třeba neustále mysliti a pozorovati, aby to právě bylo nalezeno. Mnoho, málo, ano i v nepravý čas zalévati, může míti vždy smrt rostliny v zápleti.

Voda k zalévání upotřebená nesmí býti nikdy chladnější než vzduch v místnosti, v níž rostliny stojí. Lépe, je-li o něco teplejší. Rostliny, které přezimujeme v tmavé místnosti, nesmí se nikdy vlažnou vodou zalíti, aby jich kořeny ku předčasné vegetaci nebyly probuzeny; stačí,

Obr. 21. Ladoňka či Scilla.

je-li voda jen odražená. Velice škodlivé jest zalévati rostliny, které jsou silnějšímu žáru slunečnímu vysazeny, studenou vodou. Mnozí míní, že rostlině takové schlazení je vítáno, ve skutečnosti však může to přivoditi i zhytnutí rostliny. Je opravdu lépe, nechá-li se rostlina při slunci zvadnouti, než rozpálená studenou vodou zaliti. V létě vůbec je lépe zalévati až po slunce západu. Naproti tomu v zimě doporučuje se přikročiti k zalívce za poledních hodin, aby do večera rostlina ještě osehla a nahodilému mrazu snadněji mohla vzdorovati.

Zcela nesprávným je též pravidelné zalévání, každé ráno nebo večer bez rozdílu, je-li rostlina suchá nebo mokrá. Rostlina, která je stále vlhce držána, aniž by častěji důkladně vyschla, musí nevyhnutelně hnilobou kořenů zahynouti. Zalévati dle nějakého pravidla je nemožno, pravidelnost musí se jen na to obmeziti, každodenně květníky přehlížeti a zalévati jen vyschlé. Při dosti malé pozornosti naučí se záhy každý poznávati, která rostlina je suchá a která mokrá. Suchá země je vždy na pohled světlejší než mokrá. Nemůžeme-li stupně vláhý okem správně rozpoznati, přispěje ohledání rukou. Vlhká neb mokrá prst je mazlavá, lepkavá neb houbovitá, kdežto suchá bývá tvrdá, trupelnatá nebo jako prach. Zde není klam možný. Ohledávání každého jednotlivého hrnku bylo by příliš zdoluhavé, proto je lépe nacvičiti si oko a jen v případech nerozhodnosti přesvědčiti se hmatem. Větší nádoby, jako kbelíky, bývají na povrchu suché, kdežto vespod jsou ještě dosti vlhké. Chceme-li v takovém případě nabýti jistoty, zaklepeme na prostředek nádoby, ozve-li se čistý, skoro zvonivý zvuk, můžeme býti jisti, že obsah nádoby je dosti proschlý, je-li ale zvuk temný, lučivý, je to známka vlhka.

V době vzrůstu, hlavně před a v čase květu potřebují všechny rostliny mnoho vody. V zimě a po odkvetení zalévejme vždy mírněji. Cibulovité a hlízovité rostliny, jakož i takové, které v zimě odumírají, udržují se po čas zimy zcela suše. Churavé rostliny smí se též jen mírně zalévati. Mírné zalévání v zimě není však nijakž pravidlem pro všechny rostliny; ty, jež stojí ve zvýšené teplotě — ať v zimě nebo v létě — potřebují vždy více

vláhy. Vyšší teplo samo pohlcuje mnoho vlhka. Proto též v zimě, kdy venku hodně mrzne a ve světnici se více topí, nutno rostlinám v takové místnosti opatřeným dostatek vláhy poskytnouti, ježto by jinak záhy oschly.

Lehká kyprá zem jako vřesovka, rašelinovka a listovka vysychá rychleji než zem těžká, vazká a hlinitá jako drnovka a kompostní. Rostliny vřesovité, jako eriky, azalky a tak zvané Novoholandské rostliny nesnou dobře silnějšího vyschnutí a musí se stále v mírném vlhku držeti; je tudíž v létě nevyhnutelno takové rostliny s hrnkem do země, pisku neb drtin zadělati. Vřesovka proschne-li jednou přílišně, vody velmi nerada přijímá, a nutno v takovém případě celý hrnek na nějaký čas zcela do vody ponořiti. Přílišné vyschnutí má však u některých, jako erik, nevyhnutelně smrt rostliny v zápětí.

Rostliny v malých hrnkách vysychají rovněž rychleji než ve větších, nutno je tudíž častěji zalévati. Totéž platí i o silně zakořeněných rostlinách. Příliš vyschlá rostlina svěšuje nejen listy, ale i mladé letorosty, čemuž se říká, že vadne. Tak daleko nemá to nikdy s vysycháním dojiti, neboť i když rostlina záhy zcela k sobě přišla, trpí tím přec. Ne vždy však je vyschnutí příčinou vadnutí. Některé rostliny, zejména velkolisté, vadnou, následuje-li slunečné povětří po pochmurném, skoro pravidelně, zotavují se však velmi záhy, přispěje-li se jim trochou vody. Někdy však bývá vadnutí též následkem nemírného mokra, hnijí-li kořeny, bývá toho rovněž následek vadnutí listů. Toto však děje se jen výmínečně a je trvalé.

Rostliny vysazené do ozdobných nádob polévaných vysychají vždy volněji, než v obyčejných květnících. Illazeným hrnkem neproniká vlhkost jako porovitým páleným květníkem. Podobně též plechové truhlíčky vysychají zdlouhavěji než dřevěné. Shledáme-li nápadně volné vysychání, prohlédneme především dírky na spod hrnků, nejsou-li zacpány. Obyčejně bývají to žízály, které dírky ucpávají, proto upozorujeme-li jich přítomnost, překlápíme rostlinu a sejmem hrnek a žížalu pokud možno bez porouchání kořenového, balu odstraníme. Hrčky, které v létě ve svobodě někde ve stínu byly vystaveny, potahují se záhy zeleným, mazlavým povlakem, který znesnadňuje

vysychání balu kořenového. Nehledě ani k ošklivému vzezření, je již k zamezení uvedeného nutno hrnky častěji omývati.

Některé rostliny s masitými kořeny, pak dužnatými, šťavnatými a tlustými listy a stvoly — tak zvané succulenty na př. Aloe, kaktusy, mesembryanthema, crassuly a pod. — snášejí velmi mnoho sucha. Tím však nebudiž míněno, že nemají se vůbec zalévati, jak to mnozí o kaktusech myslí.

Rostlina, která je skutečně vyschlá, musí však též svoji dávkou vody řádně dostati, zalejme ji tak, až voda spodem

Obr. 22. Nádvi k zalévání, mytí, kropení a stříkání potřebné.

prosákne. Některé hrnky je radno přejíti dva i třikráte, neboť příliš vyschlý bal kořenový od hrnku se někdy odlučuje a voda mezerou uniká, aniž by se do vnitř dostala. Přeschlé rostliny je též dobře postavit do misky s vodou, aby nejen shora, ale i zdola navlhly. Nevypitá voda z misky musí se pak vylíti — nejdéle za 2 hodiny.

Nemenší důležitost vedle zalévání má též stříkání rostlin; škoda, že nelze kropení v té míře ve světnici prováděti, jako zahradník ve skleníku; větším stříkáním utrpěl by nábytek značně. Kde to však jen trochu možno, kropme. Stříkání má jaksí nahraditi blahodárný účinek rosy venku a přivádí vlhký vzduch do okolí rostliny. Varujeme však chtít nahraditi zalévání kropením, kteréž pouze rostlinu osvěží, ale neuživí. Nejlépe je napřed zalíti a pak pokropiti — nikdy ne naopak, aby některá rostlina nezůstala nezalita. Ku stříkání ve světnici dopo-

ručují se zvláště drosophory či rozprašovače, kterými rozšiřuje se jen slabý proud vody. Kde vůbec není možno kropiti, tam nutno napomáhati častějším omýváním listů.

3. Teplo a větrání.

O vlastním vyhřívání prostor ku pěstování rostlin určených nedá se mnoho říci; vytápění neplatí rostlinám, nýbrž světnici a proto jest se jí podříditi zvyku majetníka. Ze všech výhřevných aparátů jsou železná kamna pro rostliny neškodlivější. Nejlépe je, může-li se místnost s rostlinami vyhřívati z vedlejší místnosti. Při větších mrazech nesmí se v podobných případech nikdy dvéře na noc uzavřítí, aby teplota náhle pod bod mrazu neklesla, v nejhorším případě lze si pomoci, dá-li se do místnosti, již nelze přímo vytápěti, na noc rozpálená cihla nebo

Obr. 23. Kávovník.

kámen. Chováme-li rostliny za okny, nesmíme nikdy na noc vnitřní okno zavřítí, aby nás mráz nepřekvapil.

Nejlepší teplota je tak 8—10 st. R., neškodí však, klesne-li za noci na 4 st. Buďme však vždy toho pamětlivi, že rostlina, byť i ve svobodě byla vytrvalá, v pokoji schoulostiví a pak záhy při nízké teplotě zmrzne. V salonech, které nejsou určeny přímo k obývání a kde se topí skoro jen rostlinám, tam nechť drží se teplota 12—14 st. R., za noci pak 8—10 st., což postačí všem tropickým rostlinám úplně. Méně teplé rostliny vyžadují

teploty 8—10 st. R., za dne a 6—8 st. za noci. Před vyšší teplotou musíme každého varovati, neboť škodí všem rostlinám bez rozdílu. Stalo-li by se, že by se místnost přetopila, pokropme ihned rostliny vlažnou vodou; při delším topení je vůbec kropení velenutným.

Ač každému je dobře známo, že rostliny v uzavřených místnostech postavené čerstvého vzduchu nevyhnutelně

Obr. 24. Datlovník (Phoenix).

potřebují, přec právě těm rostlinám, které vězněny jsou v tmavém děsném koutě, se ho nejméně dostává. Nedostatek vzduchu způsobuje vyčouhnutí rostlin, bezohledný, silný průvan pak zhynutí. Zvyk náhlého střídání vzduchu a tepla dlužno rozhodně pokárati.

Bezohledné otevírání dveří a oken při čištění světnic,

v nichž rostliny stojí, budiž pokud možno zamezeno, neboť nejen, že náhle do světnice vnikající chladný vzduch rostlinám značně škodí, ale i zvednutý prach se na rostlinách přehojně usazuje. Vzduchování mělo by se jen tehda díti, když venku je táž teplota jako ve světnici, v zimě pak ať obmezí se pouze na otevření jednotlivé vyblídky. Místnosti ku přezimování určené nechť se vzduchují, jakmile teplota venku dosáhla 3 st. R. Při trvale vlhké povětrnosti vzduchujme tím pilněji, při tom však trochu přitápějme. Čím více blíží se doba jara, tím více má se vzduchovati. Za

trvalého tepla nechávejme okna celý den otevřená, po případě i v noci. Za všech okolností i v létě dbejme úzkostlivě o to, aby při vzduchování nepovstal průvan, čímž vznikají nejen různé choroby, ale dostavují se i různé škůdcové, zejména mšice.

4. Ořezávání, přivazování a čišťení.

Vystavení rostlin v letních měsících do volné svobody — pokud tomu okolnosti dovolují — je nepopíratelným dobrodiním pro každou rostlinu, která delší čas zimy v uzavřené, suché, nedosti osvětlené a často i příliš teplé a nevětrané místnosti trávila. Je sice celá řada rostlin, které, poslouží-li se jim náležitě, na světuici si tak zvyknou, že se jim tam i lépe daří, je jich přec většina, které potřebují osvěžení ve volné prostora. Bohužel, že ne vždy možno příhodného to místa takového si opatřit. Místo takové musí býti před ostrými větry a průvanem chráněno a polostinné nebo aspoň výslunné,

Obr. 25. *Pandanus utilis*.

ježto stín se dá vždy sprostředkovati, nikdy však výsluní. Pro část rostlin stačí prkénko před oknem, v mnoha případech i veranda neb balkon. Máme-li volné místo ve svobodě nestavme rostlin nikdy hustě, aby se mohly rozkládati, a nerušeně růsti. Venku nestavme rostlin nikdy na police, neboť tam příliš vysychají a trpí větrem. Pokud jen to možno, zapusťme hrnky do písku, popela nebo mechu; chránění hrnků před prudkým vyschnutím je jednou z podmínek zdárného pěstování. Stelage jsou jen v tom případě výhodné, mají-li vysoké okraje, aby mohlo se na ně dostatečné množství písku k zapuštění hrnků nasypati.

Největší část rostlin, vynesných z jich zimních útulků mívá nepřírozně vzrostlé, jak se říká vyčouhlé výhony, které na vzduchu neb slunci ihned vadnou a usychají. Proto je nejlépe takovou práci předsevzít za pochlumného počasí. Za deštivě povětrnosti zvykají si podobné rostliny na změněné poměry nejlépe. Velkolisté rostliny pro zahradu určené — napučené nebo ze semen docílené

Obr. 26. Lykaste Skinneri. (Orchidea).

— jako Canny, Caladie, Ricinus, pak takové s mladými jemnými výhonky jako fuchsie, heliotropie, hortensie, lantany, musí se nejprve do stínu a pak teprve na méně kryté místo vystaviti. Vůbec počnejme si vždy při vydávání postupně tak jako při ukládání na zimu.

Máme-li přechodní místnosti, možno nám s vynášením tím dříve započítí. Tvrdé rostliny jako Aucuba, Agave, jehličiny, Evonymus, filky, oleadr, Ilex, granátovník, vavřín,

vavřín třešňový, Viburnum, křovité azalky, Rhododendrony, Yuccy atd. možno již v březnu — ba někdy dokonce v únoru — na taková přechodní místa vystaviti. Vynesením nejtvrďších získáme místo pro jemnější, které teprve potom více rozestavíme a povlovně přenašíme. Vynesení všech rostlin do svobody nebudiž nikdy před koncem května předsevzato.

Valná část rostlin — mají-li jen poněkud jakéhosi tvaru nabyti — vyžaduje přispění řezem. Chceme-li na př. vytvořiti nějaký kůmek, musíme spodní větve až do jisté výšky odejmouti.

U některých rostlin musí se výhonky zkrátiti, někdy až do starého dřeva seřezati. Rostou-li jednotlivý výhon rychleji než ostatní, dlužno jej buď zaštipnouti nebo hlouběji seřeznouti. Odejmutím špičky nutí se spodní oko k vyrašení, vytvořuje se tudíž místo jednohovýchonu^{2—6},

Obr. 27. *Pelargonium hederacolum*.

rostlina stává se tím košatější. Vždy zelené rostliny seřezávají se jen mírně, odnímají se jen špatně rozložené, proschlé větevky, a špičky se pouze zkracují. Za to však u rostlin list shazujících jako u Fuchsii, Lantan, vanilek, se na jaře před vyrašením větve do poloviny dle žádoucího tvaru seřezávají. Rostliny od dola košaté nutno již jako mladé řízky zaštipováním do žádoucího tvaru nutiti. Chceme-li velké rostliny seřezati, učiníme tak před aneb po přesazení. Všechny rostliny seřezávají dle jediného pravidla je nemožno, k tomu patří též studium života rostliny, neboť mnohé rostliny kvetou jen na špičkách a tak odstraněním jich připravili bychom se zároveň o květy; jiné opět kvetou jen tehda, když se důkladně seřezají.

Mnoho je též takových rostlin, které nejsou s to bez podpory vzhůru růsti a proto musí se uměle vzhůru vésti. Málo kde však vidíme správně vedenou rostlinu, obyčejně vypadá taková rostlina jako otěpka. Často se váže bez potřeby, ježto panuje domněnka, že ku každé rostlině patří hůlka. Pravidlem budiž vyvazovati k hůlkám jen takové rostliny, které opravdu bez podpory by neobstály; všecko nepřirozené přivazování je nemístné. Rostliny, které pod-

Obr. 28. Reseda vonná.

pory nutně vyžadují, přivazujeme hned z mládí, nikdy ne až zakrní a se zkríví. Přivazování dvou

větví jediným úvazem dlužno se vyhnouti. Úvazek buď vždy tak umístěn, aby ho byl o co nejméně zřítí a aby listů neporouchal. Hůlka nebudiž nikdy delší rostliny a také nepřilíš tlustá. Oškli-

vě vyjímají se hůlky natřené

světle zelenou barvou a opatřené bílou, žlutou neb červenou hlavici. Takové sbarvení s rostlinou nikdy neharmonuje.

Ku všelike péči o rostliny patří též čistota. Nehledě ani k tomu, že pošpiněná rostlina málo ladně působí, má nečistota příliš špatné účinky na zdraví rostlin, poněvadž zamezuje přístup nejdůležitějšímu činiteli — vzduchu — v jeho funcích. Tím více čistoty je potřebí u rostlin ve světnici chovaných, ježto tyto prachem, kouřem a sazemi více trpí, než rostliny pěstěné ve skleníku neb na svobodě. Opomíná-li se občas prach s listů setřítí, žloutnou a časem opadávají.

Z drobnolistých drsných rostlin odstraňuje se prach

pomocí měchu, štětce neb pérového oprašovače, načež se pokropí. Listnaté rostliny s hladkými pevnými listy čistí se opatrným umýváním měkkou houbou, vlněným neb hedvábným hadříkem s dostatečným množstvím čisté vlažné vody. Po umytí se rostliny vždy studenější vodou opláknou. Umývání je neméně nutným k zamezení vzniku škodlivého hmyzu, který se na rostlinách rád usazuje, proto je třeba nejen listy ale i větve a kmínky důkladně čistiti. K úhlednosti i dobrému zdaru rostliny přispívá též čištění květníků, které čím jsou starší a ve vlhkém vzduchu stojí, tím častěji musí se umývati.

V. Choroby rostlin a škodlivá zvířata.

Z nemocí, jimiž rostliny ve světnici nejčastěji bývají zachváceny, je nejobyčejnější hniloba kořenů. Zavinuje ji hlavně přílišné, vůbec chybné zalévání a tím povstálé zakysnutí země; často jsou též žížaly neposlední příčinou. Častější nemírné vyschnutí kořenového balu má rovněž zkázu kořenů v zá-pětí. Zavčasné přesazení do menších hrnků, ořezání onemocnělých kořenů a mírné opatrné zalévání jsou jediné prostředky k zachránění napadené rostliny, ne vždy však mívá to kýžený výsledek.

Stává se nezdědká, že rostliny listy svésují. Dvoji mohou toho býti příčiny, buď přílišné sucho, které se však zalitím záby napraví, nebo přílišné mokro, které je začátkem choroby kořenů, kterýžto případ je horší. Dost často podaří se několikeronásobným zalitím teplou vodou (40—50 st. R.) rostliny zachrániti. Vybrátím ztrácí se v zemi kyselost a kořeny povzbuzují se k nové čin-

Obr. 29.

Obr. 30.

Thrips čili puchýřnatka.

nosti. Po vychladnutí vyndá se bal kořenový z květníku a nechá se trochu proschnouti, hrnek se mezi tím důkladně vně i zevně vymyje a osuší.

Blednička či žloutenka pochází jako mnoho jiných nemocí rostlin jen následkem hniloby kořenů a záleží v žloutnutí a vůbec blednutí listů. Zjev tento je zcela jiný než blednutí mladých listů vyvinuvších se v nedostatečném světle neb sežloutnutí vyhladovělých

Obr. 31. *Mimulus* velkokvětý.

rostlin. Žloutenka pozná se nejlépe tím, že, ač někdy i celý list bledne a pak žloutne, zůstávají nervy a žilky tmavými. Nezakročí-li se zavčas náležitými prostředky, odpadávají listy a rostlina je ztracena. Než choroba přílišně pokročila, pomáhají tytéž prostředky jako při hnilobě kořenů.

Hniloba stvolu je, jak jméno již naznačuje, chorobou, při níž stvol či kmínek rostliny těsně nad zemí uhnívá, kdežto kořeny a boření části rostliny zdají se býti úplně zdravými. Dracaeny bývají nejčastěji touto nemocí napadeny. Nepozorné a násilné otrhávání listů a všeliké poškození kmene je příčinou choroby.

Přepadávání či spála je choroba, kterou nejvíce azalky, eriky a calceolarie trpívají; povstává zapálením, když sluncem rozpálené květníky náhle se zalejí, nebo když se po přílišném vyschnutí hojně zalévá. Onemocnělé rostliny nedají se vůbec zachrániti.

Na různých ve světnici chovaných vyskytuje se dosti často jakási plíseň mana růží zvaná; rostliny zachvácené sice neumírají, ale trpí značně. Listy i větve bývají jakoby povlékнуты moučnatou plísní, rostlina nabývá truchlivého vzezření, větvičky se zkrucují a listy kadeří, zkrátka po kráse je veta. Zakročí-li se dosti brzy s posypáváním sírovým práškem, dá se postup někdy zastaviti, jinak ale nezbyvá než všechny napadené výhony odřezati a spáliti a zbylé části umýti.

Obr. 32. *Begonia maculata*.

Mezi zvířectvem mají rostliny mnoho nepřátel. Zvláště jsou to mnohé druhy hmyzu, které se velmi nebezpečnými stávají a mohou i tomu nejoddanějšímu milovníku chutku pěstování rostlin odniti.

V první řadě jsou to mšice, které mnoho nešvaru způsobují. Slovem rostlinná veš vyrozumívají milovníci celou řadu různých živočichů, vlastní mšici listovou (*Aphis*), mšici vlnatou (*Coccus*), červce či mšici šitkatou (*Aspidiotus*) a mšici terčovou (*Lecanium*). Dle toho, na čem žije, bývá ještě každý druh úle rostliny zvlášť označován, tak mšice růžová, mšice kameliová, červec oleandrový a myrtový a t. d. Všeobecně se myslí, že nedostatek čerstvého vzduchu podporuje vznik a rozmnožování těchto škůdců. Ve skutečnosti však napomáhá vzniku mšic nej-

vice náhlé větrání na jaře. Pokud mšice nenabýly převahy, hleďme se jich zbaviti stíráním jemným štětcem. Z drobnolistých rostlin zbudeme se mšic, když rostliny do nějaké vikem opatřené bedny vložíme a do této vpouštíme příhodným otvorem tabákový dým. Není zde míněno jen kouření z dýmky, nýbrž spalování tabáku a prášku proti hmyzu na pánvi, která se s rozžhaveným dřevěným uhlím může pod bednu vložit. Ponecháme-li rostliny asi hodinu účinku kouře, zhynou jistě všechny mšice; rostliny pak důkladně postříkáme, až vše je promočeno a umyto.

Mšice vlnatá, která se nejraději do užlabí listů a větvi usazuje, je rovněž ve světnici velmi nemilým hostem. Zbavíme se jí vyškrábáním a vyčistěním štětcem, což častěji nutno předsevzítí.

Hůře je zbaviti se na rostlinách červců štítkatých. Nejčastěji bývají napadány tvrdé akacie, kaktusy, brečťan, vavřín, palmy, oleandr, pomerančovník, myrta, ilex a pod. Velkolisté rostliny čistí se malým kartáčkem (zubním), načež se celá rostlina mýdlem umyje a pak vystříká. Provádí-li se čištění pečlivě, zbavíme se záhy škůdců; zvláštní pozornosti vyžadují užlabí větvev, kde se hmyz nejraději zahrnížďuje. Rozmnožili-li se červci na drobnolistých přílišně, je lépe rostliny zničiti, neboť úplné vyhubení hmyzu je zbola nemožné. Stejných prostředků užívá se též proti mšici terčové, která hlavně na rostlinách ananasovitých se vyskytuje.

Jedním z nejnebezpečnějších hmyzů je puchýřnatka (Thrips). Malé — pouhým okem málo zřetelné — zvířátko zdržuje se nejvíce na dracaenách, ficusech, azalkách, kameliích, fuchsích, kapradinách a pod. Zvíře zdržuje se na spodní straně listů a dává na jevo svoji přítomnost rezavě hnědými skvrnami na rubu listů. Účinek těchto zvířátek je opravdu děsný, pustoší rostlinu tak, že následkem porušení životních orgánů churaví a hyne. Při koupi neb podobném získání nových rostlin budme vždy opatrní a prohlídněme si vše dobře, není-li žádná puchýřnatkou napadena, ježto by se v několika dnech i ostatní rostliny nakazily. Časté mytí, zvláště na spodní straně listů, kouření tabákem a práškem proti hmyzu jsou jediné

prostředky ku zničení těchto škůdců. Drobnolisté rostliny, jako azalky, je nejlépe namočiti do rozdělané hlíny a ponechat je tak po 10—12 hodin, načež se hlína setrese a rostliny dobře vystříkají. Prostředek tento je velmi dobrý, hmyz se udusí a rostlině to nijak není ku škodě.

Roztoč či červený pavouk je neméně nebezpečný, neboť rozmnožuje se v suchém, teplém ovzduší světnic neobyčejně a ušetří jen málo kterou rostlinu. Toto rovněž sotva oku zřetelné zvířátko je červenavě hnědé nebo žlutavé, pohybuje se velmi rychle a potahuje celý povrch listů plstovitou pavučinou. Roztoč napichuje listy, čímž tyto žloutnou a pozvolna odumírají. Časté mytí, hlavně na spodní straně listů, odvarem tabáku a mýdla, poprašování sírovým prachem a časté kropení jsou jediné prostředky ku zbavení se této neřesti. Ve vlhké atmosféře neobjevuje se roztoč nikdy tak četně.

Sviňky a stonožky, které jsou tím škodlivé, že za noci hlavně mladé části rostlin ohlodávají, nevyskytují se ve světnici tak často jako ve skleníku, patrně jim suchý vzduch nijakž nesvědčí. Chytáme je do vydutělých mrkví, brukví a řep, které mezi hrnky klademe; každé ráno musí se pastě tyto prohlédnouti a vyklepati.

Konečně buď vzpomenuto též dešťovek. Škoda, kterou rostlinám způsobují, záleží hlavně v tom, že otvory na dně hrnků ucpávají, následkem čehož rostliny nemírným vlhkem churaví, ježto voda při zalévání nemůže odtékat. Žížal netrpíme nikdy v květníku a hledme se jich co nejdříve zbýti. Překlopíme-li rostlinu a sejmemeli hrnek, podaří se nám vždy záhy žížalu na povrchu kořenového balu najíti a vytáhnouti. Při velkých nádobách, kde nedá se vyklopení vůbec provésti, pomáhá zálivka na 40—50 st. R. ohřátou vodou, ve kteréž byly před tím listy ořešáku mořeny; žížaly hned po tom objeví se na povrchu a musí se odstraniti. Při přesazování buďme rovněž dbalí, aby v starém balu kořenovém žížala nezůstala a též s novou zemí do květníku se nedostala.

Květiny umístěné před okny padají často za oběť žravým housenkám různých motýlů. Nejhorší je zelená neb žlutavá housenka běláška zelného, která nejraději

listy řeřišnice, resedky, fialy okusuje. Tu pomáhá pouze bedlivé sbírání. Letní fialy trpívají malounkým lesklým skákavým broučkem — dřepčíkem, kterého se zbavíme vyfukováním práškem proti hmyzu.

VI. Rozmnožování rostlin.

Množení rostlin ve světnici obmezeno je na stupeň nejmenší, neboť světnice není k tomu nikdy dosti způsobilou větší počet napěstovati, a též mnoho je takových,

Obr. 33. Begonia Froebeli.

které za žádných okolností ve světnici rozmnožiti se nedají. Pravý milovník má však vždy velké potěšení, může-li si tu neb onu rostlinu rozmnožiti. Upozorníme zde pouze na takové metody, které skutečně ve světnici ku cíli nás dovedou a snadněji se provéstí dají.

Množení semenem je to nejjednodušší a nejpřirozenější i přec hodí se pro světnici co nejméně. Ve světnici není nikdy příhodného místa k výsevu; pouze okno se k tomu hodí. Ostatně zabírá setí velmi mnoho místa a to na útraty vlastních světničních rostlin. Aby semeno náležitě vzešlo potřebuje tepla, vlhka a stínu, pročež musíme se ve světnici o to postarati, aby zabráněno bylo vlivu suchého tepla z kamen, čemuž nejlépe odpovídá, postaví-li se hrnky oseté do uzavřené skříně na okno. Nejčasnější výsev dlužno na nejmenší mtru obmeziti, pozdější neposkytuje již tolik obtíží, poněvadž možno nádoby oseté i do jiných místností postavit a za pěkného počasí, zejména nádoby s letními květinami — na čas nebo trvale do svobody vystaviti.

Setím rozmnožují se všechny jednoleté a i dvouleté květiny; rostlin tvrdých je již počet obmezenější k. p. acacia, abutilon, cyclamen, gloxinie, begonie, mimosa, primule, pomorančovník a pod.

Z pravidla seje se vše na jaře a počneme s některými druhy již v únoru. Jedinou výminkou v době výsevu jsou cinerarie a čínské primule, které se sejí v květnu nebo červnu. V červenci sejí se pak ještě macošky a podobné květiny, jež se pro příští jaro připravují.

K setí běrou se květníky, misky osevné, nebo nízké truhlíčky. Při setí počínáme si následovně: Do nádoby vloží se na dno kromě střepin ještě malá vrstva písku nebo malých kaménků, načež se prostora drobně prosátou

Obr. 34. Crocusová pyramida.

prstí doplní tak, aby povrch po urovnání a mírném stlačení byl asi o 1 cm. níže okraje nádoby. Volba země závisí na druhu setých rostlin, musí ale vždy s pískem býti smíšena. Pro rychle klíčící letní květiny běře se kompostní zem, trvalé hrnkové rostliny sejí se do vřesovky nebo listovky. Zem budiž vždy zpředu dosti vlhká, aby nebylo nutno často zalévati. Semeno budiž jen řídce rozhozeno, zejména při jemném semenu třeba si opatrně počínati, aby nebylo příliš hustě vyseto. Velká semena, jako ricínus, tropaeolum, canna, buďtež vždy na 2—3 cm. od sebe kladena. Rozseté semeno posype se jemně prosátou s pískem smísenou lehkou prstí a sice tak, aby nad každým semenem byla vrstva asi tak silná jako zrno samo. Zcela jemná semena se vůbec nezasypají. Povrch se pak slabě přimáčkne a lehce pokropí. Voda k zalévání užívaná budiž vždy na 25—30 st. R. ohřátá.

Oseté květníky nesmí nikdy vysechnouti, ani na povrchu země ne! Než i přílišné mokro, trvalo-li by déle, výsevu by uškodilo. Setbu dlužno tudíž stále na zřeteli podržeti; při svitu slunce přistíniti. Dobře se osvědčuje jemným semenem oseté hrnky napájeti postavením do misky s vodou, semeno se tak nevyplaví, jako při zalévání koněvkou. Aby povrch země přílišně nevysychal, je dobře povrch nádob sklem přikrýti; tabulky dlužno však každodenně otírat, aby odpařená vláha zpět nekanula.

Hrnky oseté postavíme pokud možno do příhodného truhlíčku a propeme mezery mechem, truhlík pak přikryje se tabulí skla; tím zmenší se škodný vliv suché teploty. Kdo jen málo semene vysévá, tomu stačí, zasype-li hrnky jen z pola zemí, aby rostlinky měly ještě dosti prostory a tabulky skla se pak přímo na hrnek položí.

Jakmile rostlinky vzešly, vyžadují více vzduchu a světla, opomeneme-li toho, prodlouží se přílišně, snadně přepadávají a uhnívají. Tím však není řečeno, aby se sazeničky ihned slunci a průvanu vysadily, neboť jen zvolna pouští se na ně slunce i vzduch. Nejprve se tabulka po jedné straně nadzvedne, pak se na chvíli sejme, až se pak zcela na noc odstraní. Špatně pochodí ten,

kdo vzešlé rostliny náhle do studené místnosti přenese nebo na otevřené okno postaví, což smí se státi až po náležitém sesílení. Když počne vzduchování, zalévá se hojněji, vždy však pozorně.

Co zde pověděno, vztahuje se výhradně na obyčejnější lehce klíčivé květiny. Jinak má se to však s velkými tvrdými semeny palem, jehličin a cizokrajných vždyzelených křovin. Semeno palem klade se do drtin z měkkého dříví; drží se stále vlhce a staví se na kamna. Dobře osvědčuje se tvrdá semena napilovati, ne však tam, kde je klíček, aniž příliš hluboko. Též několika-denní močení semen takových ve vodě uspíší klíčení. Jiná tvrdá semena, která zvolna klíčí, seji se do vřesovky a to dosti hluboko a staví se na méně světlé místo, kde by se však na ně nezapomnělo.

Vzešlé semenáčky musí se záhy přesaditi. Není však dobře malé rostlinky ihned jednotlivě do hrnků rozsazovati, dříve mají se přepíchati, což je asi tolik jako přesazení v časném mládí na husto pohromadě. Čím setí bylo hustší, tím nutnější jest přepíchání. Příliš hustá sadba přivádí jen slabé vyčouhlé rostliny, které tím více hnilobě jsou náchylné.

Cinerarie, calceolarie, gloxinie, rhododendra a pod. s jemným semenem musí již jako zcela malé rostliny se přepíchati — jakmile jich možno pincetou uchopiti — jinak stanou se za nedlouho nepotřebnými. K uvedenému účeli naplní se nádoby jako ku setí; k přepichování používá se malé dřevěné sazečky. Přepichování samo je totéž jako sázení sadby na venek, jenže nutno na zřeteli míti, že zde máme co činiti se zcela mladými rostlinami. Hlavní věcí je, aby kořínek nebyl přehnut nebo zlámán, nýbrž kolmo do dírky byl neporušen vsouvnut, pak mírně na všechny strany přitlačen. Z pravidla sází se vždy trochu hlouběji, než před tím rostliny v zemi vězely. Vzájemná vzdálenost drží se na 2—4 cm. dle vzrůstu druhu. Přepíchané rostliny se potom pokropí a na teplejší místo postaví — na několik dnů mohou se i sklem poklopiti — když pak vzrůst je patrný, počne provětrávání.

Často se stává, že semeno nestejně vzchází a tu je třeba vzešlé rostliny přepíchati a zbylé semeno pak

vlhčeji držeti. Vzešlé rostliny vyžadují na dále co nejvíce světla, aby přílišně do délky nerostly a nevyslábly. Množení dělením je rovněž velmi jednoduché, jednáť se zde pouze o napomáhání přírodě. Oddenek se prostě

Obr. 35. *Lilium Harrisii*.

rozřeže nebo roztrhá, aby se docílilo více samostatných rostlin. Hlavní podmínkou tohoto výkonu je, aby kořeny a celý bal byly co nejméně poškozeny a aby vše bylo provedeno dříve, než se rostlina k novému vzrůstu probudí. Způsobem tímto množí se: agapanthus, některé begonie, calla, cyperus, mnoho kapradín, isolepis, panicum, moraea, aspidistra, clivia, anthurium, canna a pod.

Sem patří rovněž i odtrhování jednotlivých výhonů kořenových, byť se i celá rostlina nedělila.

Vlastní množení kořeny záleží v tom,

že se silnější kořeny určitých rostlin na 5—10 cm. dlouhé kousky rozkrájí, a do země šikmo — tlustším koncem vzhůru — zasadí. Skoro vždy sází se více kořenů do bromady do písčité vřesovky nebo listovky a nádoby staví se na teplejší místo. Rozsazování vzrostlých kořenů nastává teprve po delším čase, někdy až po roce. Tímto způsobem množí se k. p. některé aralie, bouvardie, clero-dendron, passiflora, pelargonie, růže a pod.

Zvláštním rozmnožovacím ústrojím vynikají některé dracaeny a yucca. Z konce kmene vyrůstá kolmo dolů tlustý oddenek, který, když se odejme a v mírně vlhké

zemi v teple drží, po čase výhon vytvoří, z něhož se pak dospělá rostlina vyvine. Někdy roste takový výhon tak silně, že celý kořenový bal z květníku vyzveduje, v kterémžto případě je třeba kousek zděli nejméně 5 cm.

odříznouti a zasaditi — řezem nahoru — bal kořenový pak málo tknutý opět do květníku zamáčknoti. Dobře poslouží řez v obou koncích dřevěným uhlím posypati. Při agave a curculigo pučí z podzemního stvolu dlouhé tenké výhony, které dosáhnouše povrchu země v samostatné rostliny se vytvářejí; ty je třeba pouze v dostatečné délce odříznouti a do květníku zasaditi.

Obr. 36. Kentia Balmoreaana.

Uřízne-li se větévka jistých rostlin, do země neb písku nebo i do vody zastrčí a přiměřeným způsobem ošetřuje, jeví záhy schopnost vytvořiti kořínky a v samostatnou rostlinu se utvářiti. Takové kousky větviček jmenují se všeobecně řízky.

Při množení řízky je nám se těmito pokyny řídit: Do písku nebo země zastrčený řízek budiž častějším stříkáním hořeních částí stále svěžím udržován. Současně buď postaráno o stejnoměrné vlhko půdy. Stínění řízků

při svitu slunce nebo stinné stanoviště vůbec je nevyhnutelné. Uzavření vzduchu poklopením skleněnou nádobou na řízky, aby ovzduší bylo vlhké je zvláště žádoucí. Při dužnatých rostlinách, které mohou nebo i musí zavadnouti, není toho ovšem třeba. Totéž platí

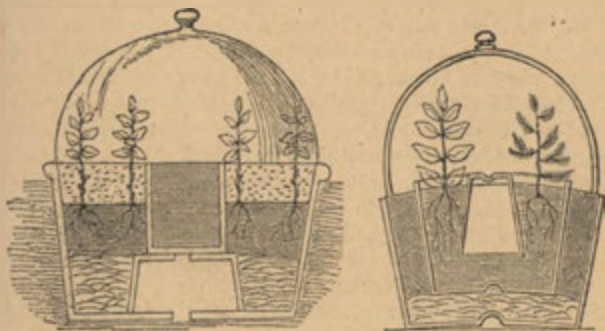
Obr. 37. *Fuchsia triphylla*.

i o pelargoních, které rády hnijí. Teplota buď, je-li to možné, vyšší než ovzduší, v jakém rostlina za normálních poměrů roste. Zvláště dobře působí, upraví-li se zvýšená spodní teplota. Za všech okolností je ale světlo nevyhnutelné.

Důležitou otázkou z daru je čas kdy mají se řízky dělati. Při druhých snadně kořenějících nepadá

okolnost tato tak na váhu, poněvadž takové v každé době dosti dobře se ujímají; jinak je ovšem při rostlinách dřevnatých. Povšechně lze mluvit o dvou periodách, totiž na jaře od února do dubna a pak srpnu. Avšak i v létě daří se množení dosti dobře. Vždy zelené rostliny, které v létě dorůstají a mají v tu dobu ještě dřevo nevyzrálé, množí se pravidelně v zimě od října do března. Fuchsie, vanilky, lantány a pod. množí se nejlépe v únoru a březnu.

K cíli tomu dá se starší exemplář do tepla ke světlu, aby vyrašil, což se v krátce stává. Když pak nové výhonky dosáhly délky 4—6 cm., jsou pro řízků nejzpůsobilejší. Poklopí-li se sklem a drží trochu tepleji, zakořeňují se obvykle v 10—14 dnech. Z pravidla zakořeňují se slabé postranní výhonky dříve než silné. Letní bujný výhon u fuchsii a petunii zakoření se ztěžší, kdežto nepatrný výhonek z jara zakoření v krátké době. Zelinné výhonky zakořeňují vůbec rychleji než dřevnaté, z těch

Obr. 38. Množení jemných rostlin z řízků pod zvoncem.

pak příliš tvrdé nejbůře. Prvnější jsou vůči přílišnému vlhku nedůtklivy, lehce hnijí, libují si však v značnější teplotě, rovněž nechťi býti příliš hluboko ptečány, čemuž i u jiných rostlin jest se vystříhati, vyjma takových rostlin, které ze stran lodyhy kořeny pouštějí jako břečťan, voskovka a verbená.

Dřevnaté rostliny zakořeňují se ve světnici jen ztěžší; zkušenost učí, že řízků kol stěn květníku strkané ještě nejlépe koření. Z té příčiny dává se do většího květníku jiný menší, aby tím více místa se získalo. Slovem dřevnaté vždyzelené rostliny vyrozumíváme azálky, aucula, camelie, diosma, vavřín, myrty, pittospora a pod. Řízků od takových rostlin vyžadují až 6 měsíců k zakořeňování.

Vyžadují jen mírného tepla. Nejlepších ještě výsledků v takových případech lze docílit, přepichují-li se řízky každé 4 týdny do čerstvé země nebo písku; vždy buď však země táž jako dříve.

Ku řezání řízků použito budiž vždy ostrého nožíku. Řízek vezme se mezi palec a ukazováček levé ruky tak, aby řez na palci byl podepřen. Řez buď celistvý, trochu šikmý; řízek nebudiž nikdy na ráně rozmačkan. Při většině řízků vyvinují se kořínky nejsnadněji z kolínek a míst pod očkem, proto se vede řez vždy těsně pod očkem, aniž by se však tomuto ublížilo. Délka řízků řídí se dle velikosti a síly větví a dle vzdálenosti oček od sebe. Dle toho řezou se i řízky velmi různě, mezi 5 až 15 cm. Pokud řízek přijde k zapíchnutí do země, musí se všech listů zbavit. Jedinou výminku zde činí zcela tvrdé rostliny camelie, ilex, vavřík, pitosporum, které zakořeňují lépe, ponechají-li se jim všechny listy netknuté. Povšechně jest však prospěšno ponechati vždy co nejvíce listů na řízku, neboť tyto podporují jednak tvoření kořenů a brání vzniku hniloby. Je-li řízek příliš dlouhý, odřízne se mu špička. Jinak se však tato ponechá; za všech okolností budiž se však vyhybáno všem květonosným pupenům; nelze-li jinak, nutno všechna poupata bez milosti odřezati. Důležité je voliti za řízky vždy jen normálně vyvinuté výhony. Listy buďtež vždy čisty a všebo škodného hmyzu prosty, aby předem bylo vzniku plísni zamezeno.

Zajímavé je množení od listů, které je však jen na málo rostlinných druhů obmezeno. Hlavně begonie, pak gloxinie a peperomie množí se tímto způsobem. U gloxinie zapichují se jednotlivé listy se stopkou uříznuté touto do písku, při ostatních klade se prostě list ploše na písek, žebra se tu a tam naříznou a pak malými dřívky k zemi připevní. V teple, v uzavřeném vzduchu vyvinují se záhy z žeber jednotlivé malé rostlinky, které si současně kořínky vytvářejí. Ze všech zemin osvědčil se nejlépe pro všechny řízky ne příliš jemný vypraný písek co nejlépe, vzdorujef nejdéle zakysnutí a vzniku plísni.

Vlastní zastrkování řízků podobá se přepichování semenáček. Pro zelinné řízky dělá se do písku dřívkem

tenká dirka, do níž se řízek zastrčí a prsty přimáčkne. Tvrdé, dřevnaté řízky nepotřebují předpíchování, tím pevněji se však přimáčkují. Co do prostory je nejlépe píchati tak, aby se řízky listy na vzájem netísnily. Jednotlivý řízek buď jen tak hluboko zapíchnut, a by neupadl. Po zapíchání se řízky mírně postříkají, což však při lehce hnijlících řízkách (kaktusech) zcela odpadá. Řízky rostlin tučnickových (succulenty) nechávají se po několik hodin na vzduchu ležeti, aby řez zasechl, načež se do zcela suchého písku zastrkují.

Je též několik rostlin, které ve vodě dobře kořeny vypouštějí, ježto však tyto vodnaté kořeny po zasazení do země rády uhnívají, není způsob ten tuze oblíben. Nejlépe ještě prospívají ficus a oleandr. Silné, zdravé, ne příliš krátké výhony seříznou se jako obyčejné řízky, nechají se trochu vykapati, načež se řez šátkem otře a řízek se prostě zastrčí do láhve naplněné měkkou vodou. Láhev se v hrdle ucpe, aby se zabránilo rychlému odpařování vody, do této pak vloží se několik kousků dřevěného uhlí, aby voda nezahnívala. Láhev staví se na okno teplé světnice ne tuze na slunce. Nejlepší dobou je i zde jaro. Oleander zakoření dosti záhy, gumovník pak potřebuje dosti dlouho. K zasazení do hrnku smí se teprve tehdy přikročiti, když již se vyvinulo dosti kořenův. Aby se kořeny zbytečně neporouchaly, je nejlépe láhev rozbít. Sazení vyžaduje velké pozornosti, aby se křehké kořínky nepolámaly. Z prvu musí se hojně na 30 st. R. ohřátou vodou zalévati, aby rostlinka novým poměrům snadněji zvykla.

Všecky řízky požadují nepřetržitou pozornost, jež záleží ve stříkání, stínění, větrání, osušování příklopu a čistění. Dle vládnoucí teploty stříká se jednou nebo i vícekrát. Při řízkách zvoncem přiklopených častěji stříkání odpadá. Po postříkání nesmí se poklop ihned přiložiti, nýbrž teprve po hodině, když řízky opět trochu oschly. Před palčivým sluncem chrání se květníky přikrytím papírem neb šatem. Řízky pelargonii a tučnolistých rostlin nemusí se stíniti. Když řízky počínají pouštěti kořínky, což dle vzrůstu je patrno, nutno přiklopené zvolna na vzduch uvýkati, což děje se nadzvedováním příklopu.

Na zvoncích a tabulkách se usazující rosu nutno každého dne z rána šatem náležitě vysušiti, neboť kapky takové rády způsobují hnilobu. Jakmile nějaký list z řízku odpadne, musí se ihned odstraniti; totéž platí i o nahodilém zplesnivění některé části rostlinné.

Když řízky se zakořenily a dosti otužily, přikročí se k rozsazování do malých hrnčků. Při množení jarním je toto rozsazení nevyhnutelným, při množení pozdějším může se to až na příští jaro poodložiti. Možno-li na nějaký čas řízky do uzavřené místnosti postavit, je to pro ně jen s prospěchem.

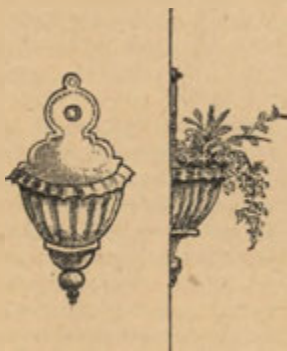
Povšimnutí zasluhuje též množení plných, ušlechtilých karafiátů, tak zvané háčkování. Výhonky blíže země se v spodní části naříznou, rozchlípí a háčkem k zemi připevní a dobrou prstí zahrnou. Po 6 až 8 týdnech dostane odnož v rozříznutém místě kořeny a může se nadobro odříznouti a do hrnku zasaditi.

VII. Užití rostlin visutých, opletavých a vodních.

K nejzajímavějším zjevům světa rostlinného patří dozajista rostliny pnoucí, visuté a šplhavé. Jsou ozdobou nejen světnic, chodeb, schodišť, předsíní, oken, balkonů a verand, nýbrž i každé zahrady. Jak krásně vyjímá se plamének, kozí list, loubinec, wistarie a t. d., oplétají-li jich výhony stěny a sloupovi, kol oken až ku střeše se vinouce!

Pro milovníka je důležité rozeznávat, co vlastně je rostlina visutá a co popínavá, zda totiž větévky svěšuje nebo po nějakém předmětu vzhůru šplhati se snaží.

K umístění visutých rostlin je visutá váza či ample

Obr. 39. Consola.

nejpřiměřenější nádobou. Rostliny tam příhodné nechť honosí se lehkým ozdobným vzrůstem, nechť mají jemné vždy níci výhony, které by přes okraj nádoby stejnoměrně splývaly. Ample zhotovují se z různého materiálu, nejčastěji z porcelánu, z pálené hlíny a ze skla i bývají někdy ve velmi uměleckých tvarech provedeny. Bohužel bývá účelnost podřízena výzdobě, tak přirozeně neutrální šedou barvu, která nejlépe k rostlině se přizpůsobuje, nahrazuje pestré zbarvení s pozlacenými ornamenty, praktický, požadavkům rostliny přiměřený tvar musí ustoupiti vzrůstu někdy zcela nepřiměřeným uměleckým tvarům a ozdobám. Nejčastěji bývají ample příliš mělké, tak že zasazený tam bal kořenový nemá nikdy dosti místa.

Největší vadou většiny ampli je, že voda při zalévání na zem kape; tomu odpomáhají pouze poměrně dosti hluboké nádoby, do nichž možno na dno vložit misku, do které by se stékající vlaha zachycovala. Ample z drátu neb rákosu zhotovené musí se před osázením náležitě se všech stran mechem vyplnit, aby hrnek s rostlinou nebylo viděti a tato přílišně nevysýchala.

Má-li rostlinou osázená ample zůstatí trvale krásnou, musí býti též přiměřeně umístěna na světle a kde se k ní pohodlně může, aby se pravidelné zalévání ne-

Obr. 40. Ample s fuchsii.

omeškalo. Do amplí necht se vždy sázejí rostliny již zcela dospělé, aby ihned úkolu jim přikázanému vyhovovaly.

Ku snazšímu výběru podáváme zde seznam příhodných i osvědčených rostlin pro ample ve světnici: *Aeschivanthus*, *Chlorophytum*, *Fragaria*, *Fuchsia procumbens*, břečťan, *Linaria cymbalaria*, *Lobelia*, *Lonicera brachypoda reticulata*, *Myrsiphyllum*, břečťanolisté *Pelargonium*, *Saxifraga sarmentosa*, *Sedum*, *Torenia*, *Tradescantia* a *Vinca*.

Obr. 41. *Coccothrinax Weddelliana*.

Vedle visutých rostlin měly by se ve světnicích též opletavé rostliny na příhodných místech hojněji pěstovati.

Většina jich je v pěstování dosti skromná, vyžaduje jen zcela nepatrné péče.

Jak snadno dá se okenní výklenek za pomoci opletavých rostlin v milostné zelené loubí přeměnit!

Tam dá se umístiti

celá řada pěkných rostlin, které by jinak upotřebiti a sestaviti se nedaly. Ze všech šplhavých rostlin hodí se k tomu nejlépe břečťan, ježto i za méně příznivých okolností poměrně dobře prospívá. Sotva našlo by se místo, kde by se břečťan nedařil. Velice oblíbené jsou též samostojící břečťanové špalíry tvořící zelenou stěnu zastupující v saloně často úkol španělské stěny neb záclony. Špalíry takové sázejí se do truhlíček, které pro lepší ovládnutí opatřují se nízkými kolečky neb válci; mřížová stěna bývá ku stěnám truhlíčku připevněna.

Jiný pěkný vzor pro opletavé rostliny jsou oblouky z rákosy nebo drátu, spojující dva předměty, na něž se rostliny vinou. Pěkně vyjímá se takový oblouk nad oknem

neb přes dvěře, kol zrcadla neb obrazu nebo jako klenba nad nějakou sochou. Jinak vyjímají se dobře i všelijaké guirlandy z živých rostlin; též mřížoví na schodišti a pod. dá se dobře ve sličnou zeleň opletavých rostlin ukryti. Pro všechny tyto účely hodí se břečťan nejlépe.

Pro léto hodí se do světnice k výše vytknutému cili celá řada rostlin jako: *Pylogyne suavis*, *Cobaea*

scandens, *Maurandia*, *Lophospermum*, *Mikania palmata*, *Ipomoea* a pod. Jakmile však léto pomine, je po vší kráse veta, neboť jen výmínečně některé dají se přes zimu zachovati. Mají-li takovéto rostliny svému úkolu vyhověti, musí již časně na jaře o ně býti postaráno.

Kromě špalíru a oblouků je ještě celá řada přenosných košter ku rozvádění pnoucích rostlin; provádějí se ve všemožných tvarech nejčastěji z drátu neb rákosu. Věnce, vějíře,

oblouky, řebříčky jsou nejčastější podpory pro šlahounovité větve oblíbené voskovky.

K opletení okna zevně hodí se mnoho letních květin, tak *Maurandie*, *Lophospermum*, *Ipomoea*, *Tropaeolum*, *Cobaea* a pod., jež se po drátě nebo šňůře v libovolném směru vedou. Vedle vlastních pnoucích rostlin hodí se k okrášlení nízkého mřížoví na balkonu a pod. ještě květiny s lezoucími stvoly, jako *Petunie*, *Lobelie*, břečťanolisté *Pelargonie*, *Vinca* atd.

Obr. 42. *Scafortia elegans*.

Poměrně dosti rozšířeny jsou též mezi milovníky větší neb menší skleněné skříně, v nichž upravena jakási miniaturní krajinka se skalinami, rostlinstvem, ba i živočištvem. Takové zařízení zove se terrarium. Krajinka taková postrádala by vši přirozenosti, kdyby v ní nebyly umístěny též živé rostliny, a ku podivu, jistá čásť rostlin daří se v nich výborně. V první řadě jsou to kapradiny a plavuně či *Selaginella*. Vedle těchto daří se výtečně drobný *Ficus stipulata*, menší druhy *Maranta*, *Cyperus*, *Isolepis*, mnoho Aroidel a *Bromeliacei*, *Tradescantia*, *Saxifraga sarmentosa*, *Chlorophytum variegatum* a pod.

Úprava terrarií je, pokud se rostlin týče, dvojitá; buď se do skulin mezi skalinami dá trochu mechu a země, do toho se rostlina přímo bez květníku zasadí, nebo se rostlina i s květníkem do mezer zapustí a mechem ucpě. Ve všech případech hodí se pro terraria pouze rostliny ve zcela malých květináčích. Obyčejné terrarium, které bývá sklem kryto, poskytuje dosti dobré podmínky pro vzrůst rostlin v něm umístěných; hůře je to při terrariích zcela otevřených, kamž hodí se jen málo rostlin a i ty po krátkém čase churavějí a hynou. Nejlépe ještě pro takové volně vystavené skaliny hodí se rostliny tučnolisté, jako kaktusy, *Crasuly*, *Sedum*, *Sempervivum*, *Yucca* a *Agave* a též i *Echeverrie*. Upraví-li se do terraria vodotrysk nebo vodopád, zlepší se tím značně i poměry životní pro rostliny, vzduch se jednak osvěží a stane se vlhčím. Veškerá péče o rostliny takto opatřené záleží v občasném přehlížení, zda nikde plíseň neb hniloba nevzniká, a v případném zalití neb pokropení, což ovšem při rostlinách tučnolistých obmezuje se, zvláště v zimě, na míru nejskrovnější.

Týž poměr rostlin k terrariu vládne též při akvariu, neboť tam rovněž rostlinstvo k oživení a okráslení stejně přispívá. I tam daří se jen určitě obmezená řada rostlin, předpokládaje, že jinak vzduchu, světla a tepla se jimi přiměřenou měrou dostává. Rostlinstvo pro okrasu akvarií užívané je v zásadě dvojího druhu; jedno vyžaduje ku svému zdatu něco země na kořenech, jiné pak roste pouze ve vodě. V užším smyslu zovou se prvnější rostli-

nami bahenními, kdežto druhé slují rostliny vodní. Pro rostliny bahenní upravuje se na dně akvaria vrstva jílovité země s písčitou spodinou, nebo pouze z drobného písku. Aby země vody neznečisťovala, dává se na ni malá vrstva malých kaménků nebo hrubozrnného písku, což ovšem může se státi až po zasazení rostlinek. Pokud se množství a výšky země dotýče, stačí skoro ve všech případech vrstva v síle 8—10 cm.

Veledůležitou otázkou je volba rostlin, které by úkolu jim určenému vyhovovaly. Největší část takových rostlin poskytují nám domácí rybníky a tůně, skrovnější je řada tropických rostlin. Z ostříc hodí se *Carex stricta*, *C. limosa*, *C. riparia* a *C. ampullacea*; mají elegantní živě zelené listy a též úhledné květní klasy. Zvláště bujným vzrůstem vyniká *C. riparia*. Též mnoho skřipin (*Scirpus*) a sítin (*Juncus*) hodí se pro akvaria výborně.

Pro velká akvaria dá se též špatka (*Sagittaria*) a žabí lžice (*Alisma*) dobře upotřebiti.

K osázení skaliska v akvariích tak oblíbeného, doporučují se kapradiny (*Struthiopteris*, *Blechnum*, *Asplenium* a *Cystopteris*), jakož i více druhů *Selaginella*, dále kvikla (*Oxycoccus*) a pomněnka bahenní.

Z rostlin volně ve vodě nebo po vodě splývajících uvedeme: *Potamogetony* či rdesty, řebřatku (*Hottonia*), hvězdničku (*Calitriche*), *Salvinii*, voďanku (*Hydrocharis*), okřešky (*Lemna*), růžkatce (*Ceratophyllum*), stolistky (*Miriophyllum*), pak *Azola* a *Pistia*.

Při osazování akvaria rostlinami mějme vždy na mysli, co vlastně chceme v něm chovati, zda živočichy býložravé nebo takové, kteří rostlinám neškodí; má-li kdo v úmyslu dáti do vody též některé dosti úhledné hlemýžďe, tu radíme od nasazování upustiti, neboť tyto měkkýši v krátké době rostlinstvo zničí; často nejsou ani rostliny na skalisku z vody vyčnívajícím před jich žravostí jisty. Jinak je, dáme-li do akvaria pouze rybky, které rostlinám neškodí a rostliny opět jim vodu čistí, nedajíce vzniknouti hnilobě vody.

VIII. Podrobné pěstování.

1. Rychlení rostlin cibulovitých.

Mezi nejoblíbenější zvláštnosti pěstování rostlin ve světnici patří pěstování a rychlení hyacint, tulipánů, narcisků, šafránů a některých příbuzných cibulovitých rostlin. Z hyacint pěstují se hlavně holandské, jednoduché i plné, z tulipánů plné Tournesol a jednoduché

Duc van Thol, z narcisků žlutý plný, z šafránů odrůdy *Crocus vernus*.

Dříve než přikročíme k vyličení pěstování a rychlení, uvepeme zde některé pokyny, které výkonu onomu musí předcházeti.

Hlavní zřetel obrácen buď ku cibuli samé. Kupujeme vždy cibule

Obr. 43. Květ primulky plně kvetoucí. jen z dobře odporučených skladů a nehledíme při tom ani tak na cenu, jako na jakost — laciné zboží je vždy to nejdražší. Naopak zase nedejme se nikdy unést vysokou cenou novotin, ty nemají nikdy takového významu pro milovníka, jako staré, dobře osvědčené druhy. Nejdůležitější ze všeho jest, domoci se druhů ranně kvetoucích, neboť druhy pozdní nedají se naprosto rychleji a hodí se jen pro jarní květeny. Velikost cibulí nepadá zde tak na váhu; některé druhy nenarůstají nikdy do větších rozměrů, kdežto jiné zase bývají vždy nápadně velké.

Všechny cibule nechť jsou do konce září — nejdéle do polovice října — zasázeny. K úplnému prokořenění potřebují cibule 8 týdnů, dříve nemají se nikdy do tepla přenášeti.

Nejpříhodnější země pro cibulovité rostliny sestává ze 2 dílů kypré zahradní země, 1 dílu listovky a 1 dílu písku, a z trochy dřevěného uhlí. Pokud se hrnků týče, hodí se k tomu všechny květníky, hlubší než široké jsou ovšem nejlepší. Pro hyacinty bérrou se tak zvané fialové hrnky, pro tulipány a narcisky pak hrny resedové; pro šafrány rovněž resedové, ale sází se do nich po třech až čtyřech cibulích.

Sázení provedeme takto: Pokryvše díрку ve dně květníku příhodnou střepinou, naplníme hrnek až pod okraj kyprou zemí, na to udělá se prstem uprostřed malá jamka a nasype se tam trochu písku, promíseného s dřevěným uhlím. Pak položí se na písek cibule a stejnoměrně, rovně se do země zatlačí tak, aby až do polovice v zemi spočívala; ostatní zem přitlačí se prsty, aby zbylo dosti prostoru na vodu při zalévání. Zem budiž

Obr. 44. Ficus čili gumovník.

vždy dosti vlhák, aby se nemusilo hned po zasazení zalévati. Takto osázené květníky přenesou se do temné, chladné místnosti, kde nemrzne, do tmavé komory nebo ještě lépe do sklepa. Prospěšno jest, hrnky do písku zcela zahrabati; je-li po ruce příhodné místo v zahradě nebo i na dvoře, tedy zakopeme hrnky tam do země. Asi po 8 tý-

dnech mohou se hrnky vyzvednouti a do teplé místnosti přenést; před tím však je záhodno vyklopením balu o důkladném zakořenění se přesvědčiti. Nezakořeněné cibule nemají se nikdy do příliš teplé místnosti přenášeti; tím větší chybou je, nově zasazené cibule ihned do teplé místnosti na světlo postaviti. U ranných druhů nastává perioda květu po 3—4 týdnech od přenesení do teplé místnosti. Hrnky postaví se na polici, nejlépe mezi okno; pod každý vloží se miska, do které se nalévá vlažná voda, která se později musí slíti, zalévání s vrchu brnků není výhodné. V prvním čase asi dva týdny přiklopují se puky cibulí malými květníky nebo papírovými kor-noutky, ježto by náhlá změna světla dosti škodlivě působila.

Chceme-li mítí hyacinty nebo cibule hodně brzo ve květu, zapustíme hrnky do přiměřeného trubliku do drtin a tento pak stavíme na vlažná kamna, aby se celý obsah dostatečně prohřál. Že země v brnkách i drtiny musí býti stále vlhké, rozumí se samo sebou. Je-li takový trublik opatřen vikem, tím lépe. Při této proceduře má se jediné k tomu přihlížeti, aby trublík nebyl nikdy na příliš horká kamna postaven. Jakmile stvoly květní délky 10—15 cm. dosáhly, je nejvyšší čas postaviti je blíže oken, kde se ještě několik dní před sluncem chrání, načež se na dále bez ochrany ponechají; nyní je hojně světla ku náležitému vybarvení nejvš třeba. O dostatečné vlhko buď však vždy postaráno.

Za všech okolností dbejme o to, aby ani kapka vody při zalévání nevnikla mezi listy do květů, což mělo byhnutí za následek.

Velice oblíbené je pěstování hyacint na sklenicích vodou naplněných. Příhodné láhve ku zmíněnému účelu dostaneme v každém závodu, kde se květné cibule prodávají; vzdor tomu že jich výzdoba je různá, je základní jich tvar stále týž — dlouhá láhev s miskovitě rozšířeným hrdlem naboře. Láhev taková naplní se až po hrdlo čistou studničnou vodou, cibule pak posadí se nahoru, aby se kořenovou korunkou jen spoře vody dotýkala. I tyto cibule na sklenicích staví se zprvu do stejnoměrně chladné teploty a do šera; přenesení jich do tepla smí se rovněž

teprve po zakořenění státi. Strídání vody ve sklenicích je zcela zbytečné, stačí jen když se odpařená voda občas novou doplní. Dobře je vložiti do každé lahve nějaký kousek dřevěného uhlí, což k udržení dobré jakosti vody značně přispívá. Při svitu slunce musí se lahve papírem chrániti, aby kořeny netrpěly.

K nejraunnějšímu rychlení ať v hrnkách nebo na sklenicích, hodí se výhradně druhy jednoduše kvetoucí, plně kvetoucí jsou po výtee druhy pozdní. Jedinou výminku zde činí červená „Bouquet tendre“, která ač plná, je přec rannější, než mnoho jiných jednoduchých. Jako příklad ranných hyacintů uvádíme zde několik jmen: Blanchard, Blondine, La Jolie blanche a Triomph bílé; Aimable, Gellert, Gorres, Homerus a l'ami du coeur červené; Baron van Thyll, Emilius, Eveque royale a Henry le grand modré. Kdo kupuje cibule beze jmen, odkázán je na vlastní pozorování a musí vždy jen ty nejvíce povyrostlé cibule do tepla přenášeti.

Co zde o hyacintách uvedeno, platí bez rozdílu pro všechny ostatní cibulovité rostliny. Tulipány a narcisky snesou jen mírné teplo při rychlení, šafrány pak vůbec nesmí se zvýšeným umělým teplem poháněti. Zvláštní oblíbě těší se šafrány nastrkané do zvláštní homolovité, kolem dírami opatřené hliněné nádoby. Na prkénku vně okna vykvétají všechny cibule co nejlépe. Postaví-li se nakvětlé rostliny do studené místnosti, udrží se v plné kráse mnohem déle než v teple.

Již jednou rychlené cibule nemohou se vícekrát k tomu použiti, hodí se pouze k vysazení do zahrady nebo do hrnku pro jarní květenu, dávají však jen něco málo kvítků. Cibule na sklenicích pěstované jsou zcela nepotřebné.

V květináčích odkvetlé cibule nechají se státi v chladné místnosti, zalévání se povlovně zmenšuje, až když listí sežloutne, dají se úplně vyschnouti. Později se vyklopí, očistí a někam do sucha, ale kde je dosti vzduchu, se uloží, aby se v podzimu silnější z nich zasadily. Měkké, jakoby duté cibule je nejlépe odhoditi, ježto květů naprosto nevytvorí.

2. O palmách.

Imposantní zjev palem činí tyto předáky nejdekorativnějších rostlin příbytkových. Palma je po výtce rostlinou salonní, jaksi aristokratkou v říši rostlinné. Její místo je na květinovém stolku nebo ještě lépe na samostojícím podstavci a to vždy zcela volně, aby nádherné vějíře mohly se na všechny strany nenuceně rozkládati.

Kdo si chceš palmu poříditi, uvaž především, kam ji hodláš postaviti. Četná řada druhů usnadňuje volbu pro

Obr. 45. Begonia plně kvetoucí.

určité stanoviště. Pro světnici chladnou o teplotě 5—10 st. R. hodí se druhy rodů Areca, Kentia, Chamaerops, Washingtonia a Pritchardia; pro teplotu vyšší doporučiti možno rody Chamaedorea, Cocos, Seafortia, Corypha a Latania čili Livistonia, pak Rhipis a Cycas. Datlovník, zvláště druhy reclinata a canariensis jsou co do teploty

nejméně choulstivými a daří se v nízké i vyšší te-

plotě stejně dobře. Nejvyšší teplotu snese Rhipis. Nejchoulstivější všech palem je Latania bourbonica.

Pro květinový stolek jsou druhy kmen tvořící — štíblejšího vzrůstu — příhodnější, tak Chamaedorea, Cocos a Rhipis, kdežto ostatní vyjímají se lépe zcela osamoceně. První dávají se do středu stolku nebo na zadní stranu a obklopují se nižšími rostlinami.

Pokud se pěstování palem týče, mají tyto skoro stejné požadavky. Světlé stanoviště, v zimě mírné, v létě pak důkladné zalévání, časté mytí listů nebo aspoň stírání

prachu a nikdy příliš náhlé střídání teploty jsou ty nejdůležitější požadavky. Studenější druhy žádají v létě více čerstvého vzduchu.

Přesazování není každoročně nutné, stačí odškrábat svrchní vrstvu země a nahradit ji čerstvou. Palmy daří se nejlépe v živné drnovce smíšené s kompostní a trochou písku. Veliké hrnky není radno palmám dávat.

Množení palem děje se skoro výhradně semeny; milovníkům nelze však zabývání se tím doporučiti, trvá to příliš dlouho než semenáč svého charakteru nabude. Nejlépe jest koupiti si již zcela vyvinutou rostlinu. Mladé rostliny mají listy zprvu nerozdělené — neúhledné. Oddělováním kořenových výhonů množi se jediné Rhaps a některé druhy Chamaedorea, rovněž i to je však velice zdlouhavé.

Obr. 46. Svlačec (*Ipomoea*).

Většinou kupují se palmy na podzim, což je však zcela pochybeno; rostlina je příliš bujná a přechod z vlhké atmosféry skleníku — často i se spodní umělou teplotou — do suchého ovzduší světnice je příliš náhlý; palmy mají se kupovati na jaře, aby přes zimu dostatečně utvrdly a vpraví se přes léto mnohem lépe do nových poměrů.

Palmy trpívají nejvíce mšicí a červcem štitkatým; prvnější dostávají se v místnosti teplé a druhý v suché chladné. Časté mytí vodou a mýdlem je to nejlepší. Usychání špiček listů — nejčastěji u *Latanie* — je následek přeschnutí, blednutí listů pak z přílišného mokra.

3. O kapradinách.

Jako palmy rozlišovati dlužno ve dvě skupiny tak i kapradiny co do teploty činí značně rozdílné požadavky.

Druhy rodů *Adiantum* (netík), *Asplenium* (slezinník), *Pteris* (hasivka), *Polypodium* (osladič), *Nephrolepis*, *Balanium*, *Aisophylla*, *Selaginella* (vraneček) a *Cyrtomium* vyžadují stále průměrnou teplotu 8—12 st. R. a umístění po celý rok ve světnici; kdežto venkovské druhy rodů *Aspidium*, *Athyrium*, *Blechnum*, *Asplenium* a *Struthiopteris* mohou se přes léto i před chladné k severu obrácené okno vystavit a na zimu pak — kdy většina druhů listy ztrácí — i do zcela tmavé místnosti uložit.

Nejdůležitější podmínkou zdatu kapradin je vlhko. Časté stříkání rostlin, obkládání hrnků a povrchu země mechem vyhovuje v létě, kdy se netopí, dosti dobře, pro zimu však to nestačí. Tu nejlépe poslouží skleněné zvonce nebo zasklené skříně; jen tímto zařízením možno se těšiti pohledem na jemné zelené vějíře.

Pokud se země pro kapradiny týče je pro teplejší druhy směs z vřesovky nebo rašeliny, listovky a pisku nejprůhodnější; druhy studené vyžadují těžší drnovky.

Při družích, které listy na zimu tratí a někde ve sklepě neb podobné bezurazné místnosti se přezimovati mohou, je důležité nenechat je tam přeschnouti a záhy z jara, než počnou pučeti, na světlo je vynésti. Všecky vyžadují v létě hojného zalévání.

Množení kapradin je velice různé. Oddělené odenky dávají záhy samostatné rostliny; větévky *Selaginell* rovněž dobře zakořeňují. Několik druhů honosí se tou zvláštností, že se na jich vějířích tvoří z cibulkovitých pupenů mladé rostlinky, které když se odejmou, dobře urůstají. Množení setím výtrusů se do světnice naprosto nehodí.

4. Tučnolisté rostliny ve světnici.

V říši rostlinné stály od dávných dob tučnolisté rostliny či succulenty ode všech ostatních jaksí odloučeny, ježto jich stavba i život odchyluje se ode všech ostatních rostlin; jednotlivé typy poutají k sobě pozornost i zcela pro rostlinstvo lhostejného pozorovatele v míře povážlivé. Proto není také divu, že od nepamětných dob měly poždy mezi milovníky hojnost ctitelův a sbírky mnohých milovníků jich staly se v dějinách zahradnictví pověstnými.

Skupení succulent není botanicky odůvodněno, což však milovníkům pramálo vadí, jen když jich podmínky životní se shodují a tak za stejných okolností popolitě se dobře daří. Nejzvláštnější je okolnost, že succulenty netěší se valně přízni zahradníků odborníků odkázány jsouce po většině na milovníky, i dalo by se skoro říci, že se za to mstí, neboť ve skleníku mnohem hůře prospívají než ve světnici. Jediný rod *Epiphyllum* je ve skleníkách zahradníků hojně zastoupen, ale ku podivu, ve světnici právě ten se nejhůře vede! Vysvětlení leží ovšem na snadě: miluje vlhký vzduch a toho ve světnici není, kdežto ostatní — právě succulenty — milují spíše suchý vzduch, kterého se jim ve skleníku nedostává.

Obr. 47. Skupina kaktusů.

Nejvíce rozšířeným zástupcem těchto rostlin je ohnivě červeně kvetoucí *Phyllocactus*, který na jaře neb v časném letu jistě v každé ulici za oknem září. Ač je známo více než 100 odrůd tohoto listovitého kaktusu, přec sledujeme se pouze s druhem červeným, červcovým a růžovým, kdežto druhy bílé a žluté jsou u nás skoro neznámy.

Phyllocactus vyžaduje kyprou drnovku s trochou listovky nebo země paříštní a hojně písku; přesazuje se za 4—5 roků. V létě stavíme ho mezi okno nebo do svobody na slunné místo, v zimě pak do chladnější světnice

k oknu. V létě zalévá se hojně, na podzim se dávka vody zmenší, v středu zimy se úplně nezalévá, až teprve když počnou se poupata objevovati, zvolna se voda poskytuje.

Málo odchylné je pěstování pravých kaktusů — ježků. Koulovitá nebo sloupovitá, více nebo méně ostnitá, tělesa jsou ve svém nitru plna šťavnaté dužniny a musí se se zálivkou ještě opatrněji jednati. I zde je drnovka s pískem nejlepší směsí země; přesazování je rovněž jen po několika letech nutné a nikdy nebudtež dávány nádoby příliš veliké. V létě je nejlépe dáti kaktusy jako všechny další succulenty na polici před okno, kdež se hojně za suché povětrnosti zalévají a za žárných dnů trochu stíní. Trvalé, studené podzimní deště jim škodí, proto se dříve staví do světnice. Nejlépe přezimují se na poličkách vnitř okna. Důležité je, jak zařídit si zálivku v zimě. Dle toho, jaké je teplo ve světnici, řídí se i zalévání; ve světnici o teplotě 3—8 st. R. zalévá se zcela málo; čím je teplota vyšší, tím častěji se zalévá. Lépe však je, mohou-li v chladnu si odpočinouti.

Ku kaktusům řadí se i několik pryžců — *Euphorbia*, které s obyčejnými pryžci nemají ničeho společného, než že z nich při poranění prýští bílé tvrdnoucí mléko; stavbou, tvarem a i ostny připomínají spíše kaktusy, od nichž ani pěstováním se neodchylují.

Vedle kaktusů jsou ve světnicích *Aloe* nejoblíbenější. Tlusté, dužnaté, rosetovitě nebo dvojřadě složené listy bývají u nejmnostších druhů bílými krupičkami nebo skvrnkami posázeny. *Aloe* pěstují se celkem jako kaktusy; nejsouce tak šťavnaté, snesou však více vláh.

Větší než *Aloe* jsou *Agave*, které po létech ve veliké exempláře narůstají. Tlusté, po většině dosti dlouhé listy opatřeny jsou na konci ostrým brotem a po stranách tvrdými ostny a háčky. Přímo do světnice hodí se jen drobné druhy, velké vyjímají se nejlépe na schodišti, balkoně a pod. Pěstování *Agav* odpovídá úplně péči o *Aloe*; velké exempláře snesou přezimování i ve sklepě nebo podobné místnosti, kdež nemrzne.

Méně známé jsou, většinou pěkně kvetoucí, *Crasula*, *Rochëa*, *Calanhoe*, *Cotyledon* a *Mesembrianthemum*. Druhy

těchto rodů tvoří jaksi přechod k listnatým a kvetoucím rostlinám a jsou ze všech succulent nejméně choulostivé, snesou však suchý vzduch ve světnici velmi dobře a vyjímají se mezi ostatními příslušníky velmi pěkně. Země pro ně nechť je trochu mastnější, těžší však dosti písčitá.

Smrdutky či Stapelie patří mezi dosti husté zjevy v příbytech. Výstřední tvary bezlistých lodyh a prazvláštní květy jsou zcela dle toho, aby se každému líbily. Množí se dělením trsu a vyžadují pranepatrnou péči, jako před těmito uvedená skupina.

Tropické netřesky či Sempervivum a Echeverie hodi se jen výmínečně pro pěstování ve světnici; mají po většině tu necnost, že se příliš prodlužují a tím na úhlednosti trápí. Tyto jakož i předchozí drží se nejlépe v chladnější světnici, musí se však občas po celou zimu zalévat. V létě staví se před okno nebo do svobody.

K nejzajímavějším experimentům pěstování rostlin ve světnici patří množení succulent vůbec, setí kaktusů zvlášť. Skoro všechny tučnolisté rostliny zakořeňují se jako řízky velmi snadně. Z pravidla nechává se řez řízku na vzduchu uschnouti, načež se do suchého písku lehce zastrčí; zprvu nezalévá se zcela nic, až teprve po 14 dnech, kdy již kořínky počínají se objevovati, trochu se pokropí. Hrnky staví se na světlé vzdušné místo, a byť i rostliny vadly, nemusí se stíniti. Od větevnatých druhů volí se zkrátka zdravé letorosty, od druhů bezestvolých, pak postranní odnože. Při kaktusech ježkovitých musí se rána před vložením do písku dobře vysušiti. Nechává se několik dnů na vzduchu. Zakořenění trvá u těchto trochu déle; čím menší plocha řezu, tím dříve následuje zakořenění. Časté přehlížení je nevyhnutelné, hnuje-li rána, musí se znovu zasušiti a práškem dřevouhelným zasypati.

Síti možno skoro všechny succulenty; sejí se však pouze kaktusy ježkovité. Ne příliš veliké květníky naplní se směs $\frac{4}{5}$ vypraného písku a $\frac{1}{5}$ vřesovky a sice asi na prst nížeji okraje; povrch se mírně stlačí a lehce překropí. Semeno seje se zcela na povrch a přiklopí se tabulkou skla. Hrnky oseté postaví se na okno nebo na polici vnitř okna, ne příliš na slunce, a drží se stejnoměrně vlhce. Nejlépe jest hrnky napájeti zdola postavením na ho-

dínu do mísky s vodou. Semena klíčí během 14—30 dnů. Týden staré rostliny musí se do čerstvé, hodně písčité vřesovky, do zcela malých, dobře drainovaných květníků přepíchat. Dobře je, mohou-li se přepíchané rostlinky asi na týden skleněným zvoncem přiklopiti; po zvolnění přivyknání na vzduch se pak zvonec zcela odstraní. Mladé rostliny vyžadují značné péče; opatrné zalévání a občasné zcela jemné nakypření země je věci hlavní. Nejlepší dobou ku seti je časně jaro, kdy slunko stojí již dosti vysoko. Z jara seté rostliny mají dosti času, aby do zimy urostly a utvrdly.

Během léta mohou se semenáčky ještě jednou přepíchat — několik do malých květníků. Na zimu pak srovnají se hrnečky na políčku vnitř okna v dosti teplé světnici a po celou zimu se mírně zalévají — tak asi jednou v týden, ježto by jinak přílišně vyschly. Na jaře mohou se jednotlivě nebo po několika rozsázeti, načež se na dále jako jiné kaktusy pěstují. Nejlépe prospívají Mamillarie, hůře Cereus a nejpomaleji rostou Echinocactus. Rod Echinopsis dělá sám od sebe hojně postranních výhonků, které lehce zakořeňují, netřeba jich sít.

Seti ostatních succulent je vyličeného málo odchylné; všechny jiné rostliny rostou poměrně rychleji než kaktusy a snesou též více vlhka. Za všech okolností chraňme však mladé semenáčky nejen před účinky ostrého slunce, ale i suchého vzduchu a sžíravého větru.

5. Rostliny vřesovištní.

Kamelie, Azalky, Rhododendrony či pěnišníky, Eriky nebo vřesy a Akacie či kapinice mají tolik společných vlastností a požadavků, že dají se shrnouti do jediné kapitoly.

Všecky vyžadují ku svému zdaru trochu písčité vřesovky, ne příliš velké nádoby, mírného ale stálého vlhka, v létě hojnosti vzduchu a stanoviška pod širým nebem — nebo aspoň na otevřeném okně — a v zimě přezimování v chladné místnosti na místě světlém. Přesazujeme je pravidelně po odkvetení a to — není-li zvláštní příčiny — po dvou letech. Dbáme, aby se kořeny zbytečně

nepoškodily; při přesazování se též trochu přirezují, ale jen potud, pokud toho tvar rostliny vyžaduje.

Azátky a Rhododendrony kvetou normálně v květnu, přenesou-li se však rostliny v únoru do teplejší místnosti, kdež se častěji pokropí a dostatečně zalévají, rozkvetou poupata mnohem dříve — některé druhy Azalek již v březnu.

Kamelie, ač nejkrásnější všech ostatních, bývá někdy vůči pěstiteli tvrdohlavou, nechcef náležitě vykvést; nasadí sice hojnost poupat, všechny ale během doby zimní do jara odpadávají. Takové škodě lze se vyvarovati, bude-li dbáno těchto pokynů. Kamelii — zrovna jako Azalku a Rhododendron — nechme v létě hodně na slunci, aby náležitě vysychala, na zálivku však z večera nikdy nezapomeňme; následek toho bude hojná násada poupat. V říjnu — dle povětrnosti — přenesme rostliny do pokojů; zprvu postavme je mezi okno, později pak umístíme Kamelie na prkénko vnitř okna a tam ponecháme je po celou zimu — co však nejdůležitější, že nesmíme polohy nikdy měniti, ať pro jakoukoli příčinu rostliny přestavujeme. Kamelie postavme vždy zase tak jak dříve stály. Tím, že rostlina z původní polohy vyrušená, snaží se listy opět v soulad se světlem uvést, uvolňují neb vytlačují se poupata a odpadávají. Když poupě svému rozvíti se blíží, není více této opatrnosti třeba. Jsou známy případy, že Kamelie po léta v zimě i v létě mezi oknem stojící pravidelně a hojně kvetly.

Eriky jsou poměrně z uvedených zde rostlin nejchoulostivější; dosti malé zaschnutí v létě zprovodí rostlinu se světa. V zimě pak drží se jen ve studenější světnici. Příbuzné k Erikám jsou Epacris, které jsou sice v květu velice krásné, ve světnici nedají se však na dlouho udržeti.

Akacie obilbeny jsou spíše jako vždyzelené rostliny. Jedna skupina druhů má zajímavé bezřapíkaté, ploché, druhá pak krásné, drobnoučce zpeřené listy. Přes vši úhlednost mají tu necnost, že rostou příliš do výšky a v zimě ztrácejí největší díl listů. Spíše chladnější místnost jde jim nejlépe k duhu.

6. Rostliny pro teplou světnici.

Rostlinstvo chované v příbytcích sneseno je ze všech dílů světa, kdež žije za nejrozmanitějších podmínek přírodních. Chybou je proto chtít, aby naprosto každá rostlina ve světnici se dařila. Ať již sebe krutěji na okolnost tuto pohlížíme, vždy musíme rozeznávat aspoň tři

Obr. 48. *Azalea indica*.

skupiny: Rostliny tropické či rovníkové, subtropické či pásma umírněného a subarktické či pásma studeného. Horkému pásmu odpovídá stále v zimě vytápěná světnice o teplotě nejméně 10° R., umírněnému studená ale bezmrazná světnice o teplotě nejvýše 10° R. a studenému naše volná příroda. Dle toho jsou též skleníky zařízeny — teplé a studené.

Jak důležité jest věděti kam rostlinu máme umístiti, ukazuje nám rostlina sama. Teplá do příliš

nízké teploty přenešená — zmrznutí vymíněno — z prvu zakrní, přestane růsti, ztrácí listy i celé části větví až zcela odumře, naopak zase studená počne v teple růsti, tvoří jen slabé výhony a malé listy, které však záhy zase opadávají; dostaví-li se škodný hmyz, i staré listy opadají a celá rostlina vyslábnutím odumírá.

Uvedeme zde do teplé světnice příhodné rostliny v několika skupinách jak životní jich požadavky vzájemnost předpokládají, Všecky sem příslušné rostliny

libují si ve směsi kompostní, listovky nebo paříštní a vláknité vřesovky s přísadou písku. Mají se každoročně z jara nebo v létě přesaditi a stále mírně vlhce držeti.

Z větevnatých hodí se do teplého pokoje: *Ardisia* (s myrtovitým listem a červenými bobulkami), *Clerodendron* (s bílým vonným květem), *Coffea* (kávovník s úhledným kameliovitým listem), *Piper* (pepř s velkým terčovitým listem) a *Ficus elastica* (gumovník s velkým lesklým listem). *Clerodendron* a *Ficus* mohou se v létě i do svobody na výslunné místo vystaviti. Dále patří sem *Jasminum Sambac* s libovonným bílým květem.

Pěkným listem vynikají z bezestvolých: *Aspidistra* — jeden z nejtvrďších rostlin — *Curculigo* (list až 0·50 cm. dlouhý, palmovitý), *Maranta* a *Phrynium* (listy různě barevné) a konečně drobná, pestrá, na travinu upomínající *Reineckia* a nitkovitá *Isolepis*. Pěkně pestrý list má též *Ficus* *Parceli*.

Obr. 49. Eucalyptus či blahovičník.

Ornamentálním vzrůstem a ozdobným listem honosí se *Dracaena* a *Aletris* (listy úzké trávovité až široké řemenovité), *Pandanus* (listy po krajích zoubkované, dosti široké, někdy pestré), *Dasyliirion* (listy úzké, tvrdé, někdy po stranách ostnité), *Anthurium* (velké, terčovité listy a často též pěkné květy), *Calla* či *Richardia*, *Arum sanctum*, *Caladium* a *Alocasia* (s velkými šfavna-

tými listy a touleovitým květem), *Hedycium* (na konci stvolu vonné žluté květenství), *Clivia* či *Imantophyllum* (listy páskovité a okolíky pomorančově zbarvených liliovitých květů), *Crinum* a *Pancracium* (s krásnými květy),

Obr. 50. *Pelargonium* břečťanolisté plné.

Philodendron (veliké prolamované listy) a konečně *Apheandra* a *Sanchezia* s barevnými listy.

Malou odchylku od uvedených rostlin činí *Begonie*. Paprsky sluneční, ostrý vítr a rychlá změna teploty jsou na nejvýš škodlivy. V zimě pak, kdy do polovičního spánku upadají, smí se jen mírně zalévat — nesmí však

zcela vyschnouti. Podobně chovají se též *Eranthemum*, *Centradenia* a *Peperomia*, vesměs rostliny nižší s jemným ozdobným listem a často i krásným květem. Tyto však v zimě neodpočívají.

Též *Amaryllis*, *Valota*, *Amorphophallus* a *Haemanthus* nevykazují v pěstování značných rozdílů. Kromě *Amorphophallus*, jež je výhradně zajímavou listnatou rostlinou, honosí se

ostatní tři rody překrásnými liliovitými květy; jsou to vesměs cibulovité rostliny. *Amaryllis* a *Amorphophallus* přezimují se zcela suše; v únoru neb březnu se pak přesadí do listovky s kompostní zemí a zprvu jen skrovně zalévají, teprve když listy a květ se vyvinovají počínají, více se zalévá. V podzimě rostlina zatahuje — ztrácí list — a přestane se zalévati.

Valota chová se podobně, jenže nikdy

zcela nezatahuje a květy v letě. *Haemanthus* sice zatahuje, ale hned po odkvetení v letě, i rašívá již na podzim a nesmí zcela vyschnouti.

Zvláštní výmínečnou kulturu podmiňuje též rod *Gesneriacei*. *Gloxinie* mají kulovitou blizu, velké masité listy a všelijak zbarvené náprstníkovité květy; *Gesnerie* mají rovněž hlízky a velké, někdy nádherně zbarvené listy, ale květenství stojí na konci prodlouženého stvolu; *Achimenes*, *Isoloma*, *Tydaea* a *Naegelia* mají drobné šupinovité kořenové odenky, malé listy na tenkých stvo-

Obr. 51. *Verbena*.

lech a drobné květy v úžlabích listů. Všechny tuto vytěšené rody nechávají se zcela zatáhnouti — po celou zimu od listopadu do února se nezalévají. V únoru nebo březnu sází se hlízky jednotlivě, odenky pak po třech do hrnků do listovky s vláknitou vřesovkou a pískem, stavi se k teplu a povlovně se více zalévají až vzraší.

Obr. 52. *Arum sanctum*.

Na dále pěstují se jako jiné rostliny. Kvetou v létě a pak odumírá jich nadzemní část. Příbuzné *Streptocarpus*, ač mají též hlízu, nikdy zcela nezatahují.

Skoro též péče vyžadují též oblíbené hlízovité *Begonie*, které vynikají překrásnými jednoduchými i plnými květy. Chovají se jako *Gloxinie*, jenže mohou státi v létě i na vzduchu před oknem, kdežto ony ne.

Bohatá na druhy rodina *Ananasovitých* obsahuje vesměs rostliny orna-

mentální, někdy s velice krásným květenstvím. Vzezření jich upomíná částečně na *Dracaeny*, životními podmínkami blíží se však *Succulentům*. Pěstujeme je zcela jako jiné dekorativní tropické rostliny, jenže se drží sušěji než tyto. Patří sem rody: *Bromelia*, *Bilbergia*, *Cryptanthus*, *Hechtia*, *Aechmea*, *Nidularium*, *Vriesea* a *Tillandsia*.

Z pnoucích rostlin možno do tepla doporučiti ná-

sledujtet: Hoya či voskovka a Passiflora či mučenka, obě se zajímavými květy. Pro visuté vázy: Aschynanthus (trubkovité květy), Ficus stipulata a repens (drobné listky), Phalangium a jeho pestrolisté odrůdy (listy úzké ozdobné a nicí šlahouny s rostlinou na konci) a Tradescantia speciosa v několika pestrolistých odrůdách (rychle rostoucí zelina).

Obr. 53. Funkia.

Nejlepším stanovištěm pro tropické rostliny je květinový stolek, výminečně poblíž okna umístěná schodovitá stelaže, pro malé pak polička vnitř okna. Stejněoměrné mírné zalévání a při tvrdolistých časté umývání jsou nejdůležitější body pěstování.

7. Tvrdé či studené rostliny.

Protože vyžadují menšího stupně teploty, užívá se místo studené — tvrdé rostliny. Po většině jsou to ke-

řovité, vždy zelené rostliny, které jen pro své leskle zelený nebo i pestrý list — jen výminečně též úhledný květ — ve světnici pěstujeme. Jelikož pak netopených světnic je jen málo, užívá se rostlin těchto ponejvíce k výzdobě předsíní, uzavřených schodišť a verand a podobných míst, kde je sice chladno, ale nikdy přec nemrzne.

Obr. 51. Sasanka japonská (anemone).

Mezi nejtvrďší počítáme: *Aucuba* (s pestrými listy), *Buxus* (drobný tvrdý listek),

Elaeagnus (hlošina s pestrým listem), *Evo-nymus* (brslen ve více pestrých odrůdách), *Ilex cespinea* (s ostnitymi pestrými listy), *Laurus* (vavřín s pěkným vonným listem), *Prunus Lauro-Cerasus* (střemcha s velkým lesklým listem), *Nerium* (oleandr s pěkným bílým, žlutým neb červeným květem), *Olea* (olivovník s vonnými kvítky), *Osmanthus* (listy podobné k *Ilex*), *Pittosporum* (list lesklý, drobné,

bílé, vonné kvítky), *Ruscus* (husté zelené trsy), *Veronica* (rozrazil, namodralé hroznovité květenství), *Viburnum Tinus* (kalina s bílými kvítky časněna jaře), *Hydraugea* či hortensie (veliké růžové okolíky květní) a všecky jehličiny, jako cypřiše, zevary (*Thuja* a *Biota*), *Chamaecyparis*, *Cryptomeria* a pod. Všecky zde uvedené rostliny snesou i hodně mrazu bez pohromy a mohou v nedostatku příhodnějšího místa státi v zimě i v tmavé místnosti, v létě pak potřebují buď hodně vzdušné stanoviště pod střechou nebo ve zcela volné přírodě.

Následující rostliny vyžadují v zimě světlého místa

ve studené světnici, v létě mohou státi zcela volně venku: *Aralia Sieboldi* a *Teyssmanii* (prodary s velkým plstnatě děleným, lesklým listem), *Araucaria excelsa* (jehličina velice ozdobného tvaru), *Choysia* (s okolíky bílých květů na jaře), *Daphne indica* (okolíky narůžovělých libě vonných květů na jaře), *Magnolia fuscata* (šacholan s hnědými význačně vonnými kvítky), *Eucalyptus* (blahovičník s většími zelenými listy), *Grevillea robusta* (ozdobně rozdělený a vyštěrbený list), *Rosmarinus* (rozmarina s vonnými listy), *Diosma alba* (jemný jehlicovitý vonný list), *Mahernia* (keříček

s drobnými vonnými kvítečky) a *Myrtus* (myrta s drobnými a velikými listy).

Z bezkmenných rostlin hodí se do studené světnice tyto: *Acanthus*

(paznehtník s ornamentálním, ozdobným velkým listem),

Agapanthus (okolíky modrých liliovitých květů na dlouhé stopce),

Phormium (novozelandský len s velkými

těž pestrými — šavlovitými listy), *Ophiopogon* a *Convallaria japonica* (elegantní trávovité rostliny na obruby stolků květinových), *Rohdea* a *Diets iridioides* (úhledné, velmi trvanlivé, nízké rostliny s šavlovitými listy), *Yucca* (dračíneček ve více odrůdách s tvrdými listy v úhledné hlavici).

Obr. 55. Pelargonie břechtanolistá.

Sem patří též citronník a pomeranč, kteréž odchýlně všech ostatních vyžadují trochu jilu na kořeny.

Konečně buď vzpomenuto též oblíbeného zvonku — Aronova hůl — který kvítá v třetím až čtvrtém roce po výsevu s dlouhým stvolem obaleným od dola až nahoru modrými nebo též bílými kvítky, a pak molové kopřivy —

Obr. 56. Narcisek mnohokvětý.

Plectranthus fruticosus — která sice mnoho krásy nevykazuje, ale pro ničím neodůvodněnou pověst, že odhání moly, je bojně rozšířena. Rostlina je příbuzná *Coleusu*, má šedě chlupaté listy a hrozníčky namodralých kvítků; je to dužnatý polokeř.

Všecky zde uvedené tvrdé rostliny milují čerstvý vzduch, stálé, ale mírné vlhko — v zimě trochu méně — ne příliš velké květníky a nechtí býti každoročně přesazeny; starší velké rostliny přesazují se po dvou i více letech.

Tvrdých pnoucích rostlin je výběr malý.

V první řadě patří sem břečfan, který ve svých

formách velkolistých, drobných, vyštěrbených a pestrých poskytuje mnoho střídání. Dále *Bousingaultia baseloides*, která však na zimu list ztrácí, přezimuje případně jen ve hlíze; podobně chová se *Pilogyne suavis* a *Thladiantha dubia*, které rovněž jen v létě vegetují a s hlízou přezimují. Oblíbený letní břečfan *Senecio micanioides*, ač v létě je velmi krásný, ztrácí v zimě skoro všechny listy. *Lophospermum* a *Eccremocarpus* — které mohou se ze semene jako letničky vychovati — přezimují na světlém

stanovisku dosti dobře, ozdobné však nejsou. Za to pravými skvosty pro visuté vázy a konsole jsou Othona crassifolia s masitými listky tvaru malých lusek a Saxifraga sarmentosa — pověstné židovy vousy — s níčími

Obr. 57. Achimenes.

nitovitými šlahouny, nesoucími na konci rozvinutou rostlinku.

Pro tvrdé rostliny je nejprůměrnější směs drnovky s kompostní zemí. Po většině staví se tyto rostliny buď na zem nebo na šikmé schodovité steláže podél stěny — vyšší do zadu, nízké před ně.

8. Trvanlivé květiny za okna.

Je mnoho přičin, pro něž milovníkům jest se spokojiti s květinami, které jen po dobu léta úhledností a krásou vynikají, v zimě pak živobyti jakž takž prodělávají. Nejkrásnějším květem se honosící Fuchsie a Pelargonium nebo libě vonící Heliotropium či vanilka, jako

Obr. 58. Clematis či plamének.

čelní zástupci této třídy rostlin, jsou v zimě pravými šeredami, list za listem během zimy opadáva až do jara, jen na špičkách zbude, a ty pak padají za oběť noži, který rostlince nového tvaru má dodati. Vedle vytčených jsou to dále Abutilon, Cuphea, Habrothamnus a Lantana, které tímž způsobem se chovají. Dosny (Canna) s pěkným listem a bohatým

květem daří se výtečně ve velkém hrnku, hlízovité odenky přezimují se v suchu v teple.

Rostliny tyto pěstujeme v létě buď před oknem na polici, za oknem nebo na příhodném místě ve svobodě. Na zimu dáváme je buď do chladnější světnice nebo i do sklepa, odkudž je pak časně na jaře na světlo přeneseme, seřázneme a přesadíme. V létě sice krásné, pestře zbarvené, za to v zimě bezlisté Coleus nejsou péče s přezimováním ani hodny, přečkají zimu v teplejší světnici pouze některé druhy. Stejný případ je při v létě libě kvetoucí Impatiens Sultani, která však špatně přezimuje.

Malou odchylku v pěstování činí pěstování velkokvětých či anglických pelargonii. Tyto seřezují se po odkvetení v létě a přezimují na světlém stanovišti.

Všecky zde uvedené rostliny dají se velmi lehce

řízky rozmnožovati a proto je lépe držeti si jen rostliny do 3 let. Každoroční přesazení do čerstvé země — kompostní s pařeční — je nevyhnutelné; hojně zalévání a občasné pohnojení tekutou mrvou prospívá k bohatému květenství a bujnému vzrůstu.

Přechod ku rostlinám jednoletým zastupuje všeobecně známé pížmo — *Mimulus moschat*

tus — s vonnými měkkými listy. Ač v létě rychle bují a musí se aspoň jednou pořezati, přezimuje jen v kořenových odencích, které z jara pučí. Množí se dělením.

Obr. 59. *Areca sapida*.

9. Rostliny jednoleté.

Zvláštního půvabu má pro milovníka, může-li si jistou část rostlin každoročně ze semene vypěstovati, ať již používá jich k výzdobě předokenní police či truhlíku nebo domácí zahrádky. Věc sama o sobě není tak slo-

žitá. Nejdůležitější je zvoliti si příhodné druhy květin. Jak v podobných případech máme se zachovati, jest uvedeno v předchozích kapitolách. Obmezíme se zde pouze na zvláštnosti a výminky.

První, co sejeme, jest *Petunia*, *Phlox Drummondii*, *Verbena* a *Lobelia*. Výsev tento je čím časnější, tím lepší, dostaneme dříve kvetoucích rostlin. Pravidelně sejeme tyto druhy v březnu. Druhá skupina semen přijde na řadu začátkem dubna: *Nicotiana affinis* (tabák), *Mimulus* (kejklířka), *Ricinus* (skočec) a *Tropaeolum* (řeřišnice). Poslední výsev jarní připadá na konec dubna; tu seji se *astrý*, *reseda*, *balsaminy* a *fialy letní*.

Jak počínati si s vyššími rostlinami, uvedeno rovněž již z předu. Z prvu přepíchané, později rozsázené, staví se posléz buď před okno nebo se v zahrádce do vhodné půdy vysazují.

Všechny zde vyjmenované rostliny kvetou již po šesti týdnech a prodělávají celou životní periodu v době 5 až 6 měsíců. Na zimu pak, někdy ještě dříve než mrazy nastaly, všechny odumírají, poskytnuvše před tím pro příští generaci potřebného semene. Milovníkům nelze však dosti na srdce klásti, aby si každoročně čerstvé cizí semeno zakoupili. Z vlastního semene, z rostlin za okny vypěstovaných docíleného, dožije se pěstitel jen zklamání; nejen že rostlinky z takového semene jsou slabé sotva života schopné, ale i jakost jich trpí. Malé, jen neúplně vybarvené květy bývají znakem degenerace. Výloha za nová semena je pranepatrná, za to však výsledek tím uspokojivější.

Některé rostliny, jako *karafiáty*, *chejry* (žluté fialy) a *zimní fialy* kvetou až v následujícím roce po vysetí a seji se proto teprve v létě v červnu, *macošky* a *pomněnky* však až v srpnu. Tyto posledně uvedené květiny přezimují se v zahradě na záhonku, kdo zahrady nemá, sází rostliny do hrnků a přezimuje je tak za oknem.

Všem ze semene vypěstovaným rostlinám dostává se přes léto téže péče, jako rostlinám v předchozím odstavci uvedeným.

Na jaře pěkně kvetoucí čínské *prvosenky* (*Primula chinensis*), *popelky* (*Cineraria hybrida*) a *pantoflíček*

(*Calceolaria*) jsou rovněž jednoleté rostliny, které v následujícím roce po výsevu do květu přicházejí. Semeno seje se v červnu. Jemná semena sejí se do písčité vřesovky s listovkou a přiklopují se sklem. Později se jednou nebo i dvakrát přepichují a posléz jednotlivě do malých hrnečků rozesazují. Přezimovati musí se v nepříliš teplé světnici těsně u okna.

Mezi jednoletými květinami je též několik sličných rostlin pnoucích, ku př. *Cobaea scandens* s velkými lilákovými květy, *Ipomoea* (svlačec) s nálevkovitými květy různých barev, *Momordica*, známá okurkovitá rostlinka, též v domácích lékárnách vídaná, *Maurandia* s lilákovými kvítky a *Tropaeolum* (řeřišnice) se žlutými a hnědými květy. Opletavé tyto rostliny, jež mohou se zrovna tak sít jako v předu vytčené, jsou k výzdobě oken a předokení dobře upotřebitelné.

10. Zvláštnosti rostlin cibulovitých a vytrvalých.

Je celé řada rostlin, o nichž nelze říci, že patří mezi květiny ve světnicích pěstované a vzdor tomu shledáme se s nimi u pěstitelů dosti zhusta.

Gladiolus (mečík) a *Montbretie* jsou květiny zahradní, ale proto píece sázejí se též zhusta do hrnků. Cibule suše přezimované sázejí se koncem dubna po jedné (mečíky) nebo po třech do květníků do kompostní země, zprvu se jen málo zalévají. Když pak rostou, snesou hodně vody a i občasné pohnojení tekutou mrvou. Stavíme je na vzduch mezi okno nebo před okno. Když odkvetou, přestane zalévání, cibule se pak vyndají, očistí — stvol se odkrojí — a uschovají v suché, ne tuze teplé místnosti.

Tuberosy (*Polyanthes tuberosa*), jichž bílé, plné květy jsou nápadně vonné, jsou rovněž rostliny cibulovité. Sázejí se časně na jaře do hrnků a nechají zprvu v teple, načež postaví se za okno. Květem cibule značně vyslábne, tak že není radno po druhé ji sázeti — nekvete více.

Též několik druhů lilií patří mezi časté hosty milovníků; jsou to: *L. auratum* (l. zlatá), *L. speciosum* nebo *lancifolium* (l. skvostná), a *L. Harrisii* (l. dlouhokvětá).

První dvě sázejí se do směsi vřesovky, listovky a písku, poslední do listovky a kompostní země. Příhodné jsou úzké dlouhé hrnky — tak zvané cibulové — cibule vsadí se do polovice hrnku, ostatní prostora pak přisypá se dle vzrůstu stvolu povlovně až po okraj. Mají-li lilie tyto bujně růsti, potřebují několikerý nálev tekuté mrvy. Sazení děje se pravidelně na podzim v říjnu; přes zimu zůstanou kdesi v chladnu — třeba ve tmě ale na čerstvém vzduchu — na jaře pak staví se na okno. Když odkvetly, přestane zalévání a hrnky zůstanou netknuty až do příštího podzimu. Plné krásy květu docílíme však jen z cibule čerstvé.

Konvalinky staly se v posledních letech nezbytnou okrasou domácnosti. Komu na tom záleží docíliti sám pěkné květeny, dbejž těchto pokynů: Pozdě na podzim koupené nejsilnější puky konvalinek zasadí se po pěti neb šesti do malých květníků do samého mechu, hrnečky pak zadělají se do nějaké bedničky do mechu nebo drtin, hojně se kropí a postaví se na vlažná kamna, aby obsah se prohřál. Než objeví se květ, trvá to různou dobu. Z prvu až 8 týdnů, později k jaru pouze 14 dnů. Odkvetlé puky jsou zcela nepotřebné.

Čemeřice (*Helleborus niger*) je rovněž jen jako květina jara oblíbená. Na podzim do obyčejné země zasazené odenky vysílají své bílé květy často již o vánocích bez zvýšené teploty.

Srdcovka (*Dyclitra spectabilis*) je rovněž milý posel jara. V létě zasazené dužnaté kořeny raší velmi záhy z jara a kvetou velmi pěkně. Obyčejná zem, hojně světla a vzduchu je vše, čeho jim kromě závlivky poskytujeme.

Stejně chová se *Hoteia japonica* s latami drobných bílých kvítků. Kdo má zahrádku, může po odkvetení všecky zde uvedené rostliny do země vysaditi aby trochu sestlily, jinak musí je v hrnkách postavit do volné přírody.

Saxifraga cordata (lomikamen) má velmi úhledné růžové květy, které velmi časně z jara dospívají. Dosti pěkné, velké, lesklé listy kladou se na hrnek a zůstávají po celý rok svěží.

Prvosenky a aurikle (*Primula veris* a *Auricula*) jsou

neméně oblíbeny jako předzvěsti lepší části roku. Žijí po celý rok a kvetou jen na jaře. Pěstují se v kompostní zemi za oknem neb v chladné místnosti — v létě venku.

Zcela stejnou péči vyžaduje vonná fialka. Každoroční přesazení v době léta — po odkvetení — je nevyhnutelné.

Leckdo pěstuje též *Chrysanthemum indicum* za okny; tomu radíme trs na jaře rozdělití a zasadití pouze jednotlivé výhonky, tyto pak v létě, aby zkošatěly, několikráte zaštipnouti. Hojně zalévání, několikeré pohnojení a místo před oknem je nutné. Kvetou pozdě na podzim, po dkvetu dají se kamkoli, kde nemrzne, jen co by neuschly.

Jiřinky nelze sice mezi rostliny světniční počítati, ale většina majitelů zahrádek si ji pěstuje; drobné, nízké druhy však i v hrnku dosti dobře prospívají a kvetou. Odkvetlé rostliny vyndají se ze země a uschovají zcela v suchu, z jara pak se dužnaté kořeny do hrnků znova zasází a nechají napučeti, aby se pak do zahrádky v květnu již trochu odrostlé vysadily. Při přesazování provádí se množení, trs rozřeže se na více dílů, při každém musí však kousek starého kmene zůstat.

Ku konci zmiňuji se ještě o perském bramboříku (*Cyclamen persicum*), který je sice rozšířenou a oblíbenou květinou, mezi rostliny ku pěstování ve světnici doporučované se však počítati nesmí, neboť ku kýženému výsledku nepospívá. Koupená rostlina odkvete, živoří nějaký čas, ale pak jistě zachází. Vlhké, teplé atmosféry skleníku nelze ve světnici rostlině poskytnouti. V obchodech nabízejí se často — lacino — zatažené hlízy těchto bramboříků. Varujeme před koupí takových, jsou to odkvetlé, vyžité hlízy, které jen spoře listy vytvoří nebo vůbec nepučí. *Cyclamen persicum* je rostlina, která nikdy neodpočívá.

11. Růže ve světnici.

Královna květin byť i byla sebe oblíbenější, přirodnou květinou do světnice přece není. Světnice je jí

za všech okolností jen vězením a pěstitel dožije se za veškeru péči a vytrvalost konečně přec jen nevděku.

Čím druh křovinnější — tvrdší — tím horší jsou výsledky. Měkčí druhy, které ve volné přírodě v zimě zmrzají, prospívají ve světnici ještě nejlépe. Jsou to růže městění a čajovky, k nimž přidružily se v posledních letech ještě růže mnohokvěté či „polyanthy“. Zvláštní je, že všechny tyto růže jsou jen málo plné, zcela plné vykvétají nejhůře. Pro tyto je pěstování jiné.

Obr. 60. *Impatiens Sultani*.

Všecky růže milují těžší půdu, směs drnovky s kompostní je nejlepší. Dosti prostorné hrnky jsou též nutností. Přesazování dějž se vždy koncem zimy, než počnou rašiti. Při tom se zároveň musí seřezati. Při seřezávání dbejme, aby odstraněno bylo všecko odkvetlé — staré — dříví jakož i slabé výhonky. Ponechají se pouze silné pruty, které se až k nejspodnějším dvěma vyvinutým očkům zkrátí. Tato očka dají květy, spící pak přinášejí náhradní výhony.

Od doby přesazení a seřezání žádají růže bezvýminečně světlého stanoviska v nepřilíš teplé místnosti. Z prvu zalévá se méně, později hojně; když se dostavil již plný vzrůst, prospívá dvakrát týdně opakovaný nálev tekuté mrvy velmi dobře. Toto je společné všem růžím, jedinou

odchylkou je řez u čajovek, kde pruty nechávají se delší, 5—6 oček.

Vlastní růže, tak zvaná remontantní, kvete jen jednou, čajovky a měsíční kvetou střídavě po celé léto. U těchto se odkvetlé výhonky stále odřezují, aby ostatní silily. Hojnost čerstvého vzduchu je pro všechny růže nutností,

Obr. 61. Vallota.

je tudíž nejlepším stanovištěm v létě buď otevřené okno nebo police před oknem. Přílišné slunce sežehne květy, chlad a stín však mají škodlivý vliv na vývin květních oček — tvoří se jen nekvetoucí dříví.

Starší, již zdřevnatělé, růže přezimují se v jakékoli místnosti, jen co by nezmrzly a neuschly; mladé ještě zelinné keřiky musí však zůstat přes zimu ve studené světnici, ježto by jinak zčernaly a zašly.

Růže měsíční bývají pravidelně množeny ze řízků — jsou pravokořenné, ostatní růže pak kvítají vděčněji, jsou-li na šípku šlechtěny.

12. Rychlení křovin ve světnici.

Dosti časté jsou případy, že milovník má zálibu pěstovati vedle vlastních světničních rostlin též nějakou stromovitou nebo křovinnou rostlinu za účelem uspíšení jinak někdy dosti pozdního květenství. Výkon takový

Obr. 62. Amaryllis.

rozpadá ve dvě části, předechází pěstování a vlastní rychlení. Prvnější má za účel vytvoření hojnosti dobře vyvinutých ku květení způsobilých pupenů. Za tím účelem sázejí se příhodné křoviny do přiměřených nádob do živné země — z jara nebo na podzim — přezimují se v místnosti, kde nemrzne, v létě staví se na teplé místo pod širým nebem. Hojně se zalévají — občas též tekutou mrvou. Tím způsobem pěstují se po 2 roky, při čemž se seřezáváním hledí docíliti silných prutů. Rychlení nastává až v třetím roce po zasazení.

Nově vsazené, tedy nezakořeněné, křoviny neslibují valného výsledku. Ku rychlení přenesou se stromky do teplé, světlé světnice v lednu nebo únoru. Z prvu mohou státi v temnu, jakmile však vzrůst poupat je patrným, musí ku světlu. Po odkvetení možno křoviny do zahrady k zotavení vysaditi nebo přesazené v nádobách na dále pěstovati; k rychlení možno jich opět až po 2 létech použiti.

Vylíčeným způsobem pěstuje a rychlí se: Šeřík (*Syringa vulgaris* a *chinensis*), *Deutzia gracilis*, červený akát

(*Robinia hispida*), plně kvetoucí broskvoně, sibiřská mandloň, *Kerria japonica*, plně kvetoucí slivka a třešně — *Cerasus sineusis* a *Prunus triloba* — dále lýkovec (*Daphne Mezereum*) a některé tavolníky, jako *Spiraea prunifolia* a *Revesiana*.

13. Několik slov o vstavačovitých rostlinách.

Vstavačovité rostliny či orchidei jsou korunou všech ideálů pěstitelů květin ve světnici. Báječná krása jich květů a nevystizitelné požadavky jednotlivých druhů bojují na vzájem o přitížení všeho milovnictva. Kdežto pro květy chtěl by je mít každý, odstrašuje jich choulostivost a nedůtklivost, zvláště vůči suché povětrnosti světnice od širšího jich zdomácnění.

Bez přiměřeného zařízení nelze o pěstování orchidei ve světnici naprosto mluvit. Kdo však má prostředky a chuť pořídit si skleněnou skříň — jakýsi skleník ve světnici, tomu podaří se do jista při přiměřené péči vykouzliti z neúhledných pahýlů báječné tvary květů.

Zařídí-li se taková skříň blíže okna, aby byla dosti světlá a mohla se přiměřeně větrati a dle potřeby rostlin v ní umístěných vyhřívati, daří se v ní, až na malé výminky, skoro všechny druhy orchidei.

Uváděti zde všechny požadavky jednotlivých druhů vedlo by příliš daleko. Dle domoviny třídí a pěstují se orchidei ve třech skupinách: Studené žádají teplotu 5 až 8 st. R., v létě hojně čerstvého vzduchu; poloteplé teplotu 8—12 st. R. a teplé teplotu 12—18 st. R. Mezi nejstudenější počítají se *Masdevallie*, *Odontoglossum*, *Lycaste* a *Coeligone*, mezi poloteplé *Cypripedium*, *Oncidium* a *Cattleya*, mezi nejteplejší *Dendrobium*, *Vanda*, *Aerides* a pod. Ze všech nejméně choulostivé jsou *Cypripedium*.

Největší část orchidejí pěstuje se ve visutých kosičkách, na špalíčkách a prkénkách k zavěšení upravených, menší část, hlavně bez pahlíz, jako *Cypripedium* a *Masdevallie*, sází se do květníků. Prvnější připevňují se buď prostě na prkénko nebo na obal mechu, druhé sázejí se do směsi kapradinových kořenů, mechu rašelinného, dřevěného uhlí, kousků rašeliny a cihel.

Rejstřík jmen květinových.

- Abutilon** 90.
Acanthus 87.
Adiantum 74.
Aechmea 84.
Aerides 99.
Aeschinanthus 64.
Agapanthus 87.
Agave 66, 76.
Achimenes 83.
 — (obr.) 89.
Akacie 78.
Akát červený 98.
Alettris 81.
Alisma 67.
Alocasia 81.
Aloe 76.
Alocasia Lindeni (obr.) 9.
Amaryllis 83.
 — (obr.) 98.
Amorphophallus 83.
Anemone (obr.) 86.
Anthurium 81.
 — *Scherzerianum* (obr.) 19.
Aphelandra 82.
Aralia Sieboldi 87.
 — *Teyssmanii* 87.
Araucaria excelsa 87.
Ardisia 81.
Areca 72.
Areca sapida (obr.) 91.
Aroidec 66.
Arum sanctum 81.
 — — (obr.) 84.
Aschynanthus 85.
Aronova hůl 88.
Aspidistra 81.
Aspidium 74.
Asplenium 67, 74.
Asplenium Nidus Avis (obr.) 25.
Astra 92.
Athyrium 74.
Aucuba 86.
Auricula 94.
Azalea 78.
Azalea indica (obr.) 80.
Azola 67.
Balsamina 92.
Begonia (obr.) 72.
 — 82.
Begonia Froebeli (obr.) 52.
Begonia hliznatá (obr.) 29.
Begonia maculata (obr.) 49.
Begonia Rex (obr.) 24.
Bilbergia 84.
Biota 86.
Blahovičník (obr.) 81.
 — 87.
Blechnum 67, 74.
Bousingaultia baseloides 88.
Brambořík 95.
Bromelia 84.
Broskvoň 99.
Brslen 86.
Břečťan 64.
Buxus 86.
Caladium 81.
 — (obr.) 13.
Calanthe 76.
Calceolaria (obr.) 21.
 — 93.
Calitriche 67.
Calla 81.
Camelie 79.
Canna 90.
Carex ampullacea 67.
 — *limosa* 67.
 — *riparia* 67.
 — *stricta* 67.
Cattleya 99.
Centradenia 83.
Cerasus sinensis 99.
Ceratophyllum 67.
Cereus 78.
Cineraria (obr.) 32.
 — *hybrida* 92.
Citronník 88.
Clematis (obr.) 90.
Clerodendron 81.
Clivia 82.
Cobaea scandens 65, 93.
Coccox 72.
 — *Weddeliana* (obr.) 64.
Coelogene 99.
Coffea 81.
Coleus 90.
Convallaria japonica 87.
Corypha 72.
Cotyledon 76.

- Crasula 66, 76.
 Crinum 82.
 Crocus 68.
 — vernus 68.
 — (obr.) 53.
 Cryptanthus 84.
 Cryptomeria 86.
 Cuphea 90.
 Cureuligo 81.
 Cycas 72.
 — revoluta (obr.) 14.
 Cyclamen persicum 95.
 Cyperus 66.
 Cypripedium 99.
 Cypřiš 86.
 Cystopteris 67.
 Cyrtomium 74.
 Čemerice 94.
 Daphne indica 87.
 — Mezereum 99.
 Dasyliirion 81.
 Datlovník (obr.) 4.
 Dendrobium 99.
 Deutzia gracilis 98.
 Dietes iridioides 87.
 Diosma alba 87.
 Dosny 90.
 Dracaena 81.
 — indivisa (obr.) 15.
 Dračinec 87.
 Dyclitra spectabilis 94.
 Eceremocarpus 88.
 Echeverie 66, 77.
 Echinocactus 78.
 Elacagnus 86.
 Epacris 79.
 Epiphyllum 75.
 Eranthemum 83.
 Erika 78.
 Eucalyptus (obr.) 81.
 — 87.
 Euphorbia 76.
 Evonymus 86.
 Ficus (obr.) 18, 69.
 — elastica 81.
 — Pareeli 81.
 Ficus repens 85.
 — stipulata 66, 85.
 Fiala letní 92.
 — žlutá 92.
 — zimní 92.
 Fragaria 64.
 Fuchsie (obr.) 63.
 — 90.
 — procumbens 64.
 — triphylla (obr.) 58.
 Funkia (obr.) 85.
 Gesnerie 83.
 Gladiolus 93.
 Gloxiie 83.
 — (obr.) 36.
 Grevillea robusta 87.
 Haemanthus 83.
 Habrothamnus 90.
 Hasivka 74.
 Hedychium 82.
 Hechtia 84.
 Heliotropium 90.
 Helleborus niger 94.
 Hlošina 86.
 Hortensie 86.
 Hoteia japonica 94.
 Hoya 85.
 Hvězdnička 67.
 Hyacinth 68.
 — pařížský (obr.) 20.
 Hydrangea 86.
 Hydrocharis 67.
 Chamaecyparis 86.
 Chamaerops 72.
 Chlorophytum 64.
 — variegatum 66.
 Choysia 87.
 Chrysanthemum indicum 95.
 Jasminum Sambac 81.
 Jiřinka 95.
 Ilex 86.
 Imantophyllum 82.
 Impatiens Sultani (obr.) 96.
 — 97.
 Ipomea 65, 93.
 Ipomea (obr.) 73.
 Isolepis 66, 81.
 Isoloma 83.
 Iuncus 67.
 Kalina 86.
 Kamelie 78.
 Kapinice 78.
 Kapradiny 66.
 Kaktus (obr.) 75.
 Karafiát 92.
 Kávovník 81.
 Kávovník (obr.) 41.
 Kejklikka 92.

- Kentia 72.
 Kentia Balmoreana (obr.) 57.
 Kerria japonica 99.
 Konvalinka 94.
 Kvíkla 67.
 Ladoňka (obr.) 37.
 Lantana 90.
 Latania 72.
 — bourbonica 72.
 Laurus 86.
 Lemna 67.
 Len Novozelandský 87.
 Lilium auratum 93.
 — Harrisi 93.
 — — (obr.) 56.
 — lancifolium 93.
 — speciosum 93.
 Linaria cymbalia 64.
 Livistonia 72.
 Lobelia 64, 65, 92.
 Lomikámen 94.
 Lonicera brachypoda reticulata 64.
 Lophospermum 65, 88.
 Lykaste 99.
 — Skinneri (obr.) 44.
 Lýkovec 99.
 Macoška 92.
 Magnolia fuscata 87.
 Mahernia 87.
 Mamillaria 78.
 Mandloň sibiřská 99.
 Maranta 66, 81.
 Masdevallia 99.
 Maurandia 65, 93.
 Mečík 93.
 Mesembrianthemum 76.
 Mikania palmata 65.
 Mimulus velkokvětý (obr.) 48.
 — moschatus 91.
 Mitiophyllum 67.
 Molové kopřivy 88.
 Montbretie 93.
 Mučenka 85.
 Myrsiphyllum 64.
 Myrta 87.
 Myrtus 87.
 Momordica 93.
 Naegelia 83.
 Narcisek 68.
 — bělostný (obr.) 8.
 — mnohokvětý (obr.) 88.
 Nephrolepis 74.
 Nerium 86.
 Netik 74.
 Nicotiana affinis 92.
 Nidularium 81.
 Odontoglossum 99.
 Okřešky 67.
 Olea 86.
 Oleandr 86.
 Olivovník 86.
 Oncidium 99.
 Ophiopogon 87.
 Orchideae 99.
 Osladič 74.
 Osmanthus 86.
 Oxycoccus 67.
 Paneracium 82.
 Pandanus 81.
 — utilis (obr.) 43.
 — Veitchi (obr.) 16.
 Pantoflíček (obr.) 21.
 — 92.
 Passiflora 85.
 Paznehtník 87.
 Pelargonium 90.
 — břečťanolistý 64, 65.
 — — (obr.)
 — 82, 87.
 — hederacefolium
 (obr.) 45.
 Pěnišník 78.
 Peperomia 85.
 Pepř 81.
 Petunie 65, 92.
 Phalangium 85.
 Philodendron 82.
 Phlox Drummondii 92.
 Phoenix (obr.) 42.
 Phormium 87.
 Phrynium 81.
 Phyllocactus 75.
 Pilogyne suavis 88.
 Piper 81.
 Pistia 67.
 Pittosporum 86.
 Plamének (obr.) 90.
 Plavuň 66.
 Plectranthus fruticosus 88.
 Polyanthes tuberosa 93.
 Polygone suavis 65.
 Polypodium 74.
 Primula chinensis 92.

Primula veris 94.
Pomeranč 88.
Pomněnka 92.
 — *bahenni* 67.
Popelka 92.
Potamogetony 67.
Primulka (obr.) 68.
Pritchardia 72.
Prodary 87.
Prunus Lauro-Cerasus 86.
 — *triloba* 99.
Prvosienka 94.
 — *čínská* 92.
Pryžec 76.
Pteris 74.
Rdesty 67.
Reineckia 81.
Reseda 92.
 — *vonná* (obr.) 46.
Rhapis 72.
Rhododendron 78.
Ricinus 92.
Richardia 81.
Robinia hispida 99.
Rohdea 87.
Rochea 76.
Rosmarinus 87.
Rozmarina 87.
Rozrazil 86.
Ruscus 86.
Růže 95.
Růžkatec 67.
Řeřišnice 92, 93.
Saxifraga cordata 94.
Sagittaria 67.
Salvinie 67.
Sanchezia 82.
Sasanka japonská (obr.) 86.
Saxifraga sarmentosa 64, 66, 89.
Scirpus 67.
Scilla (obr.) 37.
Seafortia 72.
 — *elegans* (obr.) 65.
Sedum 64, 66.
Selaginella 66, 67, 74.
Sempervivum 66, 67.
Senecio micanioides 88.
Sítina 67.
Skočec 92.
Skřipina 67.
Slezinník 74.
Slivka 99.
Smrdutka 77.

Smrdutka (obr.) 33.
Spiraea prunifolia 99.
Srdcovka 94.
Stapelie 77.
Stolistek 67.
Streptocarpus 83.
Struthiopteris 67, 74.
Střemcha 86.
Succulenty 74.
Svlačec 93.
 — (obr.) 73.
Syringa chinensis 98.
 — *vulgaris* 98.
Šafrán 68.
Sacholan 87.
Šefík 98.
Šípatka 67.
Tabák 92.
Tavolník 99.
Thladiantha dubia 88.
Thuja 86.
Tillandsia 84.
Torenia 64.
Tradescantia 64, 66.
 — *spectosa* 85.
Tropaeolum 65, 92, 93.
Třešně 99.
Tuberosa 93.
Tulipán 68.
Tydaea 83.
Vallota (obr.) 97.
 — 83.
Vanda 99.
Vanilka 90.
Verbena (obr.) 83.
Vinca 64, 65.
Washingtonia 72.
Vavřín 86.
Verbena 92. *celina* !
 — (obr.) 83.
Veronica 86.
Viburnum Tinus 86.
Vodánka 67.
Voskovka 85.
Vraněček 74.
Vriesea 84.
Vřes 78.
Vstavače 99.
Yucca 66, 87.
 — *gloriosa* (obr.) 12.
Zevar 86.
Žabí lžíce 67.
Židovy vousy 89.

OBSAH.

	Str.
Předmluva	3
Úvod	5
I. Všeobecné požadavky rostlin	
1. Prst a různé přísady zemín	7
2. Mrva a hnojení	11
3. Voda a ovzduší	16
II. Nejdůležitější pomůcky ku pěstování rostlin	17
1. Květníky a jiné nádoby	17
2. Náčiní ku pěstování květin potřebné	20
III. Místnosti a stanoviška pro pěstování rostlin určená	22
1. Obýčejná světnice bez zvláštního zařízení	22
2. Police před oknem	23
3. Dvojitě zasklené okno	25
4. Okenní skleniček	27
5. Květinové stolky a podstavce	28
6. Krytý stůlek či salonní skleniček	30
7. Místnosti ku přezimování rostlin	31
IV. Péče a ošetřování rostlin	33
1. Přesazování a kypření	33
2. Zalévání	37
3. Teplo a větrání	41
4. Ořezávání, přivazování a čistění	43
V. Choroby rostlin a škodlivá zvířata	47
VI. Rozmnožování rostlin	52
VII. Užití rostlin visutých, opletavých a vodních	62
VIII. Podrobné pěstování	68
1. Rychlení rostlin cibulovitých	68
2. O palmách	72
3. O kapradinách	73
4. Tučnolisté rostliny ve světnici	74
5. Rostliny vřesovištní	78
6. Rostliny pro teplou světnici	80
7. Tvrdé či studené rostliny	83
8. Trvanlivé květiny za okno	86
9. Rostliny jednoleté	87
10. Zvláštnosti rostlin cibulovitých a vytrvalých	90
11. Růže ve světnici	92
12. Rychlení křovin ve světnici	94
13. Několik slov o vstavačovitých rostlinách	95
Rejstřík jmen květinových	100

